

Regional analyse

Nord-Trøndelag 2013

Næringsutvikling, attraktivitet og innovasjon

KNUT VAREIDE OG MARIT NYGAARD

TF-notat nr. 36/2013

Tittel: Regional analyse for Nord-Trøndelag 2013
Undertittel: Næringsutvikling, attraktivitet og innovasjon
TF-notat nr: 36/2013
Forfatter(e): Knut Vareide og Marit Owren Nygaard
Dato: 31. januar 2014
ISBN: 978-82-7401-657-6
ISSN: 1891-053X
Pris: 180,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Prosjekt: Regionale analyser 2013
Prosjektnr.: 20130140
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): Innovasjon Norge Nord-Trøndelag

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Resymé:

Arbeidsplass- og befolkningsutviklingen i Nord-Trøndelag fylkeskommune har blitt analysert gjennom å ta i bruk attraktivitetsmodellen. Vi har også analysert data for innovasjon og utdanning og lagt inn et kapittel om NæringsNM.

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforskning siden 1996.

Marit Owren Nygaard er utdannet samfunnsøkonom (M.Sc. Economics) fra Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås (2012). Hun har jobbet ved Telemarksforskning siden 2013.

Forord

Denne rapporten inngår i en serie analyserapporter for kommuner, regioner og fylker i Norge som er utført av Telemarksforskning i 2013, og som er utgitt i januar 2014. Det er benyttet en modell for attraktivitet som er utviklet med støtte fra Oslofjordfondet i forbindelse med prosjektet *Attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon*. Analysene av innovasjon bygger på et empirisk arbeid som er gjennomført og finansiert i forbindelse med Norges Forskningsråds VRI-program der Telemarksforskning og AFI har et felles forskningsprosjekt i VRI Telemark. Kapitlet om NæringsNM omhandler resultatene fra det arbeidet vi har gjort årlig for NHOs NæringsNM.

De regionale analysene er svært verdifulle for forskningen i slike prosjekt, i det at vi får anvendt modeller og empiriske metoder for ulike geografiske områder. Gjennom dette arbeidet får vi også testet relevans og kvalitet gjennom dialog med mange forskjellige og kompetente oppdragsgivere som arbeider profesjonelt med regional utvikling i praksis.

Telemarksforskning har laget slike regionale analyser i en årrekke. Tidligere var analysene i stor grad deskriptive, og nøyde seg stort sett med å beskrive en rekke indikatorer for befolknings- og næringsutvikling. Etter hvert har vi lagt mer vekt på å finne sammenhenger, gjennom å koble de ulike trekkene i en region sammen i stadig mer helhetlige modeller. De fleste oppdragsgiverne etterspør slike rapporter fordi de skal brukes i en strategisk sammenheng. Da er det ikke tilstrekkelig kun å beskrive ulike utviklingstrekk hver for seg. For at utviklingen på et sted skal kunne påvirkes gjennom bevisste strategier, er det nødvendig å forstå sammenhengene og avdekke årsaker og drivkrefter til den faktiske utviklingen. Først da blir analysene virkelig nyttige i det strategiske arbeidet. Dynamikken i den regionale utviklingen er imidlertid ganske kompleks, og våre modeller og forståelsen av den er ikke på langt nær ferdig utviklet. Det er dessuten en utfordring å presentere så mange tema og ulike analyser i en rapport av dette formatet, som er ment å være kortfattet og enkel.

Bø, 31. januar 2014

Knut Vareide

Prosjektleder

Innhold

SAMMENDRAG	5
1. ARBEIDSPLASSER	6
2. ATTRAKTIVITET FOR BEDRIFTER OG BESØK	28
3. BEFOLKNING	36
4. BOSTEDSATTRAKTIVITET	41
5. NÆRINGS-NM	50
6. INNOVASJON	59
7. UTDANNING	70

Sammendrag

Nord-Trøndelag har hatt litt lavere vekst i antall arbeidsplasser enn ellers i landet de ti siste årene. Befolkningsveksten er en god del lavere enn ellers i landet. Årsakene til den lavere veksten i fylket er at de strukturelle forholdene for næringslivsvekst og bosetting ikke har vært gunstige. Utviklingen i Nord-Trøndelag er faktisk bedre enn de strukturelle betingelsene skulle tilsi, og fylket er attraktivt for både bedrifter, besøk og som bosted.

Nord-Trøndelag har hatt en ganske god vekst i antall arbeidsplasser etter 2000. Det er næringslivet som har hatt størst vekst, og næringslivet i fylket har også hatt sterkere vekst i antall arbeidsplasser enn næringslivet ellers i landet. I perioden etter 2007 har imidlertid veksten i næringslivet blitt svakere i Nord-Trøndelag. I de siste tre årene har næringslivet i fylket hatt lavere vekst enn ellers i landet.

Basisnæringene i Nord-Trøndelag, som omfatter industri, primærnæringer og teknologiske tjenester, har hatt en ganske sterk nedgang i antall arbeidsplasser etter 2007. Nedgangen har kommet i industrien og i primærnæringene i fylket. Det har vært sterk vekst innen teknologiske tjenester, men denne næringen utgjør en liten andel av arbeidsplassene, slik at det ikke har kunnet kompensere for nedgangen i industri og landbruk. Årsaken til nedgangen i antall arbeidsplasser i basisnæringene er at det har vært en overvekt av bedrifter og sysselsetting i bransjer med nedgang eller lav vekst. Det er en liten andel av basisnæringene i fylket som har vært innenfor vekstnæringer. Når vi analyserer veksten på bakgrunn av bransjestrukturen, er veksten i basisnæringene i Nord-Trøndelag faktisk bedre enn i resten av landet.

Besøksnæringene i Nord-Trøndelag har vokst raskere enn ellers i landet. Besøksnæringene omfatter butikkhandel, overnatting, servering og aktiviteter. Det er spesielt i handel og aktiviteter at Nord-Trøndelag har fått sterk vekst. Nord-Trøndelag har hatt forholdvis lav befolkningsvekst, noe som har gjort at det har vært liten økning i etterspørselen fra egen befolkning. Når vi korrigerer for dette har veksten i besøksnæringene vært høyere enn i resten av landet. Nord-Trøndelag har dermed økt sin attraktivitet for besøk.

Resten av næringslivet består av det vi kaller regionale næringer. Det er bransjer som i mindre grad konkurrerer nasjonalt og internasjonalt. I de regionale næringene inngår også bygg og anlegg og forretningsmessig tjenesteyting, som har hatt kraftig vekst i antall arbeidsplasser i Nord-Trøndelag de siste årene. Det er innenfor de regionale næringene at veksten i antall arbeidsplasser har vært sterkest, sammenliknet med andre fylker. Nord-Trøndelag har vært ganske attraktivt for næringsliv, gitt sine strukturelle betingelser.

Befolkningen i Nord-Trøndelag har vokst. Det skyldes et positivt fødselsoverskudd og innvandring fra utlandet. Nord-Trøndelag har netto utflytting til andre fylker i landet, som reduserer befolkningsveksten.

Den samlede nettoflyttingen i Nord-Trøndelag, som inkluderer både innvandring og innenlands flytting, har vært noe svakere enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Årsaken til det er at store deler av fylket har ugunstige strukturelle betingelser for å få innflytting. Det er mange små kommuner som er lokalisert i små funksjonelle arbeidsmarkeder. Når vi analyserer nettoflyttingen med hensyn til både arbeidsplassvekst og strukturelle forhold, er nettoflyttingen til fylket litt bedre enn forventet. Det indikerer at Nord-Trøndelag er et attraktivt fylke å bo i.

1. Arbeidsplasser

Arbeidsplassutviklingen er en viktig indikator for regional utvikling, og er kanskje den mest sentrale forklaringsfaktoren for flyttemønstrene. Arbeidsplasser finnes i både offentlig og privat sektor, men det er ofte sterkest interesse for arbeidsplassene i privat sektor, som en forsøker å påvirke gjennom næringsutvikling.

1.1 Antall arbeidsplasser

I 2012 var det 39 860 arbeidsplasser¹ i privat sektor, mens det var 23 003 arbeidsplasser i offentlig sektor i Nord-Trøndelag.

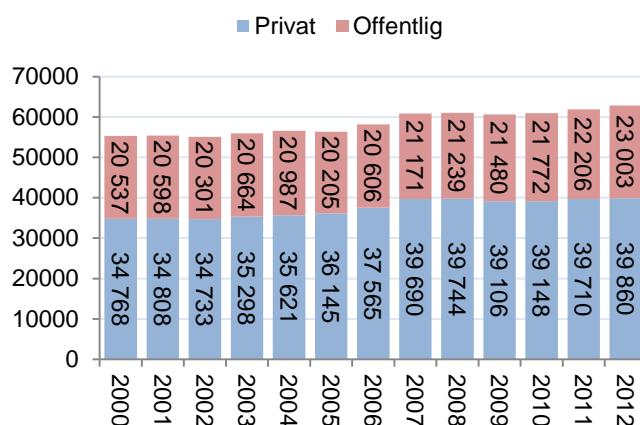
Offentlig sektor har vokst med 2 466 arbeidsplasser siden 2000, mens privat sektor har vokst med 5 092 arbeidsplasser.

Privat sektor utgjorde 63 prosent av arbeidsplassene i 2012. På landsbasis utgjør privat sektor 70 prosent.

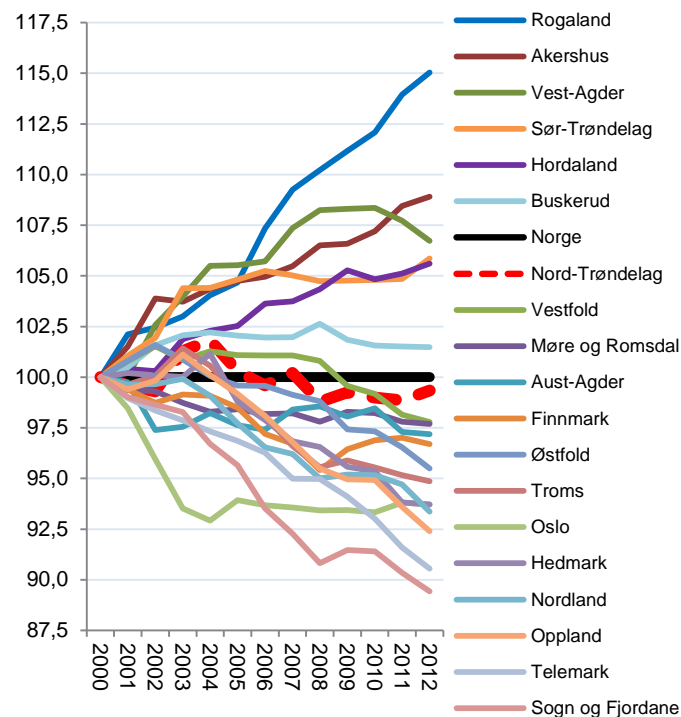
I figur 2 ser vi hvordan utviklingen i antall arbeidsplasser i fylkene har vært siden 2000, når vi sammenlikner utviklingen med veksten på landsbasis. Veksten på landsbasis er indeksert til å være lik 100 i hele perioden. På den måten kan vi se hvordan veksten i antall arbeidsplasser har utviklet seg i forhold til veksten på landsbasis siden 2000.

Ikke overraskende har Rogaland vokst mest i landet siden 2000. Akershus og Vest-Agder har også hatt over gjennomsnittet høy vekst.

Nord-Trøndelag hadde en vekst som var over landsgjennomsnittet fram til 2005. Deretter var veksten omtrent lik som i landet som helhet fram til 2007. Mellom 2007 og 2012 var veksten litt lavere enn på landsbasis. I 2012 nærmet veksten i Nord-Trøndelag seg snittet for Norge. Det er Nord-Trøndelag som har hatt en arbeidsplassvekst som ligger tette opp til utviklingen på landsbasis. Altså er veksten i antall arbeidsplasser i Nord-Trøndelag omtrent lik gjennomsnittet for Norge.

Figur 1: Antall arbeidsplasser i Nord-Trøndelag i offentlig og privat sektor fra 2000 til 2012.

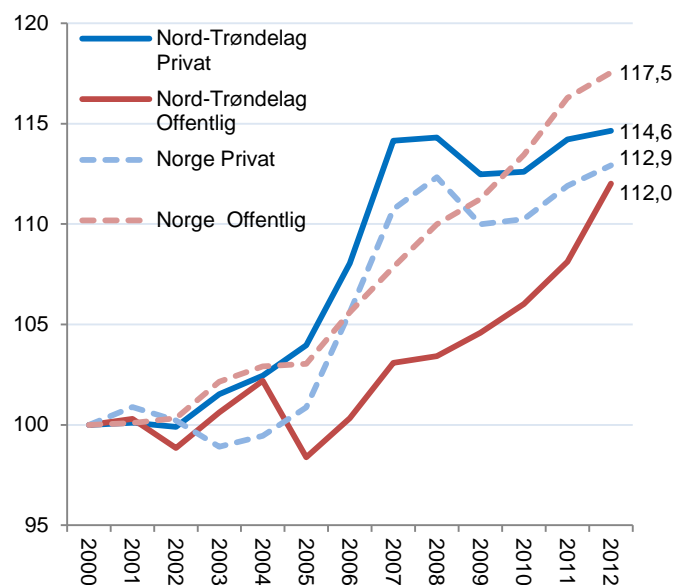

Figur 2: Utvikling i antall arbeidsplasser i fylkene, i forhold til utviklingen i Norge fra 2000 til 2012.

I figur 3 ser vi utviklingen i antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Nord-Trøndelag. Denne er sammenliknet med tilsvarende utvikling for hele landet i samme periode.

Arbeidsplassveksten i privat sektor har vært på 14,6 prosent. Dette er litt høyere enn veksten på landsbasis som har vært på 12,9 prosent.

Offentlig sektor i Nord-Trøndelag har vokst med 12 prosent. På landsbasis har veksten i offentlig sektor vært på 17,5 prosent.

Figur 3: Utvikling i antall arbeidsplasser, alle sektorer, indeksert slik at nivået i 2000=100.

I figur 4 ser vi hvordan arbeidsplassutviklingen har vært i de enkelte regionene i Nord-Trøndelag. (Regioninndelingen finnes på siste side.) Dette er sammenliknet med arbeidsplassutviklingen i landet som helhet i samme periode.

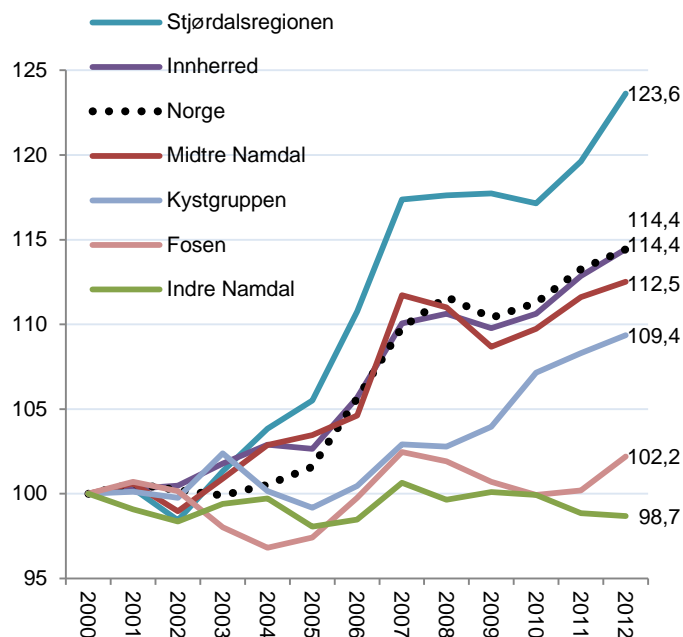
Stjørdalsregionene har hatt en arbeidsplassvekst på 23,6 prosent. Dette 9,2 prosentpoeng over veksten på landsbasis. Det var en sterk vekst fram til 2007. Omtrent nullvekst fram til 2010, og så en sterk vekst igjen etter det.

Innherred har hatt en arbeidsplassvekst som er like stor som veksten på landsbasis. Veksten har vært på 14,4 prosent.

Midtre Namdal følger tett opp til Norges vekst, med en vekst på 12,5 prosent. Og Kystgruppen har vokst med 9,4 prosent.

Fosen har hatt en svak arbeidsplassvekst på 2,2 prosent.

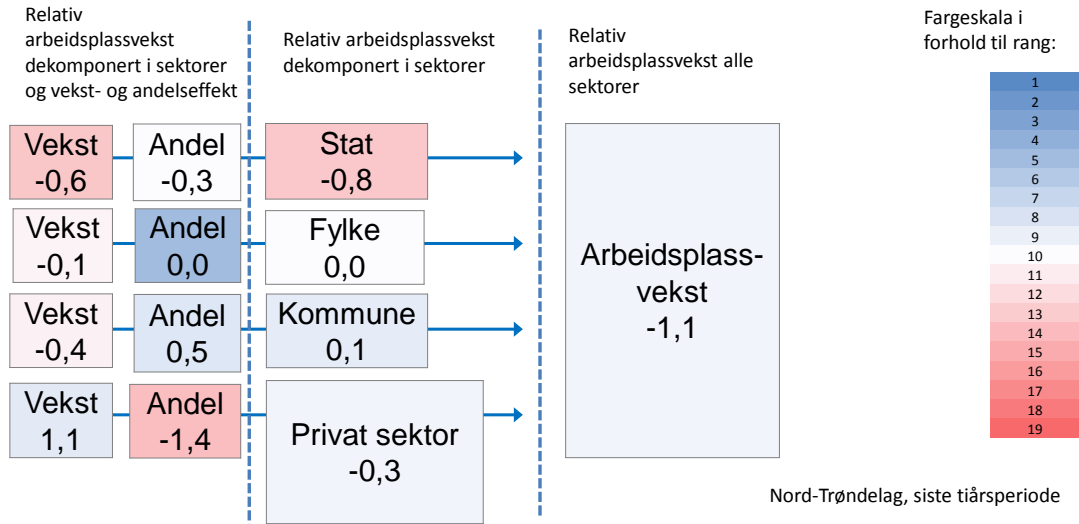
Bare Indre Namdal har hatt arbeidsplassnedgang. Antall arbeidsplasser i denne regionen har blitt redusert med 1,3 prosent mellom 2000 og 2012.

Figur 4: Arbeidsplassutviklingen (alle sektorer) i de enkelte regionene i Nord-Trøndelag, indeksert slik at nivået i 2000 = 100.

1.2 Oppsummering sektorer

Vi kan oppsummere utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike sektorene i Nord-Trøndelag med følgende modell:

Figur 5: Avvik mellom arbeidsplassveksten i Nord-Trøndelag og i Norge de ti siste årene. Alle tallene viser hva avviket utgjør som prosent av samlet sysselsetting i Nord-Trøndelag. Fargene viser hvordan kommunen rangerer blant de 19 fylkene i landet for det spesifikke avviket. Avviket for hver av de fire sektorene er dekomponert i en vekst-effekt og en andelseffekt. Veksteffekten viser hvordan sektoren ville ha bidratt til samlet vekst dersom sektorens andel hadde vært den samme som på landsbasis. Andelseffekten viser hvordan sektoren ville bidratt dersom veksten hadde vært den samme som på landsbasis.

I diagrammet over har vi forsøkt å illustrere hvordan arbeidsplassveksten i Nord-Trøndelag har avviket fra arbeidsplassveksten i landet i den siste tiårsperioden. Arbeidsplassveksten, målt som andel av sysselsettingen, i Nord-Trøndelag har vært 1,1 prosentpoeng under tilsvarende vekst på landsbasis. Det negative bidraget kommer fra statlig og privat sektor. Kommunal sektor har bidratt positivt. Fylkeskommunal sektor har verken bidratt positivt eller negativt til arbeidsplassveksten. Utviklingen i de ulike sektorene dekomponeres i en veksteffekt og en andelseffekt. Veksteffekten sier noe om hvilken del av veksten som skyldes arbeidsplassvekst, mens andelseffekten sier noe om hvilken betydning sektorens andel av samlet sysselsetting har for den samlede veksten.

Veksteffekten i privat sektor har vært positiv, mens andelseffekten har vært negativ. Kommunal sektor har hatt en negativ veksteffekt, men en positiv andelseffekt. Fylkeskommunal sektor har hatt en negativ veksteffekt, og en nøytral andelseffekt. Andelseffekten i fylkeskommunal sektor er blant de høyeste i landet. Det kommer frem av den mørkeblå fargen. Statlig sektor har hatt relativ nedgang først og fremst på grunn av en negativ veksteffekt, men også til dels på grunn av en negativ andelseffekt.

Kanskje viktigere enn å se på verdiene av tallene i figuren over er det å merke seg fargene. Dersom fargen på boksen er hvit, er nivået likt som for *medianfylket*. Dersom den er blå, er nivået over medianverdien, og dersom den er rød, er nivået under medianverdien. Det kan også være lurt å merke seg om tallene er negative, positive eller lik null. Dersom tallet er negativt, er nivået lavere enn *landsgjennomsnittet* i samme tiårsperiode. Dersom det er lik null, er det likt *landsgjennomsnittet*, og dersom tallet er positivt, er verdien bedre enn *landsgjennomsnittet* i samme periode.

1.3 Utvikling i næringslivet

Vi har sett hvordan de ulike sektorene har bidratt til arbeidsplassutviklingen i Nord-Trøndelag. Det er utviklingen i privat sektor som er mest interessant å analysere, fordi den er størst, fordi den svinger mest, og fordi det gjerne er næringsutviklingen som er målet for regionalt utviklingsarbeid.

Når vi skal sammenlikne veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet mellom ulike områder, er det praktisk å bruke relativ vekst, som er differansen i den prosentvise veksten i antall arbeidsplasser på stedet vi analyserer og veksten i antall arbeidsplasser i Norge. Da filtrerer vi bort konjunktursvingningene, og vi kan se hvordan veksten i de enkelte fylkene er i forhold til andre fylker i landet over tid.

Tabell 1: Relativ vekst, målt som differanse mellom prosentvis vekst i fylket og veksten på landsbasis, i antall arbeidsplasser i næringslivet, i fylkene.

Fylke	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	prog snitt	Trend
Rogaland	3,4	0,4	0,2	0,6	0,3	2,8	2,4	0,9	0,7	1,3	2,4	1,0	1,4	0,1
Akershus	1,2	3,8	0,3	0,8	0,6	-0,5	0,3	1,3	0,1	1,3	1,1	0,3	0,6	0,1
Hordaland	0,9	1,0	1,1	0,5	0,6	1,3	0,6	-0,2	1,1	-0,2	0,3	0,4	0,4	-0,1
Vest-Agder	0,0	2,5	1,5	1,1	0,4	1,6	1,5	1,8	0,5	-0,4	-1,1	-0,8	0,2	-0,3
Sør-Trøndelag	5,9	-3,2	0,8	-0,7	0,6	-0,3	-0,6	-0,1	0,4	0,1	-0,1	1,1	0,2	0,0
Finmark	-2,1	1,2	1,1	-0,8	0,3	-0,7	-0,7	-1,1	1,7	0,2	0,7	0,1	0,1	0,0
Oslo (Fylke)	-1,5	-3,7	-2,1	-0,2	-0,2	-0,1	-0,6	-0,1	0,3	-0,5	0,6	0,8	0,1	0,2
Buskerud	0,3	0,8	1,1	0,8	0,0	-0,5	0,1	1,2	-1,8	0,8	0,6	-0,7	0,0	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,7	0,4	2,9	0,4	0,0	-0,7	0,8	-1,4	0,5	-0,2	0,0	-0,6	-0,1	-0,2
Møre og Romsdal	-1,0	-0,4	-0,6	-0,8	0,8	0,0	0,2	0,0	0,5	0,1	-1,0	-0,5	-0,1	0,0
Aust-Agder	-1,3	-1,3	-0,6	1,6	0,3	1,2	1,1	0,1	-0,6	0,3	-1,6	-1,2	-0,2	-0,2
Vestfold	-0,2	1,4	-0,7	0,9	-0,5	-0,6	0,5	-0,6	-0,9	-0,5	-1,9	-0,6	-0,7	-0,1
Nordland	-1,3	0,9	0,1	-0,5	-1,2	-1,0	0,0	-0,8	-0,4	-0,4	-0,8	-1,8	-0,8	-0,1
Troms	-1,8	1,3	1,8	-0,8	-1,7	-1,8	-1,3	-1,2	0,0	-1,3	-0,8	-0,4	-0,9	-0,1
Østfold	0,2	1,6	-1,0	-1,1	-0,3	-0,2	-0,1	-1,3	-1,4	-0,7	-0,9	-1,8	-1,0	-0,1
Sogn og Fjordane	-2,1	-0,2	0,9	-2,6	-1,1	-2,1	-2,1	-1,2	0,2	-0,1	-1,6	-1,3	-1,1	0,0
Telemark	-1,8	0,0	-0,8	-0,8	-0,7	-0,4	-2,2	-0,2	-1,1	-1,2	-1,9	-0,9	-1,1	-0,1
Hedmark	-1,3	0,7	0,6	-0,4	-1,9	-1,4	-1,8	-0,8	-1,5	-1,3	-1,9	-0,7	-1,3	-0,1
Oppland	-1,7	0,9	1,0	-0,9	-0,6	-1,3	-0,6	-2,7	-0,5	-0,4	-1,7	-2,4	-1,3	-0,2

Fylkene er rangert etter såkalt progressivt gjennomsnittⁱⁱ for de ti siste årene. Det er et gjennomsnitt der en i økende grad vektet siste års utvikling høyere. Rogaland, Akershus og Hordaland har hatt den beste utviklingen de siste årene. Innlandsfylkene Hedmark og Oppland har hatt den dårligste utviklingen.

Nord-Trøndelag har i snitt hatt en årlig arbeidsplassvekst i det private næringslivet på 0,1 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. Arbeidsplassveksten har skiftet på å være høyere og lavere enn landsgjennomsnittet. Den var høyere i 2003, og mye lavere i 2008. I 2012 var veksten 0,6 prosent svakere i Nord-Trøndelag enn nasjonalt.

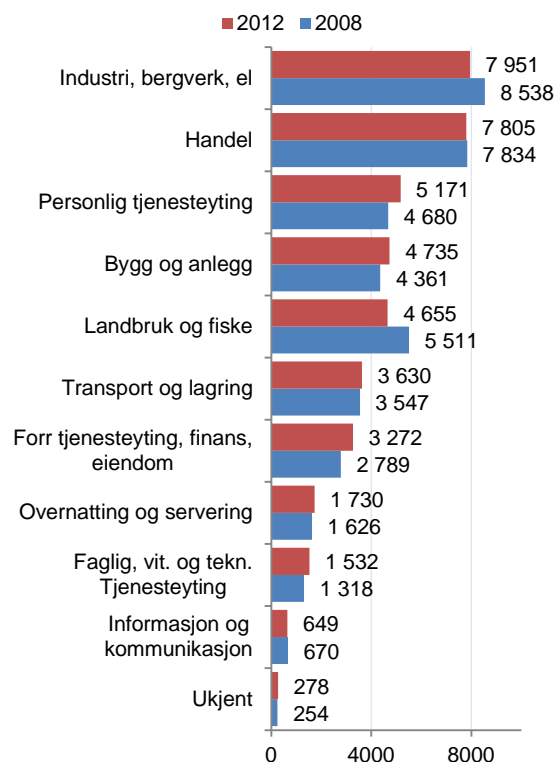
Nord-Trøndelag rangerer litt over medianfylket med hensyn på vekst i det private næringslivet. Åtte fylker har hatt en bedre vekst, mens ti fylker har hatt en dårligere vekst.

1.4 Bransjer i næringslivet

Vi kan se på næringslivets sammensetning i bransjer, og bruker da den bransjeinndelingen som er mest vanlig, og som også SSB bruker i sine framstillinger.

Industrien og handelen sysselsatte flest mennesker i Nord-Trøndelag i 2012. Industrien sysselsatte 7 951 personer, mens handelen sysselsatte 7 805 personer. Industrien har hatt en sterk nedgang, mens handelsbransjen har vært nesten stabil.

Personlig tjenesteyting er den nest største bransjen, og den har vokst siden 2008. Bygg og anlegg og landbruk og fiske hadde over 4 600 arbeidsplasser i 2012. Nedgangen i landbruket og fisket har vært stor. Bransjen ble redusert med 856 arbeidsplasser mellom 2012 og 2008.

Figur 6: Antall sysselsatte i ulike bransjer i Nord-Trøndelag i 2008 og 2012.

1.5 Bransjer og lokaliseringskvotienter

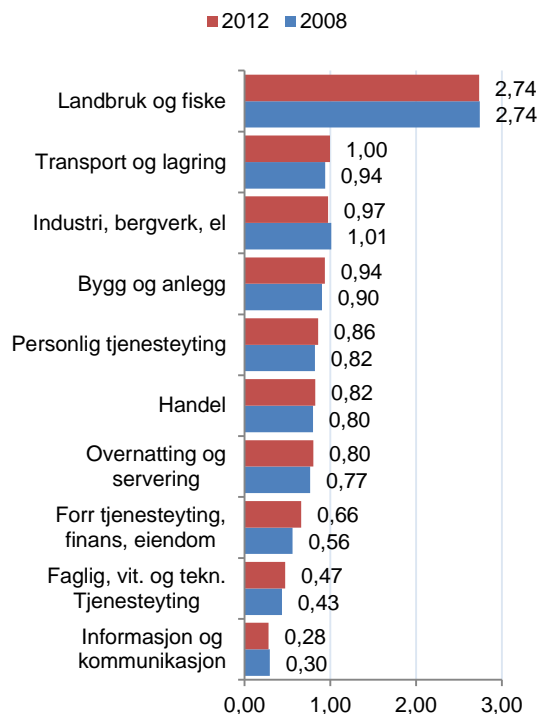
Vi så antallet sysselsatte i de ulike bransjene i figur 6, men det er også interessant å vurdere om Nord-Trøndelag har høye eller lave andeler i forhold til andre fylker. I figur 7 ser vi lokaliseringskvotientene til de ulike bransjene. Antall sysselsatte i bransjen er delt på totalt antall innbyggere, og andelen er delt på tilsvarende andel for landet. Når tallet er 1 er andelen den samme som Norge.

Landbruk og fiske sysselsetter mer enn dobbelt så mange i Nord-Trøndelag enn på landsbasis. Sysselsettingsandelen har vært stabil siden 2008.

Andelen sysselsatte i transport- og lagringsbransjen er like stor som i landet.

Industri og bergverk og bygg og anlegg har litt lavere andeler enn på landsbasis, men de er tett opp til landsgjennomsnittet.

Andelen sysselsatte i informasjon og kommunikasjon er bare 28 prosent av tilsvarende andel på landsbasis.

Figur 7: Andel arbeidsplasser i forhold til folketallet i Nord-Trøndelag i forhold til tilsvarende andel på landsbasis, 2008 og 2010.

1.6 Næringstyper

Noen deler av næringslivet kan vi karakterisere som *basisnæringer*. Basisnæringer er de delene av næringslivet som genererer inntekter utenfra. Eksportnæringer er basisnæringer, men vi kan også legge til næringer som selger sine produkter eller tjenester ut av regionen, selv om salget ikke er til andre land. Alle primærnæringene og stort sett all industri kan regnes som basisnæringer. Vi kan også ta med tjenester som konkurrerer i et nasjonalt eller internasjonalt marked, som IT, telekom- og ingeniørtjenester. Basisnæringene sysselsatte 484 666 personer på slutten av 2012. Utviklingen i basisnæringene påvirkes kraftig av konjunkturer og har gått i bølger. De siste to årene har veksten vært ganske sterk.

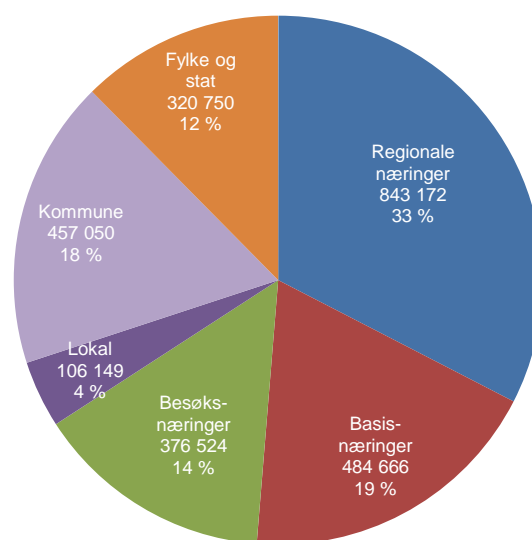
Besøksnæringer er de delene av næringslivet hvor kunden må være personlig til stede. Butikkhandel (men ikke internetthandel), servering, overnatting, opplevelser og personlige tjenester er bransjer som vi regner som besøksnæringer. Årsaken til at vi ønsker å isolere besøksnæringene, er at de vil reflektere om et område er attraktivt å besøke. Områder som trekker til seg besøkende fra andre områder vil normalt få høyere etterspørsel, og dermed også flere arbeidsplasser i besøksnæringene. Det vil være ulike stedskvaliteter som gjør et område attraktivt for besøk og for bedrifter i basisnæringene. Besøksnæringene sysselsatte 376 524 personer i 2012. Besøksnæringene i Norge vokste raskt fra 2000 til 2007, men har stagnert etter det.

Den tredje og største gruppen kaller vi *regionale næringer*. Denne kategorien inneholder bransjer som bygg og anlegg, engros- og agenturhandel, transport og forretningsmessige tjenester. Dette er store bransjer, som ofte er knyttet til regionen, men som er ganske ujevnt fordelt mellom enkeltkommuner.

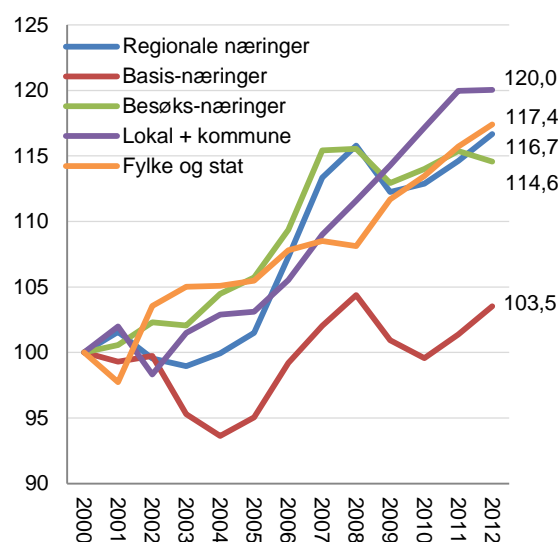
Til *lokale næringer* regnes privat virksomhet innenfor primærhelsetjenester, skoler, avfallshåndtering og barnehager. Dette er tjenester som er knyttet til lokalbefolkningen, og som i mange tilfeller er substitutter til de kommunale tjenestene. De lokale næringene kan vi derfor se i sammenheng med kommunal

sektor. Det er de lokale næringene som vokser raskest i Norge, og de er samtidig ganske upåvirket av konjunktorene.

Stat og fylkessektoren utgjør den siste delen av arbeidslivet, og hadde 320 750 sysselsatte i 2012. Veksten i antall arbeidsplasser i stat og fylke har vært litt høyere enn veksten i den totale sysselsettingen.

Figur 8: Antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Norge i 2012.

Figur 9: Utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike næringene i Norge fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

1.6.1 Næringstyper i Nord-Trøndelag

I figur 10 ser vi hvordan arbeidsplassene i de ulike næringstypene er fordelt i Nord-Trøndelag.

Statlig sektor er like stor i Nord-Trøndelag som nasjonalt, og utgjør 12 prosent av arbeidsplassene. Det var 7 473 arbeidsplasser i statlig sektor i Nord-Trøndelag i 2012.

De regionale næringene er noe mindre, og stod for 27 prosent av arbeidsplassene, 5 prosentpoeng under landsnivået. De regionale næringene stod for 16 694 arbeidsplasser i 2012.

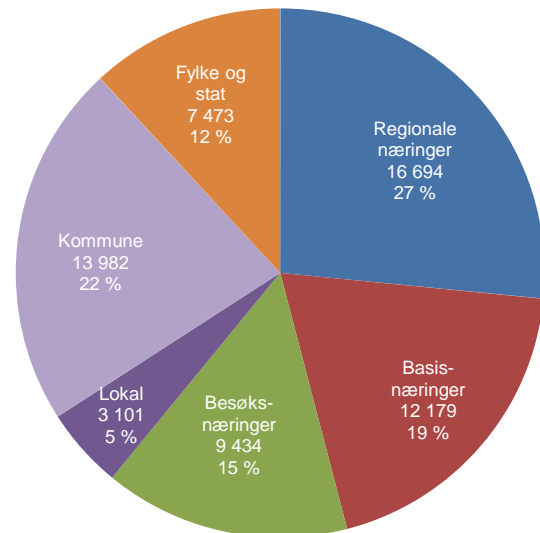
Basisnæringene utgjør 19 prosent av arbeidsplassene, og andelen er like stor som i Norge. Det var 12 179 arbeidsplasser i basisnæringene i Nord-Trøndelag i 2012.

Besøksnæringene hadde 9 434 arbeidsplasser i 2012. Dette utgjør 15 prosent av arbeidsplassene.

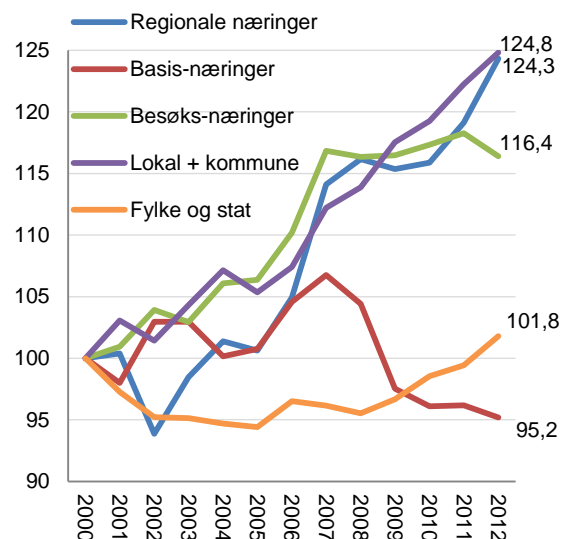
De lokale næringene hadde 3 101 arbeidsplasser i 2012, og stod for 5 prosent av arbeidsplassene.

Kommunal sektor er forholdsvis stor. 22 prosent av arbeidsplassene i Nord-Trøndelag var i kommunal sektor i 2012. Dette er 13 982 arbeidsplasser. Andelen arbeidsplasser i kommunal sektor er større i Nord-Trøndelag enn i landet som helhet.

I figur 11 ser vi hvordan de ulike næringstypene i Nord-Trøndelag har utviklet seg siden 2000. 2000-nivået på antall arbeidsplasser er indeksert til å være lik 100. Det har vært sterkest vekst i de lokale og regionale næringene. De har vokst med over 24 prosent. Besøksnæringene har vokst med 16,4 prosent. Statlig og fylkeskommunal sektor ble redusert fram til 2008, men har vokst deretter. Antall arbeidsplasser i disse sektorene vokste med 1,8 prosent siden 2000. Siden 2007 har det vært en liten reduksjon i basisnæringene. De har blitt redusert med 4,8 prosent siden 2000.

Figur 10: Antall arbeidsplasser i ulike sektorene og næringstypene i Nord-Trøndelag i 2012.

Figur 11: Utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Nord-Trøndelag fra 2000 til 2012. 2000-nivået er indeksert til å være lik 100.

1.7 Basisnæringer i Norge

Basisnæringene kan deles opp i tre ganske forskjellige næringer: Industri, teknologiske tjenester og naturbaserte næringer.

Vareproduserende industri er den klart største næringen, som sysselsatte 264 217 personer på landsbasis i 2012. Industrisyssetningen var på nesten 300 000 i 2000. Antallet arbeidsplasser i industrien har vært nedadgående i flere tiår. Denne nedgangen skyldes i stor grad at industrien har hatt muligheter til rasjonalisering, og dermed har verdiskapingen per sysselsatt kunnet øke ganske mye. Noe av dette skyldes også såkalt strukturrasjonalisering, ved at industribransjer med lav verdiskaping per sysselsatt har blitt lagt ned.

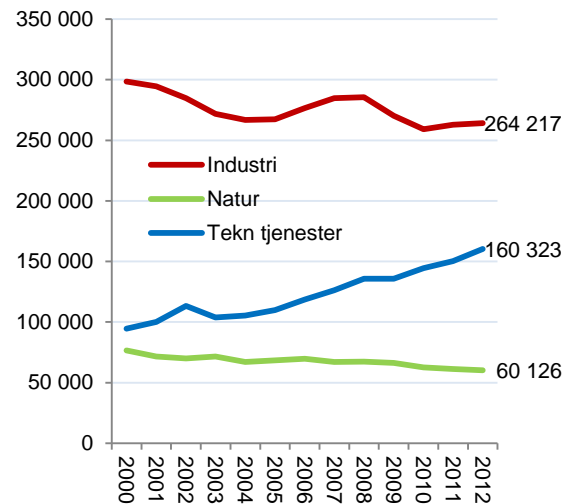
Naturbaserte næringer er primærnæringer som landbruk, fiske og gruvedrift. Antallet arbeidsplasser i primærnæringene har falt jevnt de siste årene, og utgjorde 60 126 arbeidsplasser på slutten av 2012.

De teknologiske tjenestene har etter hvert vokst seg store. Det er tjenester som IT, telekom, engineering, teknisk konsulentarbeid og forskning. Dette er bransjer som konkurrerer nasjonalt og internasjonalt. I 2000 var det under 100 000 arbeidsplasser i de teknologiske næringene i Norge, i 2012 hadde antallet økt til 160 323 arbeidsplasser.

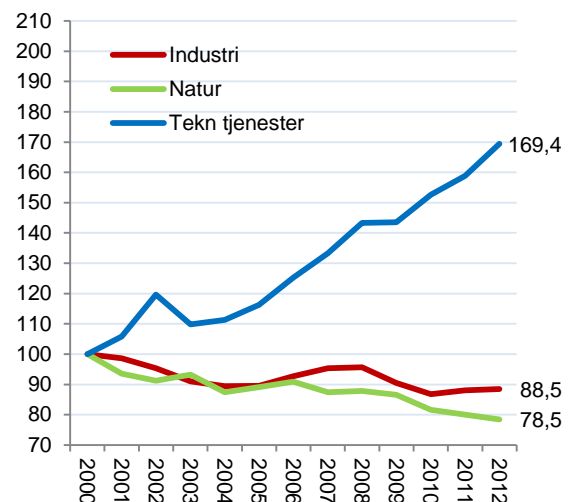
Vi kan se den indekserte utviklingen i de tre basisnæringene i figur 13. De teknologiske næringene har vokst med nesten 70 prosent siden 2000, og veksten ser ikke ut til å avta.

Industrien har hatt en nedgang på 11,5 prosent siden 2000. Nedgangen har ikke vært jevn, men fulgt konjunktorene.

De naturbaserte næringene har hatt en nedgang på 21,5 prosent av arbeidsplassene siden 2000. Nedgangen er jevn og sterk, og viser ingen tegn til å avta.

Figur 12: Antall arbeidsplasser i tre underkategorier av basisnæringene i Norge fra 2000 til 2012.

Figur 13: Indeksert utvikling i underkategoriene av basisnæringene i Norge fra 2000 til 2012. 2000-nivået er indeksert til å være lik 100.

1.7.1 Basisnæringer i Nord-Trøndelag

På landsbasis har det vært en sterk nedgang i antall arbeidsplasser i industrien. I Nord-Trøndelag har den derimot vært stabil over den siste tolvårsperioden. Det var vekst fram til 2007, deretter en nedgang, og nullvekst siden 2009. Det var 7 044 arbeidsplasser i industrien i 2012.

De naturbaserte næringene har derimot hatt arbeidsplassnedgang, slik som i landet ellers. Det var 4 064 arbeidsplasser i de naturbaserte næringene i 2012. Dette er en nedgang på 1 152 arbeidsplasser siden 2000.

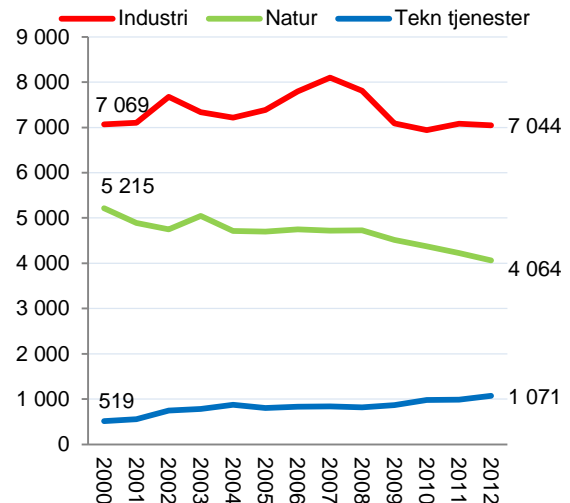
De teknologiske tjenestene sysselsatte bare 519 personer i 2000. I 2012 hadde dette antallet doblet seg, og det var 1 071 arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene i 2012.

I figur 15 ser vi den relative utviklingen av veksten i de tre kategoriene siden 2000. 2000-nivået på antall arbeidsplasser er indekset til å være lik 100. Skalaen er lik som i figuren på forrige side.

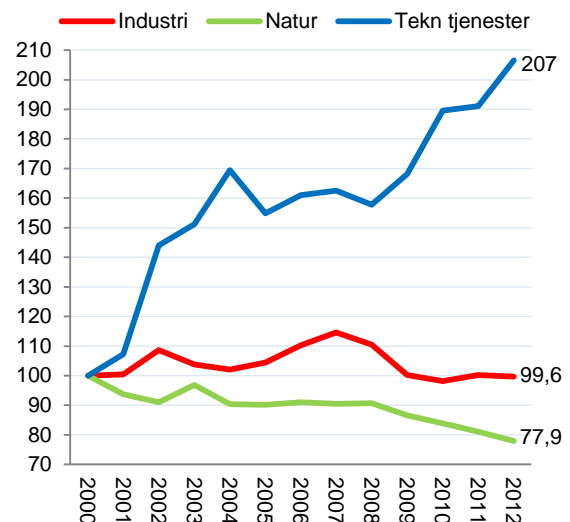
Siden antallet arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene var lavt i 2000, har den prosentvise endringen blitt stor. Antall arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene vokste med 107 prosent mellom 2000 og 2012.

Antall arbeidsplasser i industrien var omtrent like stort i 2012 som i 2000.

Antall arbeidsplasser i de naturbaserte næringene har blitt redusert med 22,1 prosent.

Figur 14: Antall arbeidsplasser i de tre typene av basisnæringer i Nord-Trøndelag i 2012.

Figur 15: Indeksert utvikling i de tre typene av basisnæringer i Nord-Trøndelag fra 2000 til 2012. 2000-nivået er indekset til å være lik 100.

1.7.2 Basisnæringer - nivå

Basisnæringene blir tillagt stor betydning for regional utvikling. Dette er næringer som selger sine varer og tjenester til et nasjonalt eller internasjonalt marked, og som bringer inntekter inn til regionen.

Basisnæringene skaper ringvirkninger til andre næringer, gjennom å kjøpe varer og tjenester fra bedrifter i andre bransjer. Basisnæringene har også større svingninger enn andre næringer. Etterspørselen avgjøres av nasjonale og internasjonale konjunkturer, og konkurransevnen kan også svinge ganske mye.

Tabell 2: Nivå for basisnæringene i regionene i Trøndelag, målt som andel av samlet sysselsetting. Rangering med hensyn til nivå blant regionene i Norge i 2012 helt til venstre.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Endring
2	Hitra/Frøya	43,6	43,7	44,4	40,8	38,3	36,9	36,4	39,2	38,0	38,4	36,7	35,6	37,1	-6,5
8	Kystgruppen	29,5	28,3	29,3	29,9	28,5	28,6	28,1	28,9	28,1	26,1	26,3	26,6	25,5	-4,0
19	Orkdalregionen	24,3	22,5	22,2	21,5	20,5	20,9	21,7	20,8	21,5	20,8	20,8	21,4	21,1	-3,1
21	Rørosregionen	29,0	26,9	26,5	24,6	24,8	24,5	24,6	25,2	23,9	22,5	21,9	20,8	20,6	-8,4
22	Fosen	27,0	27,1	26,2	23,1	21,7	22,5	23,2	22,5	22,7	21,7	20,3	20,3	20,5	-6,6
34	Stjørdalsregionen	21,7	20,5	20,9	21,6	21,4	21,5	22,0	20,8	20,7	21,3	18,8	18,8	18,8	-2,9
37	Oppdal/Rennebu	23,7	24,2	23,6	23,3	22,6	24,2	23,7	22,2	22,4	21,8	19,7	19,4	18,2	-5,5
39	Indre Namdal	19,5	18,8	19,7	20,2	19,8	20,4	21,1	21,0	20,2	19,3	18,4	19,1	17,7	-1,7
44	Trondheimsregionen	18,1	17,7	18,0	17,4	16,8	16,8	16,7	17,1	17,5	17,3	17,2	17,2	17,4	-0,7
45	Innherred	20,4	20,1	21,7	21,1	20,4	20,6	20,4	20,0	19,2	17,7	18,1	17,5	17,1	-3,2
47	Midtre Namdal	17,1	16,6	18,7	18,6	18,0	16,8	17,9	17,9	17,9	17,0	17,4	17,0	16,9	-0,2

I Nord-Trøndelag hadde Kystgruppen høyest andel arbeidsplasser i basisnæringene i 2012. Andelen var på 25,5 prosent. Dette er en nedgang på 4 prosentpoeng siden 2000 (vises under «Endring» i siste kolonne).

Fosen hadde 20,5 prosent av arbeidsplassene i basisnæringene i 2012, og dette er en nedgang på 6,6 prosentpoeng siden 2000. Regionene med høyest andel arbeidsplasser i basisnæringene i 2000, ser også ut til å ha hatt sterkest nedgang.

Stjørdalsregionene hadde 18,8 prosent av arbeidsplassene i basisnæringene i 2012. Dette er en reduksjon på 2,9 prosentpoeng.

De øvrige regionene i Nord-Trøndelag hadde om lag 17 prosent av arbeidsplassene i basisnæringene i 2012. Bare Innherred og Midtre Namdal har en andel som er under medianverdien.

1.7.3 Vekstimpulser fra basisnæringene

Vi måler vekstimpulserⁱⁱⁱ som endringer i antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting. Ofte måles vekst som prosentvis endring fra år til år, men da blir det ofte sterk vekst i regioner som i utgangspunktet hadde en liten basisnæring. Med dette målet får vi bedre fram hvordan utviklingen i basisnæringene bidrar til samlet vekst i regionen.

Tabell 3: Vekstimpulser fra basisnæringene, målt som bidrag til samlet sysselsetting i prosent. Rangering blant regionene i Norge med hensyn til progressivt gjennomsnitt helt til venstre.

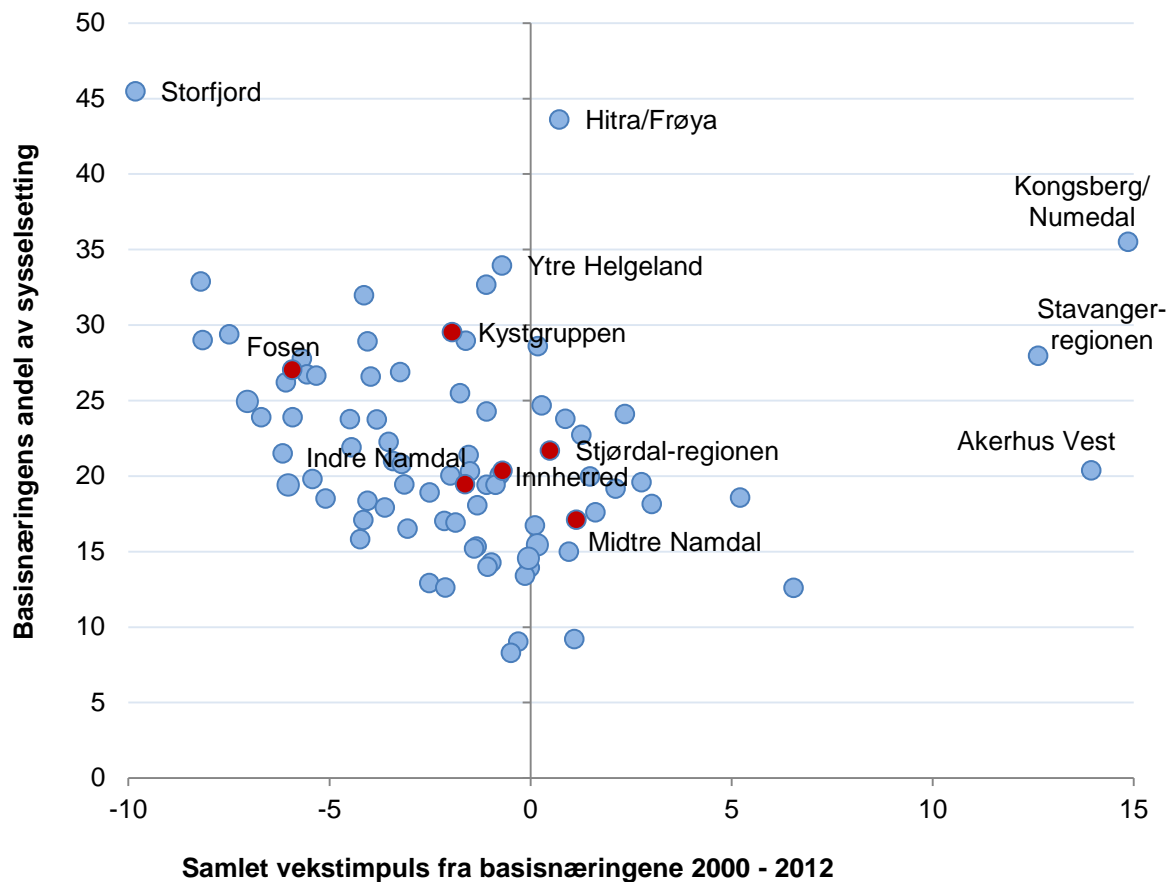
Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt
7	Hitra/Frøya	0,7	1,3	-3,9	-2,8	-1,8	1,0	5,4	-1,1	1,6	-1,2	-1,1	2,6	0,5
11	Trondheimsregionen	-0,3	0,2	-0,3	-0,5	0,5	0,6	1,2	0,7	-0,3	0,0	0,5	0,6	0,4
19	Orkdalregionen	-1,8	-0,4	-0,5	-0,9	0,7	1,4	-0,2	0,9	-1,2	0,2	0,6	-0,1	0,2
28	Midtre Namdal	-0,4	1,8	-0,2	-0,4	-1,1	1,4	0,9	0,3	-1,4	0,5	-0,1	0,0	0,0
33	Stjørdalsregionen	-0,9	0,3	1,0	0,0	0,4	1,3	-0,4	-0,1	0,4	-2,3	0,4	0,4	-0,1
48	Kystgruppen	-1,3	0,8	1,1	-1,8	-0,3	0,2	1,5	-0,8	-1,9	0,5	0,8	-0,7	-0,2
54	Fosen	0,2	-1,2	-3,3	-1,5	0,9	1,2	-0,1	0,0	-1,2	-1,6	0,2	0,6	-0,2
55	Innherred	0,1	1,4	-0,3	-0,6	0,3	0,5	0,5	-0,8	-1,7	0,4	-0,3	-0,1	-0,3
68	Indre Namdal	-0,8	0,8	0,7	-0,5	0,8	0,8	0,5	-1,0	-1,2	-0,8	0,5	-1,4	-0,4
80	Rørosregionen	-1,6	-0,6	-1,7	-0,2	-0,1	0,7	0,9	-1,6	-1,8	-0,6	-1,0	-0,5	-0,7
82	Oppdal/Rennebu	0,9	-0,4	0,1	-0,8	1,4	-0,1	-0,6	0,5	-1,2	-2,1	-0,3	-1,3	-0,7

Når vi rangerer regionene etter såkalt ti års progressivt gjennomsnitt, teller også trenden med, ettersom de siste årene blir gitt større vekt enn de første.

Ingen av regionene i Nord-Trøndelag har fått positive vekstimpulser fra basisnæringene når vi måler med ti års progressivt gjennomsnitt.

Midtre Namdal har i snitt fått nøytrale vekstimpulser fra basisnæringene, mens de øvrige regionene i fylket har fått negative vekstimpulser fra basisnæringene.

1.7.4 Nivå og vekst basisnæringer

Figur 16: Basisnæringsenes andel av sysselsettingen i 2000 samt endring i nivå fram til 2012.

Et mindretall av regionene har hatt positive vekstimpulser fra basisnæringene fra 2000 til 2012. Regioner som Kongsberg/Numedal, Stavangerregionen og Akershus Vest skiller seg markant ut i diagrammet, gjennom å ha hatt sterk vekst i andelen sysselsatte i basisnæringene. Dette er regioner med mye leverandørnæringer til olje- og gassutvinning. Regioner med stor nedgang har stort sett sitt tyngdepunkt i tradisjonell eksportindustri. Den såkalte todelingen av norsk næringsliv er dermed ganske synlig i dette diagrammet.

For regionene i Nord-Trøndelag ser det også ut til å være en negativ sammenheng mellom andelen arbeidsplasser i basisnæringene på begynnelsen av 2000-tallet og samlet vekstimpuls fra basisnæringene mellom 2000 og 2012.

Fosen hadde 27 prosent av arbeidsplassene i basisnæringene i 2000, og vekstimpulsene har vært negative. Kystgruppen har derimot ikke hatt fullt så svake vekstimpulser, tross høyere andeler arbeidsplasser i basisnæringene i 2000.

Stjørdalsregionen og Midtre Namdal hadde begge forholdsvis lave andeler arbeidsplasser i basisnæringene i 2000, og de har hatt positive vekstimpulser.

1.8 Besøksnæringer

Besøksnæringene kan vi dele opp i fire ulike næringer. Den første og desidert største er handel, og da har vi tatt med butikkhandel, men ikke f.eks. internetthandel som ikke er avhengig av personlig tilstedeværelse. Det var 246 808 arbeidsplasser i butikkhandelen i 2012. Antallet har gått ned siden 2008, da det var over 254 000 arbeidsplasser i handelen. Antall arbeidsplasser i handelen har gått spesielt mye tilbake i de største byene, mens distriktene har hatt en vekst. Overgang fra butikk- til internetthandel kan ha vært en faktor i denne utviklingen, samtidig som det har blitt flere kjøpesentra med kjedebutikker i distriktene. Det har kanskje blitt mindre behov for å «dra til byen» for å handle?

Aktivitetsnæringene består av forskjellige bransjer innen underholdning, kultur, fritidsaktiviteter og sport, og inkluderer også bransjer som frisører og drosjer. Aktivitetsnæringene har samlet 57 877 arbeidsplasser i 2012.

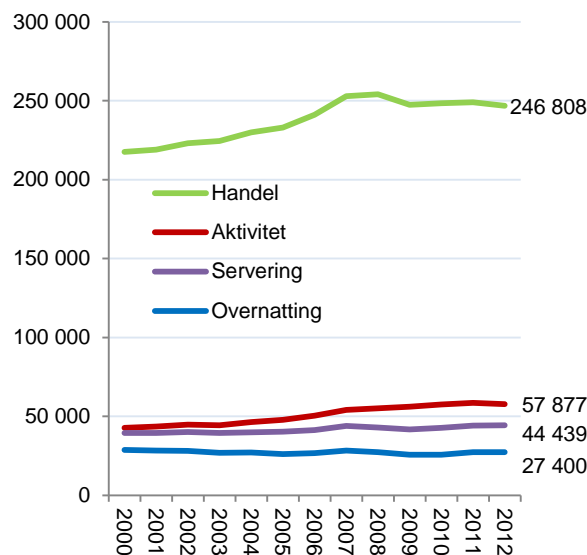
Serveringsnæringen, dvs. kaféer, restauranter og barer hadde 44 439 arbeidsplasser i 2012, mens overnattingsnæringene, hoteller, hytteutleie og campingplasser hadde 27 400.

I figur 18 ser vi den indekserte utviklingen i de ulike næringene på landsbasis siden 2000.

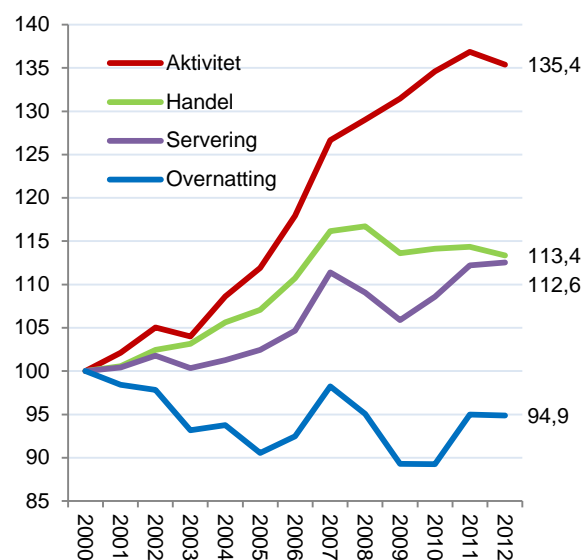
Aktivitetsnæringene har hatt en kraftig vekst, med 35,4 prosent økning i antall arbeidsplasser siden 2000. Det siste året var det imidlertid en noe overraskende nedgang.

Overnattingsnæringene har 5,1 prosent færre arbeidsplasser i 2012 enn i 2000. Antall overnattinger har økt, så det har nok skjedd en rasjonalisering i overnattingsnæringene på samme måte som i industrien.

Servering og handel har økt omtrent i samme takt som resten av økonomien.

Figur 17: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Norge fra 2000 til 2012.

Figur 18: Indeksert utvikling i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Norge fra 2000 til 2012. 2000-nivået er indeksert til å være lik 100.

1.8.1 Besøksnæringer i Nord-Trøndelag

I figur 19 ser vi utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike besøksnæringene i Nord-Trøndelag mellom 2000 og 2012.

Handelsnæringen sysselsatte 6 721 personer i 2012. Dette er en sterk øking fra 2000. Det var en jevn og sterk vekst fram til 2007. Deretter har antall arbeidsplasser holdt seg stabilt.

Aktivitetsnæringene hadde 1 171 arbeidsplasser i 2012. Dette er en oppgang fra 952 i 2000.

Serveringsbransjen har holdt seg stabil, med litt over 900 arbeidsplasser både i 2000 og i 2012.

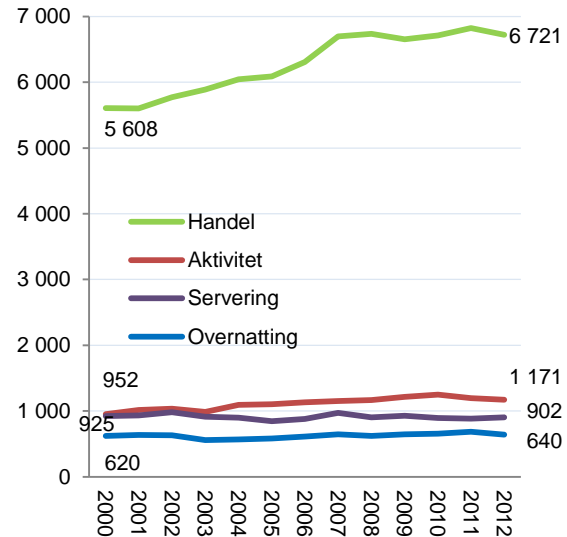
Det har vært en svak vekst i overnattingsbransjen. Det var 640 arbeidsplasser i denne bransjen i 2012. Dette er en oppgang på 20 arbeidsplasser fra 2000.

I figur 20 ser vi den indekserte utviklingen i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Nord-Trøndelag. 2000-nivået er indekset til å være lik 100. Skalaen er lik som i tilsvarende figur på forrige side.

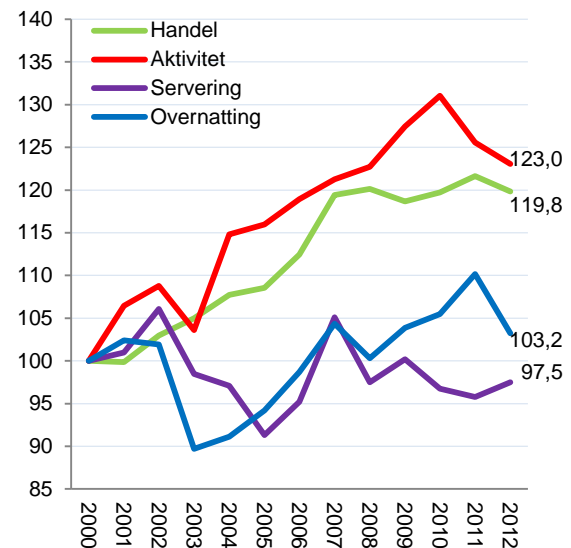
Aktivitetsnæringene vokste mest. Veksten var på 23 prosent.

Handelsnæringene vokste med 19,8 prosent. Veksten er større enn veksten på landsbasis.

Serveringsbransjen har hatt en nedgang på 2,5 prosent.

Figur 19: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Nord-Trøndelag i 2012.

Figur 20: Indeksert utvikling i antall arbeidsplasser i Nord-Trøndelag i besøksnæringene fra 2000 til 2012. 2000-nivået er indekset til å være lik 100.

1.8.2 Besøksnæringenes utvikling

Vi har sett utviklingen i besøksnæringene i Nord-Trøndelag på de forrige sidene. Der kom det fram at veksten i besøksnæringene i Nord-Trøndelag har vært på 16,4 prosent. På landsbasis har den vært på 14,6 prosent.

Besøksnæringene omsetter imidlertid ikke bare til besøkende, men i stor grad til den lokale befolkningen. Befolkningsveksten påvirker derfor utviklingen i besøksnæringene direkte. Det må vi justere for, for å få fram det vi kan kalle for besøksoverskuddet. En enkel og direkte metode er å bruke antall arbeidsplasser i besøksnæringene på landsbasis som andel av folketallet, og trekke fra denne andelen for stedet vi analyserer.

Tabell 4: Besøksoverskudd målt som prosent av samlet sysselsetting i regionene i Trøndelag, rangert etter nivået i 2012. Endringen fra år 2000 til 2012 vises i siste kolonne.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Endring
4	Rørosregionen	4,3	5,1	5,7	5,4	4,7	4,8	4,1	3,9	4,6	4,8	4,6	4,5	4,5	0,2
6	Oppdal/Rennebu	3,7	5,1	7,7	7,2	5,7	4,9	4,6	5,1	4,4	4,4	3,9	3,7	3,8	0,0
15	Trondheimsregionen	1,5	1,6	1,8	1,7	1,7	1,5	1,6	1,0	1,0	1,1	1,3	1,2	1,5	0,0
19	Stjørdalsregionen	0,9	1,2	1,2	0,3	0,0	-0,1	0,0	0,4	0,6	0,8	1,1	1,0	0,8	-0,1
26	Midtre Namdal	-0,7	-1,2	-1,2	-0,9	-0,6	-0,3	-0,4	-0,2	0,0	0,0	0,0	-0,3	0,3	1,1
43	Orkdalregionen	-2,5	-2,1	-2,2	-1,5	-1,0	-0,6	-0,9	-0,8	-0,7	-0,6	-0,7	-1,0	-0,9	1,6
44	Innherred	-2,8	-2,7	-2,4	-2,2	-2,1	-2,3	-1,9	-1,8	-2,0	-1,4	-1,4	-1,0	-0,9	1,9
60	Hitra/Frøya	-4,6	-4,8	-4,5	-4,5	-4,8	-4,5	-3,3	-3,8	-3,8	-3,1	-2,0	-2,5	-2,5	2,1
64	Kystgruppen	-3,6	-3,9	-3,1	-2,7	-2,4	-2,8	-2,9	-2,9	-3,1	-2,9	-2,7	-2,9	-2,8	0,8
70	Indre Namdal	-4,9	-4,4	-4,2	-3,8	-3,1	-3,4	-4,1	-4,1	-3,8	-2,8	-2,9	-2,8	-3,5	1,4
73	Fosen	-5,5	-5,9	-5,6	-5,0	-5,1	-5,5	-5,5	-5,5	-5,3	-4,8	-4,4	-3,7	-3,9	1,6

Stjørdalsregionen har hatt positivt besøksoverskudd hvert år siden 2000. Det har altså blitt skapt flere arbeidsplasser i besøksnæringene i denne regionen enn man skulle forvente av befolkningsveksten. Kanskje har handelen konsentrert seg i de store sentra i Stjørdalsregionen?

Midtre Namdal har hatt både positive og negative verdier på besøksoverskuddet. I 2012 var besøksoverskuddet positivt, og det har vært en positiv endring i besøksoverskuddet mellom 2000 og 2012.

Innherred rangerer litt lavere enn medianregionen med hensyn til besøksoverskudd. Besøksoverskuddet har vært negativt hvert år siden 2000. Etter å ha justert for befolkningsveksten, er det skapt færre arbeidsplasser i besøksnæringene enn det som er snittet for andre regioner med tilsvarende befolkningsutvikling. Derimot er endringen positiv.

De øvrige regionene i Nord-Trøndelag rangerer lavt med hensyn til besøksoverskudd. Men de har alle hatt en positiv endring i besøksoverskuddet.

1.8.3 Vekst i besøksnæringenes overskudd

På forrige side så vi hvordan besøksnæringenes overskudd har utviklet seg. Vi så da på besøksnæringenes nivå, eller besøksnæringenes konsentrasjon i de ulike regionene. I tabell 5 ser vi på utviklingen i besøksoverskuddet fra ett år til et annet.

Tabell 5: Årlig endring i besøksnæringenes sysselsettingsoverskudd. Regionene er rangert med hensyn til progressivt gjennomsnitt. Den siste kolonnen viser samlet vekstimpuls mellom 2000 og 2012.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt	Samlet impuls
5	Fosen	-0,5	0,4	0,6	-0,1	-0,3	-0,2	-0,1	0,2	0,5	0,4	0,7	-0,2	0,2	1,5
9	Hitra/Frøya	-0,2	0,2	0,1	-0,3	0,3	1,0	-0,7	0,0	0,6	1,1	-0,5	-0,1	0,2	1,6
11	Innherred	0,1	0,2	0,2	0,1	-0,2	0,3	0,0	-0,2	0,7	0,0	0,4	0,0	0,1	1,8
17	Midtre Namdal	-0,5	0,0	0,3	0,4	0,2	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0	-0,2	0,6	0,1	1,1
26	Stjørdalsregionen	0,3	0,0	-0,9	-0,3	0,0	0,0	0,4	0,2	0,2	0,3	-0,1	-0,2	0,1	0,0
28	Trondheimsregionen	0,1	0,2	0,0	0,0	-0,1	0,1	-0,5	0,0	0,1	0,1	0,0	0,3	0,0	0,4
46	Orkdalregionen	0,5	-0,1	0,7	0,4	0,4	-0,2	0,1	0,1	0,0	-0,1	-0,3	0,1	0,0	1,5
47	Indre Namdal	0,5	0,2	0,4	0,7	-0,3	-0,8	-0,1	0,3	1,1	-0,1	0,2	-0,7	0,0	1,4
56	Kystgruppen	-0,2	0,8	0,3	0,4	-0,4	-0,1	-0,1	-0,2	0,2	0,1	-0,2	0,0	0,0	0,6
62	Rørosregionen	0,9	0,5	-0,3	-0,7	0,1	-0,6	-0,1	0,6	0,1	-0,3	0,0	-0,1	-0,1	0,2
81	Oppdal/Rennebu	1,5	2,6	-0,3	-1,6	-0,9	-0,2	0,8	-0,7	-0,2	-0,5	-0,1	0,0	-0,2	0,3

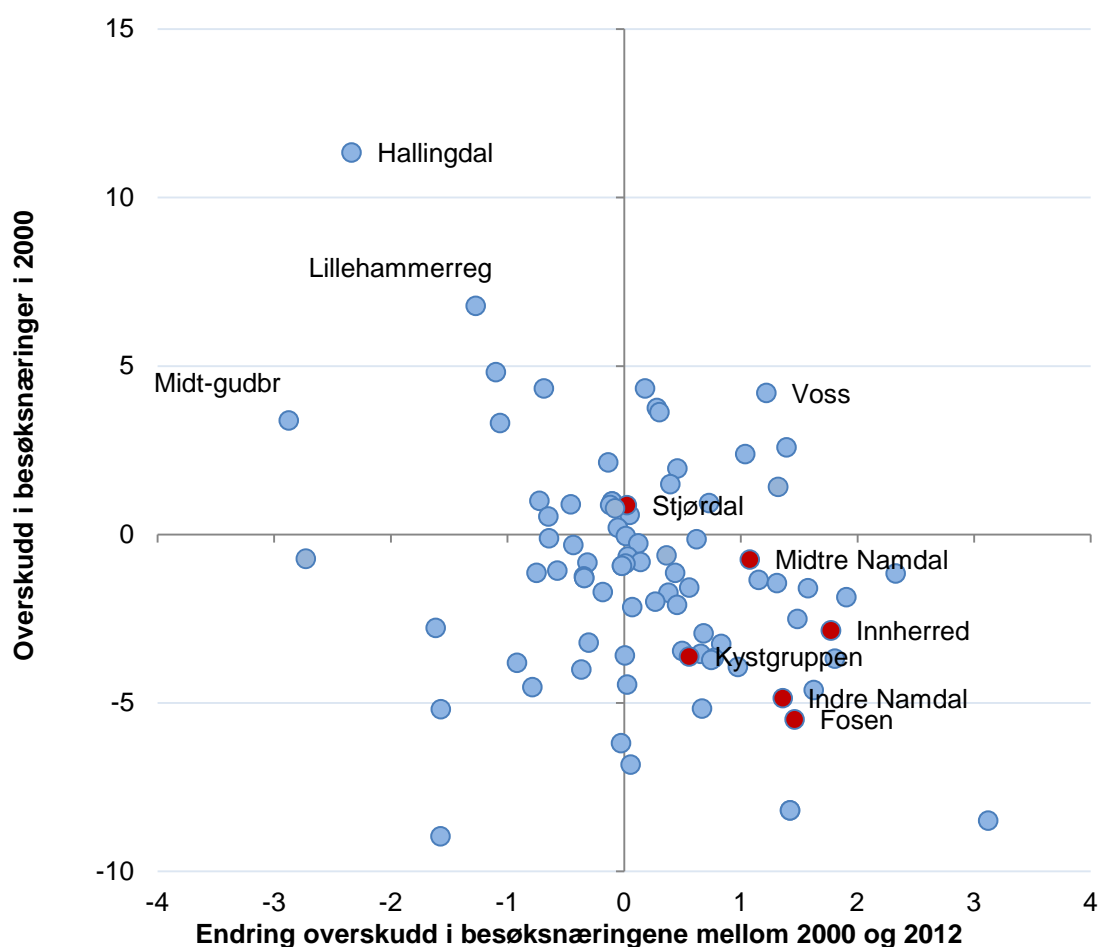
Fosen har hatt mest positive endringer i besøksoverskuddet. På forrige side så vi at de rangerte lavest i Trøndelag med hensyn på besøksoverskudd i 2012, men regionen har hatt sterkest vekst i besøksoverskuddet.

Innherred har også hatt en sterk gjennomsnittlig vekst i besøksoverskuddet, og rangerer som nummer 11 av de 83 regionene i landet.

Midtre Namdal og Stjørdalsregionene er begge godt rangert over medianregionen med hensyn til endring i besøksoverskuddet.

Indre Namdal og Kystgruppen har i snitt hatt en nøytral endring i besøksoverskuddet. Den samlede impulsen er derimot positiv for begge regionene.

1.8.4 Nivå og vekst

Figur 21: Nivå i 2000 og vekst fra 2000 til 2012 i besøksnæringene i regioner i Norge.

Figur 21 viser hvordan regionene plasserer seg i forhold til overskudd i besøksnæringene i 2000 og endring i overskudd i besøksnæringene fra 2000 til 2012.

Figur 21 antyder en viss negativ sammenheng mellom overskudd i besøksnæringene i 2000 og endring i besøksoverskuddet mellom 2000 og 2012.

Stjørdal hadde svakt besøksoverskudd i 2000. Det har nesten ikke vært noen endring i dette besøksoverskuddet over den siste tolvårsperioden. Midtre Namdal, som hadde svakt besøksunderskudd i 2000, har fått et forbedret besøksoverskudd mellom 2000 og 2012.

De andre regionene i Nord-Trøndelag hadde besøksunderskudd i 2000, og de har hatt en positiv endring i besøksoverskuddet.

Det ser ut til at regionene i Nord-Trøndelag jevnt over har gjort det bra i besøksnæringene i den siste tolvårsperioden. Det har vært forbedringer i besøksoverskuddet i nesten alle regionene.

1.9 De regionale næringene

De regionale næringene er de som ikke regnes som basisnæringer, besøksnæringer eller lokale næringer. De består av bransjer som bygg og anlegg, forretningsmessig tjenesteyting, transport, agenturhandel, finans og eiendom.

De regionale næringene får ofte lite oppmerksomhet i regional utvikling, der det som oftest fokuseres på basisnæringer og på reiseliv. Årsaken er antakelig at en regner med at det er basisnæringer og turisme som er motorer i utviklingen, og at de regionale næringene påvirkes av hva som skjer i basis- og turistnæringene.

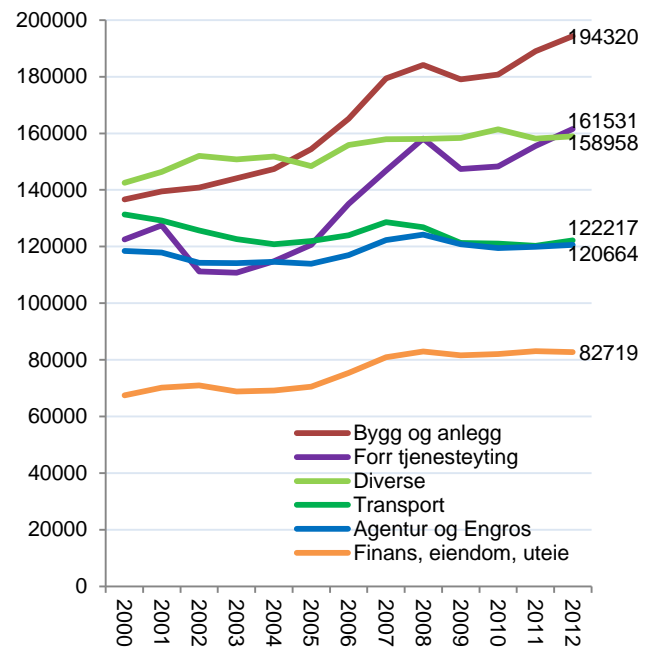
De regionale næringene er imidlertid store, og utgjør omtrent like mange arbeidsplasser som basisnæringene og besøksnæringene til sammen. Vi må dermed også ta med utviklingen i disse næringene for at bildet av næringsutviklingen skal bli komplett.

I 2012 var det bygg og anlegg som var den største enkeltbransjen innenfor de regionale næringene. Antall arbeidsplasser innen bygg og anlegg har vokst mye siden 2000, fra under 140 000 i 2000 til nesten 200 000 i 2012. Veksten har vært på nesten 60 000 arbeidsplasser, og den prosentvise veksten er også høyest av de regionale næringene, som vi ser av figur 23. Bygg- og anleggsnæringen er ganske spredt, og er viktig for mange av de små og perifere kommunene.

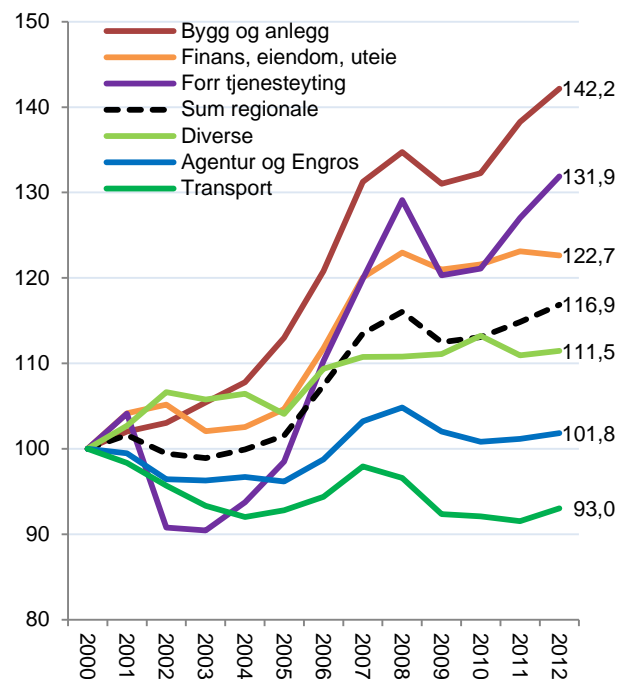
Forretningsmessig tjenesteyting, som er regnskap, revisjon, utleie av arbeidskraft etc., har også hatt sterk vekst siden 2000, men er ganske følsom for konjunktorene. Det samme gjelder finans, eiendom og utleie. Disse bransjene er typiske by-bransjer, som har størst konsentrasjon i de store byene.

Agentur og engroshandel har ikke hatt særlig vekst etter 2000.

Transportbransjen har hatt fallende sysselsetting i Norge. Dette er bransjer som buss, tog, fly, sjøfart, posttjenester og lagertjenester. Drosjenæringen er ikke med her, ettersom vi har kategorisert denne næringen som en besøksnæring.

Figur 22: De regionale næringene, antall arbeidsplasser i Norge fra 2000 til 2012.

Figur 23: De regionale næringene i Norge fra 2000 til 2012, utvikling indeksert slik at antall arbeidsplasser i 2000=100.

1.9.1 De regionale næringene i Nord-Trøndelag

Figur 24 viser utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike regionale næringene i Nord-Trøndelag mellom 2000 og 2012, mens figur 25 viser den indekserte utviklingen med utgangspunkt i nivået fra år 2000.

Bygg- og anleggsbransjen sysselsatte 4 735 personer i 2012. Dette er en oppgang på nesten 50 prosent siden 2000.

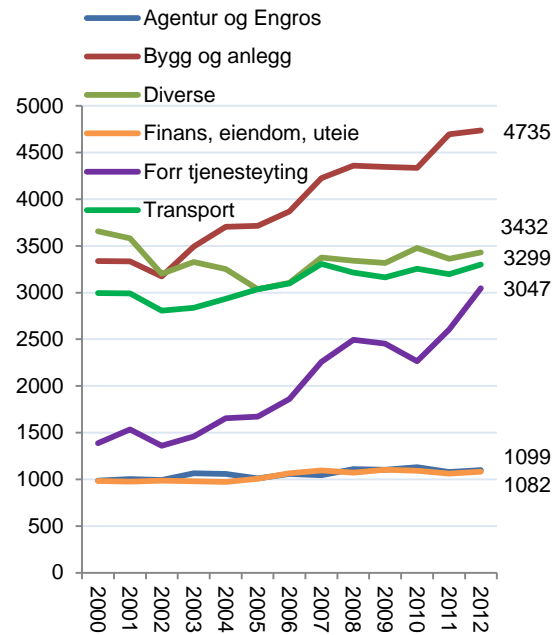
Transportbransjen sysselsatte 3 299 personer i 2012. Utviklingen har vært ganske jevn, og veksten har vært på 17,6 prosent siden 2000.

Forretningsmessig tjenesteyting har økt fra litt under 1 500 arbeidsplasser i 2000 til 3 047 arbeidsplasser i 2012. Dette er en prosentvis vekst på 124 prosent. Veksten er veldig mye større enn veksten på landsbasis. Det har vært en nesten eksponentiell vekst.

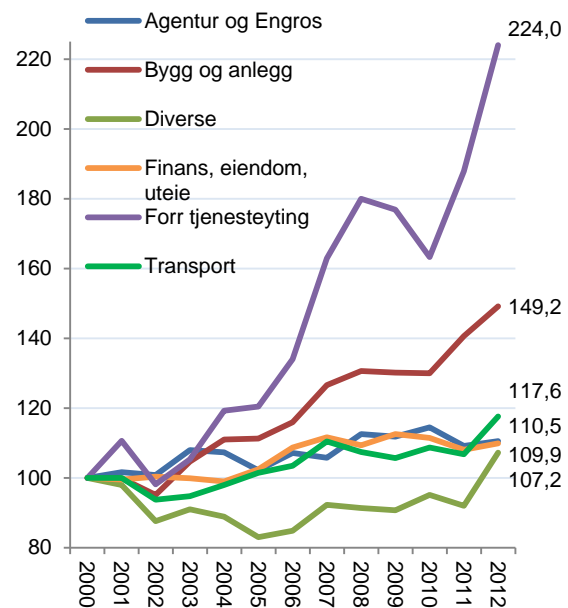
Finans, eiendom og utleie og agentur og engros hadde litt over 1 000 arbeidsplasser i 2012, og nivået, så vel som veksten, har vært jevnt og stabilt siden 2000. Den samlede veksten har vært på ti prosent.

Samlekategorien «diverse» hadde 3 432 arbeidsplasser i 2012, og dette er en vekst på 7,2 prosent siden 2000.

Samtlige regionale næringer har vokst i Nord-Trøndelag siden 2000. Og flere av dem har hatt en sterkere vekst enn tilsvarende vekst på landsbasis. De regionale næringene ser ut til å ha gjort det bra i Nord-Trøndelag i den siste tolvårsperioden.

Figur 24: Antall arbeidsplasser i de regionale næringene i Nord-Trøndelag fra 2000 til 2012.

Figur 25: Utvikling i de regionale næringene i Nord-Trøndelag fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

1.9.2 De regionale næringene - nivå

De regionale næringene har en viss tendens til å konsentrere seg i regionale sentra, det gjelder spesielt innenfor bransjer som forretningsmessig tjenesteyting, finans og eiendom. Andre bransjer innenfor de regionale næringene, som bygg og anlegg og transport er ganske jevnt fordelt. Nivået, målt som antall arbeidsplasser i de regionale næringene som prosentvis andel av samlet sysselsetting, er vist i tabellen under.

Tabell 6: Nivå på de regionale næringene i regionene i Trøndelag. Rangering blant landets regioner mht. nivået i 2012 til venstre. Høyre kolonne viser differansen mellom nivået i 2000 og nivået i 2012.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Endring
5	Trondheimsregionen	32,4	37,9	33,7	33,2	33,0	32,8	33,5	33,8	33,8	32,6	32,5	32,4	32,7	0,2
20	Stjørdalsregionen	23,0	23,8	22,4	22,5	23,9	24,2	24,9	26,4	26,9	25,5	25,9	26,5	28,2	5,2
31	Kystgruppen	22,1	21,7	20,6	20,8	20,8	20,8	21,4	22,4	24,2	25,3	26,2	25,3	26,1	4,0
36	Rørosregionen	18,9	20,8	19,4	20,4	20,7	20,9	21,4	23,9	25,1	25,6	24,4	25,3	25,3	6,5
43	Innherred	22,6	22,0	20,6	21,8	22,3	21,5	21,8	22,2	23,2	23,4	23,4	23,8	24,5	1,9
45	Oppdal/Rennebu	22,7	22,7	23,4	23,3	23,8	21,8	21,2	23,4	23,4	23,4	24,1	23,4	24,4	1,7
49	Midtre Namdal	21,9	22,4	21,5	22,0	22,3	23,5	23,1	25,5	23,6	24,2	23,7	24,6	23,9	2,0
59	Hitra/Frøya	16,5	16,7	17,5	18,2	17,5	18,0	17,5	18,6	19,6	21,3	22,6	22,4	22,4	5,9
60	Fosen	18,6	19,7	20,8	21,8	21,6	21,4	21,1	22,8	23,4	22,9	23,2	22,0	22,3	3,6
65	Orkdalregionen	21,1	22,7	22,3	22,5	23,1	22,0	22,9	23,3	23,0	22,3	22,1	21,5	21,0	-0,1
76	Indre Namdal	20,4	19,8	18,4	20,1	20,4	18,7	18,8	19,0	18,6	19,8	20,2	18,6	19,5	-0,9

Stjørdalsregionen hadde 28,2 prosent av arbeidsplassene i de regionale næringene i 2012. Dette rangerer Stjørdalsregionen som nummer 20 av de 83 regionene. Dette er en øking på 5,2 prosentpoeng siden 2000. Kystgruppen har hatt en øking på 4 prosentpoeng, fra 22,1 prosent i 2000 til 26,1 prosent i 2012.

Innherred rangerer omtrent middels blant alle norske regioner. 24,5 prosent av arbeidsplassene var i de regionale næringene i 2012, og andelen har vokst siden 2000.

Fosen hadde 22,3 prosent av arbeidsplassene i de regionale næringene i 2012, og andelen har vokst med 3,6 prosentpoeng siden begynnelsen av forrige tiår.

Indre Namdal har bare 19,5 prosent av arbeidsplassene i de regionale næringene, og andelen har avtatt. Bare syv regioner i landet har en lavere andel av arbeidsplassene i de regionale næringene.

1.9.3 Vekstimpulser fra de regionale næringene

Vekstimpulser måles som vekst i antall arbeidsplasser som prosentvis andel av samlet sysselsetting.

Tabell 7: Vekstimpulser fra de regionale næringene i regionene i Trøndelag, rangert blant landets 83 regioner mht. progressivt gjennomsnitt for de siste ti årene. Siste kolonne viser vekstimpulsen mellom 2001 og 2012.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt	Hele perioden
2	Stjørdalsregionen	1,1	-1,6	0,4	1,6	0,7	1,6	2,5	0,6	-1,6	0,6	1,2	2,2	1,0	10,1
4	Hitra/Frøya	0,5	1,1	0,6	-0,9	0,4	0,2	2,3	1,1	2,4	1,6	-0,1	0,5	1,0	10,4
6	Kystgruppen	-0,5	-1,2	0,6	-0,4	-0,2	1,1	1,6	1,7	1,1	1,2	-0,5	1,2	0,9	6,0
16	Innherred	-0,3	-1,5	1,5	0,6	-0,8	1,0	1,4	0,9	0,0	-0,1	0,9	1,1	0,6	5,2
18	Trondheimsregionen	5,9	-4,3	0,0	0,2	0,6	2,2	1,7	0,7	-1,4	0,2	0,6	1,0	0,6	8,1
29	Rørosregionen	2,3	-1,6	1,1	0,1	0,4	1,0	2,8	0,9	-0,1	-1,1	1,0	-0,3	0,4	6,6
50	Midtre Namdal	0,6	-1,2	0,4	0,4	1,4	0,0	3,7	-1,7	-0,1	-0,3	1,2	-0,6	0,3	3,8
53	Oppdal/Rennebu	0,4	1,0	0,4	0,4	-2,2	-0,2	3,1	0,3	-0,7	0,7	-0,7	0,9	0,3	3,4
67	Fosen	1,1	0,8	0,8	-0,2	-0,1	0,2	2,3	0,4	-0,7	0,1	-1,0	0,7	0,1	4,3
75	Indre Namdal	-0,7	-1,4	1,9	0,2	-1,7	0,2	0,8	-0,6	1,0	0,3	-1,8	0,9	0,0	-0,9
77	Orkdalregionen	1,6	-0,6	0,5	0,7	-0,7	1,5	1,2	0,0	-1,3	-0,1	-0,4	-0,3	-0,1	2,0

Stjørdalsregionene har fått positive vekstimpulser fra de regionale næringene i mange av årene siden 2001. Bare én region i landet har hatt en gjennomsnittlig høyere årlig vekstimpuls enn Stjørdalsregionen. Utviklingen i de regionale næringene har bidratt positivt til den samlede veksten i Stjørdalsregionen.

Kystgruppen er også blant regionene i landet med høyst gjennomsnittlige vekstimpulser fra de regionale næringene. Kystgruppen rangerer som nummer 6 i landet.

Innherred har hatt et positivt progressivt gjennomsnitt på sine vekstimpulser, og den samlede vekstimpulsen fra 2000 til 2012 har vært på 5,2 prosent.

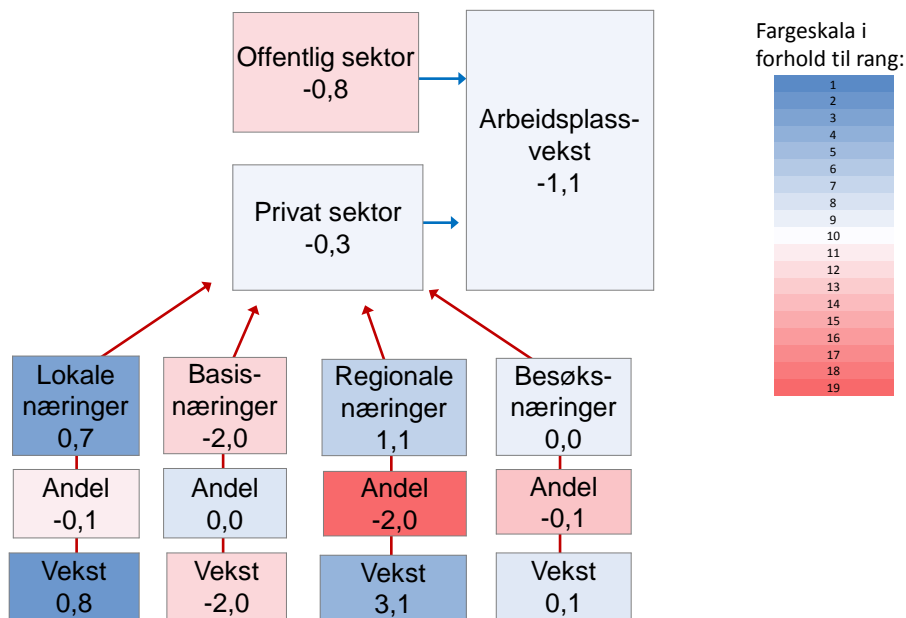
Midtre Namdal rangerer noe under middels, men både snittet og den samlede impulsen er positiv. Dette gjelder også for Fosen.

Igjen ser vi at Indre Namdal rangerer lavt med hensyn til nivå og vekst i de regionale næringene. I snitt har det vært nullvekstimpulser, og vekstimpulsen for hele perioden har vært negativ.

1.9.4 Oppsummering arbeidsplassutvikling

Nå har vi gått gjennom arbeidsplassutviklingen i fylket, og sett hvordan utviklingen har vært i ulike sektorer, og ulike næringstyper i fylket. I figuren under har vi satt utviklingen inn i en modell, der vi kan se den relative betydningen av utviklingen i de ulike sektorer og næringstyper, samtidig som fargene angir hvordan fylket kommer ut i forhold til andre fylker.

Nord-Trøndelag, 2003 – 2012

Figur 26: Oppsummering av arbeidsplassutvikling i Nord-Trøndelag, alle tallene viser endring de siste 10 årene, i prosent av samlet sysselsetting i fylket, og i forhold til landsgjennomsnittet. Avviket for hver av de fire næringstypene er dekomponert i en veksteffekt og en andelseffekt. Veksteffekten viser hvordan næringstypen ville ha bidratt til samlet vekst dersom næringstypens andel hadde vært den samme som på landsbasis. Andelseffekten viser hvordan næringstypen ville bidratt dersom veksten hadde vært den samme som på landsbasis.

Hele tiden måler vi bidraget til sysselsettingen mot tilsvarende bidrag på landsbasis, for å få fram hvordan utviklingen i Nord-Trøndelag har avveket fra utviklingen ellers i landet.

I den siste tiårsperioden har arbeidsplassveksten i Nord-Trøndelag vært 1,1 prosentpoeng lavere enn veksten på landsbasis. Verdien er litt høyere enn medianen. Det kommer fram ved at boksen er lys blå. Den relative arbeidsplassnedgangen skyldes hovedsakelig relativ nedgang i offentlig sektor, men til en viss grad også utviklingen i privat sektor.

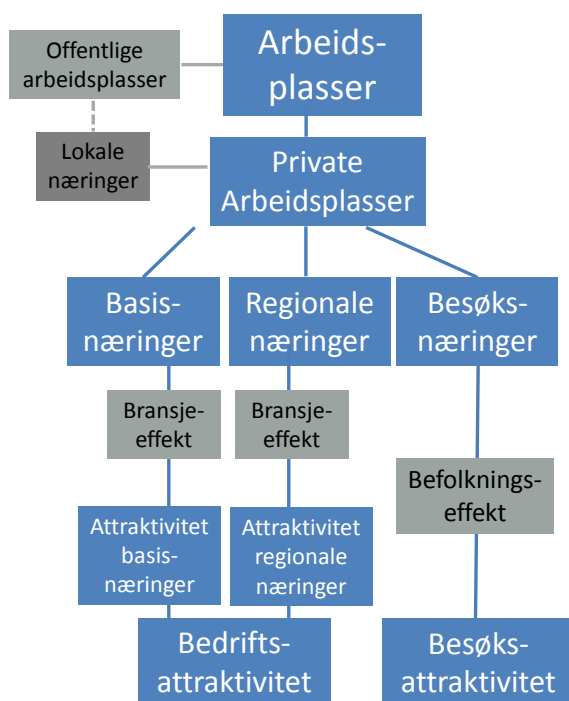
Utviklingen i privat sektor dekomponeres i næringstyper: lokale, basis-, regionale -og besøksnæringer. Utviklingen i disse næringstypene er satt sammen av en veksteffekt og en andelseffekt. Veksteffekten viser hvordan næringstypen ville ha bidratt til samlet vekst dersom næringstypens andel hadde vært den samme som på landsbasis. Andelseffekten viser hvordan næringstypen ville bidratt dersom veksten hadde vært den samme som på landsbasis. Veksten i de lokale næringene har vært blant de største i landet. Dette skyldes en sterk veksteffekt. Basisnæringene har hatt en relativ nedgang på grunn av en svak veksteffekt. De regionale næringene har vokst mye, og dette skyldes en sterk veksteffekt. Andelseffekten er svak. Besøksnæringene har ikke bidratt, verken positivt eller negativt til utviklingen i privat sektor.

Vi ser av fargene at noen bokser er røde, andre blå, og noen midt imellom. Det indikerer at Nord-Trøndelag gjør det over gjennomsnittet godt på enkelte områder, og under gjennomsnittet på andre områder.

2. Attraktivitet for bedrifter og besøk

Vi har så langt beskrevet næringsutviklingen gjennom å se på utviklingen i de ulike næringstypene. Vi ønsker nå å se om vi kan forklare en del av avvikene mellom veksten i de ulike næringstypene i Nord-Trøndelag og veksten ellers i landet. Ulike bransjestrukturer forklarer mye av forskjellene mellom regioner når det gjelder vekst i basisnæringer og regionale næringer. Besøksnæringene blir i stor grad påvirket av egen befolkningsutvikling. Når vi kan korrigere for slike forskjeller, får vi fram bedre mål for bedrifts- og besøksattraktivitet.

I figuren under ser vi hvordan vi tenker oss en modell hvor vi identifiserer de viktigste drivkreftene for næringsutvikling, målt gjennom arbeidsplassveksten i næringslivet.

Figur 27: Modell for bedrifts- og besøksattraktivitet.

Vi har vist utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet i Nord-Trøndelag, hvor vi har delt opp næringslivet i fire næringstyper. Lokale næringer er bedrifter innenfor primærhelsetjenester, barnehager, grunnskole og liknende. Dette er bedrifter som har befolkningen på stedet som kunder, og som i stor grad substituerer kommunen som tjenesteleverandør. Utviklingen i denne sektoren er derfor i stor grad et utslag av hvordan fordelingen mellom kommune og næringslivet er når det gjelder tjenesteleveranser. F.eks. har noen skoler blitt privatisert etter nedleggelsesvedtak i kommunen, og fortsetter virksomheten i privat regi. Dette er ikke en næringslivsvekst som er spesielt interessant, ettersom antall arbeidsplasser i stor grad er de samme før og etter privatisering. Derfor har vi slått utviklingen i lokale næringer sammen med kommunal sektor.

De tre næringstypene som gjenstår er dermed basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer. Utviklingen i besøksnæringene må ses i sammenheng med befolkningsutviklingen på stedet. Et steds innbyggere er i stor grad kunder også i besøksnæringene. Høy besøksattraktivitet vil gi seg utslag i at antall arbeidsplasser i besøksnæringene øker raskere enn befolkningsveksten skulle tilsi. Noen steder med høy befolkningsvekst vil

kunne se en vekst i besøksnæringene, men uten at stedet egentlig trekker til seg flere besøkende. Besøksattraktivitet blir derfor målt som økning i antall arbeidsplasser i besøksnæringene utover det som befolkningsutviklingen tilsier.

Basisnæringene er de som produserer varer og tjenester for et nasjonalt eller internasjonalt marked, og som skaper ny kjøpekraft til stedet. De fleste av bransjene som inngår her omtales som konkurranseutsatte bransjer. Utviklingen i slike bransjer må ses på i lys av bransjestrukturen. Noen steder har en høy andel av basisnæringene i bransjer som er i kraftig vekst på landsbasis, som f.eks. olje- og gassrelatert virksomhet. Da er det «normalt» med vekst i basisnæringene. Andre steder har tyngdepunktet i basisnæringene i bransjer som landbruk og prosessindustri, bransjer som har hatt kraftig nedgang i Norge de siste årene. Da er det en prestasjon å unngå nedgang i antall arbeidsplasser i basisnæringene. Høy bedriftsattraktivitet vil vi anta at gir seg utslag i at veksten i disse næringene er høyere enn bransjestrukturen tilsier.

Det vi kaller regionale næringer, som omfatter bransjer som transport, engroshandel, bygg og anlegg og forretningsmessig tjenesteyting, vil i mange tilfeller utvikle seg i tråd med regionens befolknings- og næringsvekst. Veksten blir da et resultat av vekst i andre næringer og som følge av økt etterspørsel fra en økende befolkning. Men de regionale næringene er svært ujevnt fordelt mellom kommunene. De regionale næringenes utvikling i en enkeltkommune kan derfor være svært interessant, og kan kanskje påvirkes sterkt gjennom å gjøre kommunene mer attraktive for slike næringer. For et større område, som et helt fylke, er kanskje utviklingen i disse næringene mindre interessant, fordi utviklingen ses på som et resultat av vekst andre steder. Vi vil derfor også se på hvordan utviklingen i de regionale næringene har vært, justert for virkninger av bransjestrukturen.

Hensikten med å beregne effekter av bransjestrukturen på basisnæringene og de regionale næringene, samt befolkningsendringseffekten på besøksnæringene, er at vi ønsker å se på næringsutviklingen når vi har korrigert for strukturelle effekter som ikke kan påvirkes regionalt eller lokalt. Hvor god eller dårlig er utviklingen i de ulike delene av næringslivet, når vi har korrigert for disse strukturelle forholdene? Bransjestrukturen i begynnelsen av en periode er gitt, den er et forhold som ikke kan endres på kort sikt. Det er derfor den relative utviklingen i de bransjene en region faktisk har, i forhold til utviklingen i resten av landet, som er målet for om næringslivet har lyktes eller ikke. Dette blir derfor et mål for stedets bedriftsattraktivitet.

For besøksnæringene har vi korrigert for befolkningsutviklingen. Besøksnæringene på et sted har svært begrenset innflytelse på egen befolkningsutvikling. Men befolkningsutviklingen har stor betydning for veksten i besøksnæringene, ettersom stedets egen befolkning i stor grad er kunder for stedets besøksnæring. Derfor måler vi arbeidsplassutviklingen i stedets besøksnæringer i relasjon til befolkningsutviklingen. Steder der besøksnæringene vokser hurtigere enn befolkningsutviklingen skulle tilsi, øker sine markedsandeler, enten ved å trekke til seg besøkende kunder utenfra, eller ved at egne innbyggere i større grad bruker stedets egne besøksnæringer.

I resten av kapitlet skal vi vise hvordan vi har beregnet næringsattraktiviteten, gjennom å se på utviklingen i basisnæringene, de regionale næringene og besøksnæringene i relasjon til de strukturelle forholdene.

2.1 Bransjestrukturens betydning for basisnæringene

Vi så tidligere at bransjestrukturen har en sterk og klar påvirkning på veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet. Når vi skal analysere den regionale veksten i de ulike næringstypene, er det derfor naturlig å se på bransjestrukturens betydning. Vi har allerede sett at det er stor forskjell på veksten innad i de ulike næringstypene. Innenfor basisnæringene er det eksempelvis en sterk vekst innenfor det vi kalte teknologiske tjenester, mens naturbaserte næringer har hatt sterk nedgang.

I tabellen under er de tre basisnæringstypene splittet opp ytterligere, og antall arbeidsplasser er indeksert slik at vi ser veksten fra 2000 til 2012.

Tabell 8: Antall arbeidsplasser i basisnæringene i Norge fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

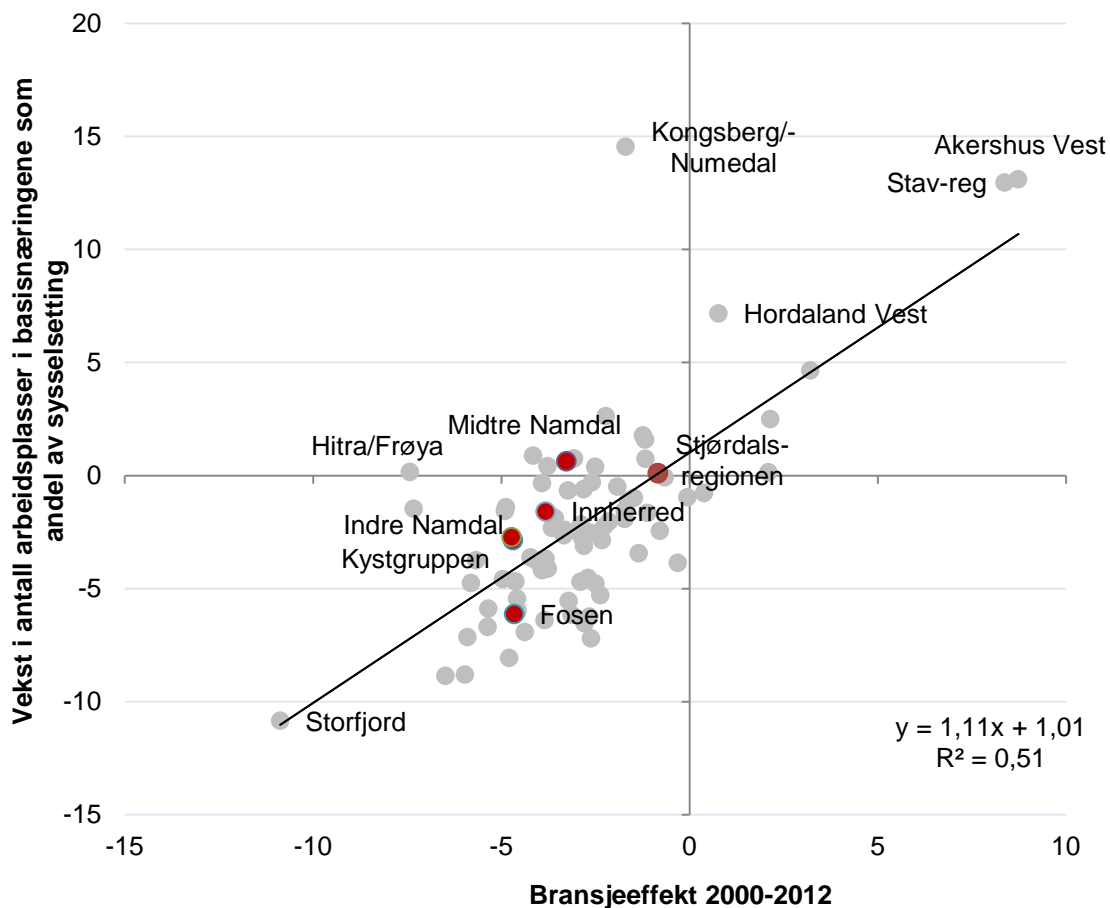
Næring		Næringstype-sub	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Basisnæring	Industri	Anna industri	100	93,4	88,9	84,0	83,8	83,3	85,5	87,0	83,2	80,6	78,5	78,4	75,8
		Næringsmidler	100	98,9	97,2	95,7	92,4	89,5	88,5	88,9	87,9	84,6	84,4	85,7	86,3
		Olje og gass utvinning	100	102,2	103,0	103,5	103,6	107,1	117,5	120,8	128,7	131,0	137,8	147,3	157,5
		Prosessindustri	100	96,1	95,4	92,9	89,2	86,8	84,5	82,7	82,6	75,8	74,7	73,6	68,0
		Verkstedindustri	100	102,4	97,2	90,3	89,3	92,1	99,1	105,6	108,1	100,4	91,1	93,0	96,3
	Natur	Fiske/havbruk	100	95,8	94,9	91,8	88,4	86,2	86,1	83,2	84,4	84,1	81,8	83,8	80,1
		Gruve	100	99,1	96,4	95,9	100,5	102,0	102,8	107,6	109,3	100,2	103,4	109,0	112,8
		Landbruk	100	92,3	89,5	93,5	86,1	89,0	91,7	87,2	87,4	85,3	79,0	75,6	74,4
	Tekn. tjenester	Olje og gass	100	108,0	106,0	101,5	102,8	107,0	121,7	139,3	151,3	158,2	216,9	230,8	264,4
		Teknisk/vitenskap	100	101,4	147,1	129,9	132,2	136,6	149,1	154,4	168,5	148,9	149,1	156,6	165,0
		Telekom og IKT	100	109,0	99,7	94,7	95,6	101,2	105,7	113,8	120,0	120,7	124,0	126,5	132,1

Tjenester til olje- og gassektoren har økt med hele 164,4 prosent fra 2000 til 2012. Teknologiske og vitenskapelige tjenester og olje- og gassutvinning har også hatt sterk vekst. Telekommunikasjoner og IKT, samt gruvedrift er andre subtyper av basisnæringene som har hatt vekst.

De andre subtypene har hatt nedgang. Størst nedgang har det vært i prosessindustri, landbruk, anna industri (bl.a. møbel) og fiske/havbruk.

Regionene har svært ulik fordeling av sine basisnæring, og det forklarer ganske mye av forskjellene i vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringene. Det er klart at en region som har hatt mye av sine basisnæring i landbruk, fiske eller prosessindustri har hatt vanskeligheter med å oppnå arbeidsplassvekst i denne perioden. Regioner med store andeler av basisnæringene innenfor olje- og gass eller teknologiske tjenester vil på sin side nesten ikke kunne ha unngått arbeidsplassvekst.

I figuren under har vi satt veksten i basisnæringene opp mot effekten av bransjestrukturen. Bransjeeffekten har blitt målt hvert år i perioden, og det er den akkumulerte effekten for hele perioden som er blitt anvendt på den horisontale akse. Veksten i basisnæringene er målt som veksten i antall arbeidsplasser i basisnæringene i perioden som prosentvis andel av samlet sysselsetting i regionene i 2000. Bransjeeffekten er den delen av veksten som kan forklares av bransjestrukturen. Det er den teoretiske veksten stedet vi analyserer ville hatt, dersom veksten hadde vært lik som på landsbasis. På engelsk refereres ofte bransjeeffekten til som *Industry mix effect*^{iv}.

Figur 28: Vekst i basisnæringene, som andel av samlet sysselsetting, og bransjeeffekten for perioden 2000-2012.

I figuren over ser vi at det er en sterk korrelasjon mellom veksten i basisnæringene og bransjeeffekten.

Kongsberg/Numedal skiller seg ut ved at de har hatt den sterkeste veksten i basisnæringene, til tross for at bransjeeffekten ikke er spesielt positiv. Kongsberg/Numedal har mye av sine basisnæringer innenfor verkstedindustri. Stavangerregionen og Akershus Vest har hatt den klart mest gunstige bransjestrukturen, og har de også hatt en kraftig vekst i sine basisnæringer. Hordaland Vest, Bergen, Trondheimsregionen, Oslo og Follo er andre regioner med gunstig bransjestruktur.

Samtlige regioner i Nord-Trøndelag har hatt en ugunstig bransjestruktur. Bransjeeffekten er negativ i større og mindre grad for alle regionene. Stjørdalsregionen kommer best ut, med en nesten nøytral bransjeeffekt. Veksten i antall arbeidsplasser i basisnæringene har vært som gjennomsnittet av andre regioner med tilsvarende bransjeeffekt. Stjørdalsregionene har dermed nøytral bransjejustert vekst. Midtre Namdal, Indre Namdal, Innherred og Kystgruppen har til tross for negativ bransjeeffekt skapt flere arbeidsplasser i basisnæringene enn bransjestrukturen skulle tilsi. De har positiv bransjejustert vekst. De er plassert over forventningslinjen. Fosen har derimot skapt færre arbeidsplasser i basisnæringene enn bransjestrukturen skulle tilsi. Fosen har negativ bransjejustert vekst.

2.1.1 Bransjustert vekst i basisnæringene

I tabellen under ser vi hvordan regionene i Trøndelag kommer ut når det gjelder *bransjustert* vekst i basisnæringene. Arbeidsplassveksten er altså dekomponert i bransjeeffekten, som vi viste til på forrige side, og den bransjusterte veksten. Bransjeeffekten viser hvordan veksten i fylket ville vært dersom veksten hadde vært lik som på landsbasis. Den bransjusterte veksten viser hvilken del av veksten som kan forklares av lokale forhold, etter at vi har justert for bransjeeffekten. I et regionalt perspektiv er en ofte opptatt av den bransjusterte veksten.

Tabell 9: Bransjustert vekst i basisnæringene i Trøndelag fra 2001 til 2012. Kolonnen til venstre viser rangeringen blant de 83 regionene i landet etter progressivt gjennomsnitt for de siste ti årene.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt	Hele perioden
2	Hitra/Frøya	1,7	1,9	-2,7	-1,4	-1,2	0,6	5,1	-1,0	2,7	-0,3	-1,7	2,9	0,8	7,6
6	Orkdalregionen	-0,9	0,0	0,1	-0,1	0,5	0,8	-0,2	0,8	-0,2	1,2	0,7	0,3	0,5	3,3
16	Midtre Namdal	0,3	1,7	0,3	0,1	-1,0	0,8	0,8	0,2	-0,7	1,3	-0,1	0,0	0,2	3,9
25	Trondheimsregionen	-0,3	-0,9	0,8	-0,3	0,2	-0,2	0,7	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,3
30	Fosen	0,9	-0,3	-2,8	-0,5	0,7	0,5	-0,2	0,0	-0,3	-0,3	0,2	0,7	0,1	-1,5
35	Kystgruppen	-0,6	1,6	1,5	-0,6	-0,5	-0,3	1,6	-1,0	-1,3	1,4	0,6	-0,5	0,0	2,0
48	Innherred	0,8	1,6	0,1	0,2	0,0	-0,1	0,5	-0,8	-0,9	1,1	-0,2	0,0	0,0	2,2
63	Indre Namdal	0,5	1,0	0,4	0,6	0,2	0,3	0,7	-0,9	-0,6	0,2	0,8	-1,3	-0,1	1,8
64	Stjørdalsregionen	-0,2	0,6	1,2	0,7	0,0	0,4	-0,6	-0,4	1,1	-1,7	0,0	-0,1	-0,1	0,9
76	Rørosregionen	-0,1	0,4	-0,9	0,5	-0,3	-0,1	0,6	-1,2	-0,4	0,3	-0,9	-0,3	-0,3	-2,4
80	Oppdal/Rennebu	2,2	0,3	0,3	0,1	1,1	-0,8	-0,3	0,6	-0,2	-1,0	-0,1	-1,1	-0,3	1,1

Hitra/Frøya er regionen i Trøndelag med best bransjustert vekst i basisnæringene. Bare én region i landet har bedre bransjustert vekst, det vil si mervekst i antall arbeidsplasser etter at vi har justert for bransjeeffekten.

I Nord-Trøndelag har Midtre Namdal i snitt hatt best årlig bransjustert vekst i den siste tiårsperioden. Den bransjusterte veksten har skiftet på å være positiv og negativ, men i sum har den vært positiv, og det progressive gjennomsnittet er positivt. Midtre Namdal har klart å skape flere arbeidsplasser i basisnæringene enn bransjestrukturen i basisnæringene skulle tilsi.

Fosen har i snitt hatt positiv bransjustert vekst, men den samlede bransjusterte veksten har vært negativ. Vi ser at den bransjusterte veksten har vært positiv i de senere årene, og det progressive gjennomsnittet veker de siste årene sterkest.

Kystgruppen har i snitt hatt nøytral bransjustert vekst. Veksten i antall arbeidsplasser i basisnæringene har vært som forventet av bransjestrukturen. Den samlede bransjusterte veksten har vært positiv.

Innherred, Indre Namdal og Stjørdalsregionen har i et tiårsperspektiv hatt et progressivt snitt på den bransjusterte veksten som er under medianverdien. Selv om summen av den bransjusterte veksten fra hvert år siden 2001 er positiv, så er det progressive gjennomsnittet negativt eller lik null. Det betyr at utviklingen de siste årene har vært negativ, siden det progressive gjennomsnittet veker de siste årene sterkere.

2.1.2 Basisnæringer i kommunene i Nord-Trøndelag

Figur 29 viser andelen arbeidsplasser i de ulike basisnæringene i kommunene i Nord-Trøndelag.

Vikna, Leka og Flatanger har mer en 30 prosent av arbeidsplassene i basisnæringene. I Leka kommune er de naturbaserte næringene dominerende.

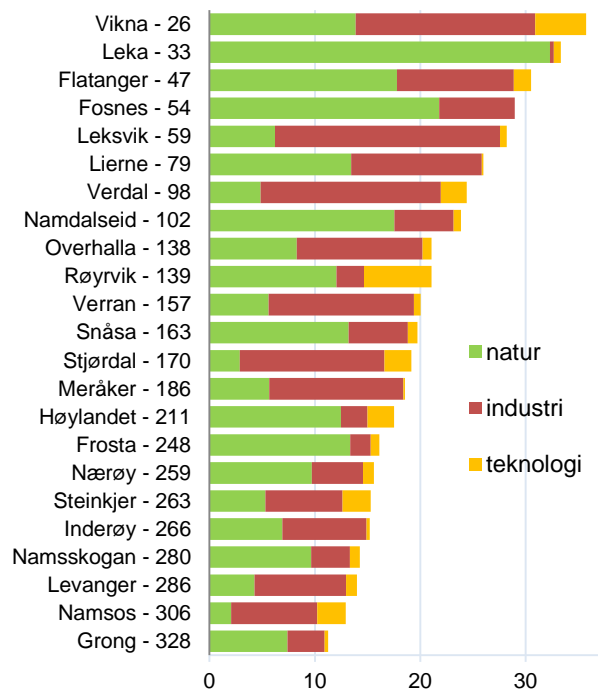
Leksvik og Verdal har store andeler arbeidsplasser i industrien. Røyrvik har en forholdsvis stor andel arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene.

Det samlede bildet av kommunene i Nord-Trøndelag er at det er et fylke med forholdsvis store andeler arbeidsplasser i de naturbaserte næringene.

I tabell 10 er kommunene i Nord-Trøndelag rangert etter bransjustert vekst i basisnæringene. Kolonnen «normalisert» viser den relative veksten i basisnæringene i den siste tolvårsperioden. Den dekomponeres i bransjeeffekt og bransjustert vekst. Sistnevnte måler vekst utover det bransjestrukturen tilsier.

Fosnes og Flatanger kommune har hatt en arbeidsplassvekst i basisnæringene som er henholdsvis 9,7 og 7,5 prosentpoeng over landsgjennomsnittet i samme periode. Begge kommunene har en negativ bransjeeffekt. Vi så i figuren over at kommunene har store deler av arbeidsplassene i de naturbaserte næringene, og dette er næringer som opplever generell arbeidsplassnedgang på landsbasis. Dette har bransjeeffekten (nest siste kolonne) justert for. Bransjeeffekten i basisnæringene er negativ både for Fosnes og Flatanger. Statistisk sett «skulle» de ha hatt arbeidsplassnedgang. Den bransjusterte veksten er meget positiv, og viser at disse kommunene har skapt flere arbeidsplasser enn forventet. Både Fosnes og Flatanger rangerer blant de ti øverste kommunene i landet, med hensyn til bransjustert vekst i basisnæringene.

Om lag halvparten av kommunene i Nord-Trøndelag har en positiv bransjustert vekst i basisnæringene. Steinkjer har nøytral bransjustert vekst; arbeidsplassveksten i basisnæringene har vært som «statistisk forventet», gitt bransjestrukturen.

Figur 29: Nivå på og rangering av basisnæringene i kommunene i Nord-Trøndelag i 2012 som andel av samlet sysselsetting. Antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av sysselsettingen.

Tabell 10: Kommunene i Nord-Trøndelag, relativ vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst i basisnæringene i perioden 2000 til 2012. Alt er målt som prosentvis andel av samlet sysselsetting i kommunene i 2000. Rangering blant kommunene i landet mht. bransjustert vekst i venstre kolonne.

Rang	Kommune	Normalisert	Bransjeeffekt	Bransjustert
6	Fosnes	9,7	-2,7	12,4
8	Flatanger	7,5	-4,2	11,8
19	Lierne	4,4	-3,6	8,0
20	Leka	2,8	-5,1	8,0
26	Vikna	4,1	-2,9	7,0
33	Namdalseid	2,5	-4,0	6,5
43	Overhalla	2,0	-3,5	5,5
75	Stjørdal	3,4	-0,3	3,7
108	Verran	-2,2	-4,9	2,7
129	Snåsa	-1,2	-3,2	2,0
147	Verdal	-0,7	-2,4	1,7
217	Steinkjer	-2,3	-2,3	0,0
257	Inderøy	-4,1	-3,3	-0,8
272	Levanger	-5,4	-4,3	-1,1
283	Høylandet	-5,4	-3,9	-1,4
305	Namsos	-3,2	-1,3	-1,9
319	Grong	-4,6	-2,4	-2,1
349	Meråker	-8,3	-5,1	-3,2
367	Røyrvik	-5,7	-1,5	-4,2
381	Nærøy	-8,2	-3,4	-4,8
402	Namsskogan	-8,2	-1,8	-6,4
411	Frosta	-12,4	-5,2	-7,2
413	Leksvik	-12,7	-5,1	-7,6

2.1.3 Besøksattraktivitet i kommunene i Nord-Trøndelag

Figur 30 viser besøksoverskuddet i de ulike underkategoriene av besøksnæringene i alle kommunene i Nord-Trøndelag i 2012.

Namsos og Steinkjer er kommunene i Nord-Trøndelag med best besøksoverskudd. Arbeidsplassveksten i besøksnæringene har vært bedre enn befolkningsutviklingen skulle tilsi. Både Namsos og Steinkjer har spesielt høyt overskudd i handelsnæringene. Siden mange kommuner har besøksunderskudd i handelsnæringene, kan det være at Namsos og Steinkjer har utviklet seg til handelssentra, og at innbyggerne i de øvrige kommunene i Nord-Trøndelag reiser dit for å handle.

Stjørdal har positive, men lave verdier av besøksoverskuddet i alle undergruppene av besøksnæringene.

Namsskogan skiller seg ut ved å ha et stort overskudd i både overnattingsbransjen og i aktivitetsbransjen.

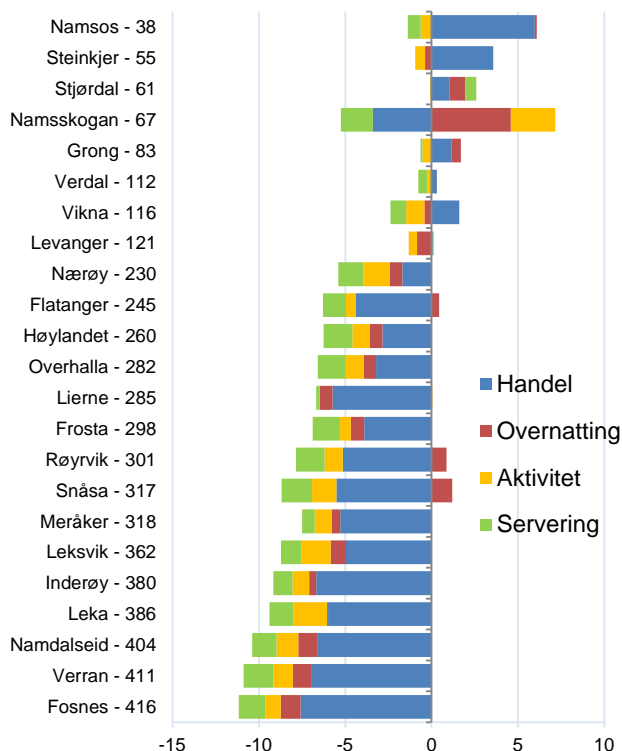
De fleste kommunene har hatt svakere arbeidsplassvekst i besøksnæringene enn befolkningsutviklingen skulle tilsi.

Tabell 11 viser vekstimpulsene i besøksnæringene i kommunene i Nord-Trøndelag for den siste tiårsperioden. Vekstimpulsene dekomponeres i befolkningseffekt og endring i besøksoverskudd.

Namsskogan har over den siste tiårsperioden hatt en positiv utvikling i besøksoverskuddet. Besøksoverskuddet har økt kraftig fra 2003 til 2012. Til tross for negativ befolkningseffekt, har vekstimpulsene fra besøksnæringene vært positive. Bare åtte kommuner i landet har hatt en større positiv endring i besøksoverskuddet.

Vikna har hatt en negativ endring i besøksoverskuddet. Befolkningseffekten er svakt negativ, men endringen i besøksoverskuddet har bidratt mest til nedgangen.

Stjørdal har hatt best befolkningseffekt, og derfor best forutsetninger for vekst i besøksnæringene. Det nøytrale besøksoverskuddet har ikke endret seg i løpet av de siste ti årene.

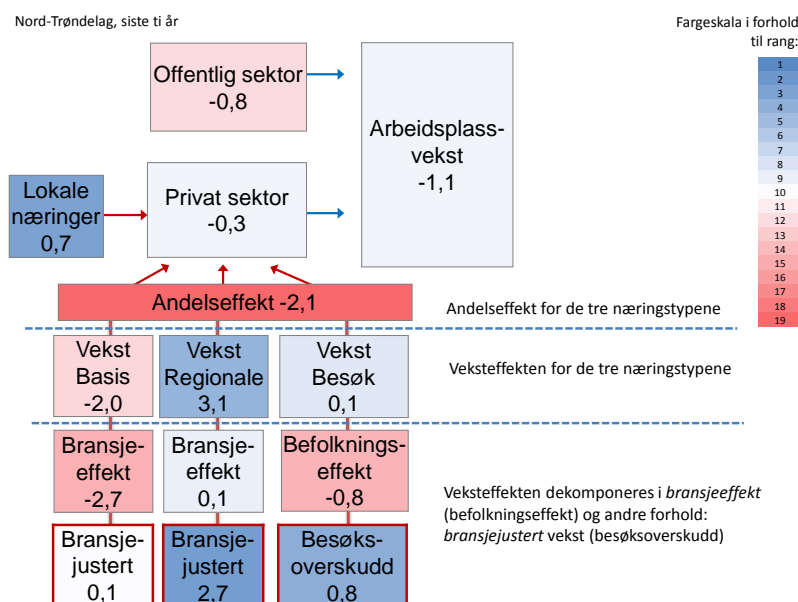
Figur 30: Overskudd og rangering av de ulike besøksnæringene som prosent av samlet sysselsetting i 2012.

Tabell 11: Samlet vekstimpuls i besøksnæringene i den siste tiårsperioden, dekomponert i befolkningseffekt og endring i besøksoverskudd. Til venstre angis rangering blant de 428 kommunene med hensyn til endring i besøksoverskuddet.

Rang	Kommune	Vekstimpuls	Befolkningseffekt	Endring besøksoverskudd
9	Namsskogan	3,0	-2,2	5,1
24	Fosnes	1,1	-2,4	3,5
59	Røyrvik	0,0	-2,4	2,5
68	Flatanger	0,0	-2,3	2,3
72	Verdal	1,7	-0,5	2,2
74	Nærøy	0,6	-1,5	2,2
79	Namsos	0,9	-1,2	2,1
125	Steinkjer	0,1	-1,2	1,3
127	Levanger	1,2	-0,1	1,3
143	Snåsa	-0,9	-1,9	1,0
166	Overhalla	0,3	-0,3	0,7
179	Inderøy	-0,2	-0,7	0,5
195	Lierne	-1,9	-2,3	0,4
207	Leka	-3,1	-3,3	0,3
231	Stjørdal	0,8	0,8	0,0
253	Frosta	0,1	0,3	-0,2
299	Grong	-3,9	-3,0	-0,9
359	Verran	-1,8	-0,2	-1,5
361	Meråker	-2,9	-1,4	-1,6
363	Namdalseid	-3,3	-1,7	-1,6
367	Leksvik	-2,5	-0,8	-1,7
396	Høylandet	-3,9	-1,6	-2,3
423	Vikna	-4,8	-0,8	-4,0

2.1.4 Oppsummering bedrifts- og besøksattraktivitet

I figuren under er analysen av arbeidsplassutviklingen i Nord-Trøndelag illustrert.

Figur 31: Arbeidsplassutvikling i Nord-Trøndelag beregnet de ti siste årene, som prosent av sysselsetting, og dekomponert. Alle tallene er relative til landsgjennomsnittet i samme periode. Avviket for privat sektor er dekomponert i en veksteffekt og en andelseffekt. Veksteffekten viser hvordan næringstypen ville ha bidratt til samlet vekst dersom næringstypens andel hadde vært den samme som på landsbasis. Andelseffekten viser hvordan næringstypene ville bidratt dersom veksten hadde vært den samme som på landsbasis. Veksteffektene er dekomponert i bransjeeffekt og bransjejustert vekst.

Arbeidsplassveksten i Nord-Trøndelag har vært 1,1 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet i den siste tiårsperioden. Det største bidraget til den relative nedgangen kommer fra offentlig sektor. Utviklingen til privat sektor utgjør -0,3 av differansen på -1,1 prosentpoeng. Privat sektor er dekomponert i lokale, basis-, regionale og besøksnæringer, og disse næringstypene er dekomponert i en veksteffekt og en andelseffekt. Andelseffekten for basis-, de regionale og besøksnæringene er negativ (-2,1), og har bidratt negativt til utviklingen i privat sektor. Veksteffekten i basisnæringene og i de regionale næringene dekomponeres i bransjeeffekt og bransjejustert vekt. Veksteffekten i besøksnæringene dekomponeres i befolkningseffekt og besøksoverskudd. Den bransjejusterte veksten og besøksoverskuddet måler bedriftsattraktiviteten.

Veksteffekten i de regionale næringene har bidratt positivt til arbeidsplassutviklingen i privat sektor. Den bransjejusterte veksten i de regionale næringene er høy, blant de høyeste i landet. Arbeidsplassveksten i de regionale næringene har vært høyere enn bransjestrukturen skulle tilsi. Veksteffekten i basisnæringene har bidratt negativt til samlet vekst i privat sektor. Dette skyldes i all hovedsak en negativ bransjeeffekt, som nok skyldes at Nord-Trøndelag har mange arbeidsplasser i bransjer med generell nedgang på landsbasis. Nord-Trøndelag kan på grunn av sin negative bransjeeffekt i basisnæringene «forvente» nedgang i basisnæringene. Den bransjejusterte veksten i basisnæringene er nøytral. Veksteffekten i besøksnæringene har vært svakt positiv. Befolkningseffekten er negativ, men besøksoverskuddet er positivt.

Av fargene ser vi at bedriftsattraktiviteten i de regionale næringene og i besøksnæringene (bransjejustert vekst og besøksoverskudd) er blant de høyeste i landet. Den samlede andelseffekten for basisnæringene, de regionale næringene og besøksnæringene er blant de laveste i landet.

3. Befolkning

Befolkningsutviklingen er kanskje den viktigste indikatoren for regional utvikling, og også den indikatoren som det knytter seg størst interesse til. Mange fylker, regioner og kommuner har befolkningsvekst som overordnet mål i sine regionale planer og strategier. Dette er ikke bare fordi vekst er et mål i seg selv, men også fordi befolkningsveksten, og spesielt flyttebalansen, er en indikator for at stedet utvikler seg positivt. Det er også lettere å endre et sted i retning av høyere kvalitet når det er i vekst. Vekst gir høyere inntekter til offentlig sektor og større muligheter til å forbedre samfunnet.

3.1 Befolkningsutvikling i Nord-Trøndelag

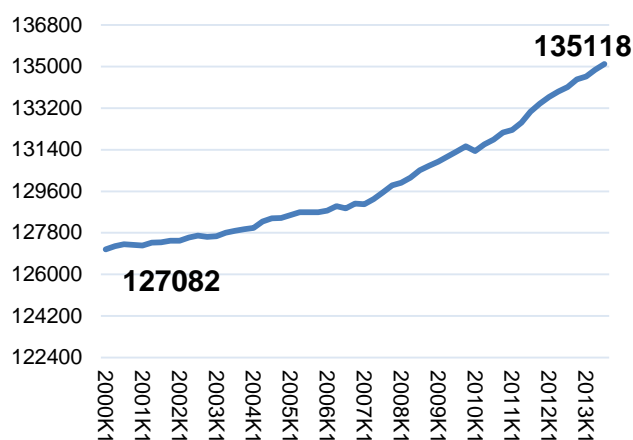
Folketallet i Nord-Trøndelag økte fra 127 082 i 2000 til 135 118 i 2013.

Som vi ser av figur 32 var det en svak stigning fra 2000 til 2007. Etter 2007 har det vært en bratt stigning. Norge har opplevd en historisk høy innvandring etter 2007 som følge av EØS-utvidelsen.

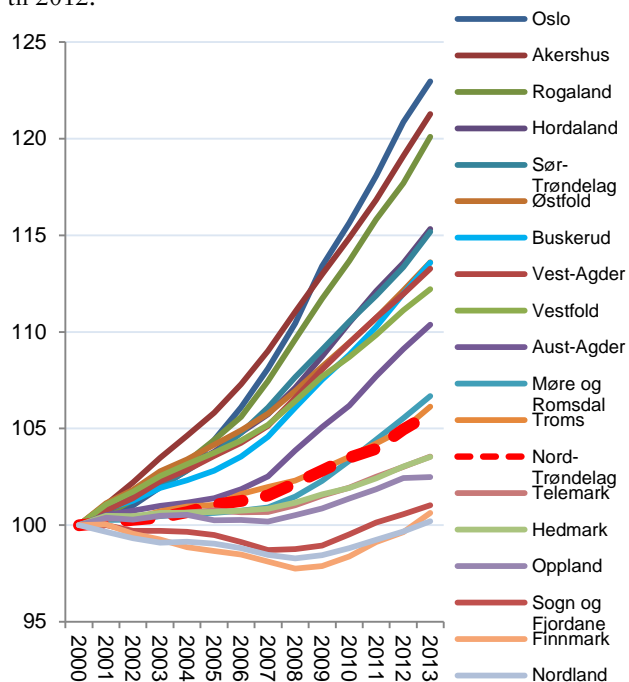
I figur 33 ser vi den indekserte folketallsutviklingen i alle fylkene i Norge. Nord-Trøndelag er illustrert ved den røde, stiplede linjen.

Folketallet i Nord-Trøndelag vokste med 5,7 prosent mellom 2000 og 2013. Veksten har vært omtrent lik som i Møre og Romsdal og Troms fylke.

Oslo, Akershus og Rogaland har vokst mest, mens Sogn og Fjordane, Finnmark og Nordland har vokst minst.

Figur 32: Befolkningsutviklingen i Nord-Trøndelag fra 2000 til 2012.

Figur 33: Den indekserte befolkningsutviklingen til alle fylkene i Norge. 2000-nivået er indeksert til å være lik 100.

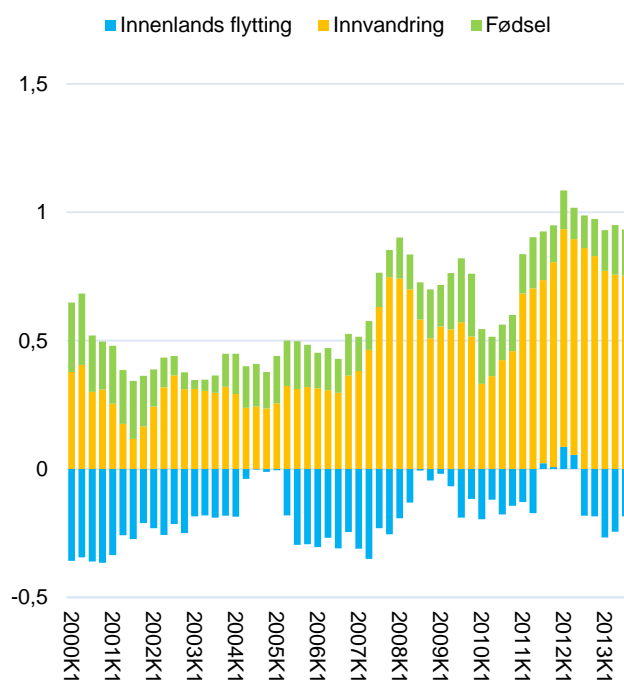
3.2 Befolkningsutvikling dekomponert

Endringene i befolkningen kan inndeles i tre komponenter: innenlands nettoflytting, netto innvandring og fødselsoverskudd. I figur 34 har vi illustrert hvordan disse tre komponentene har bidratt til befolkningsutviklingen til Nord-Trøndelag for perioden 2000 til 2013.

Den innenlandske nettoflyttingen har stort sett vært null eller negativ. Den var svakt positiv i 2012.

Fødselsbalansen har vært positiv hvert kvartal siden 2000, og bidratt med en liten andel av befolkningsveksten.

Innvandringen har vært positiv hvert kvartal, og det er innvandringen som har bidratt mest til befolkningsveksten.

Figur 34: Prosentvis endring i befolkningen for hvert kvartal etter 2000, dekomponert.

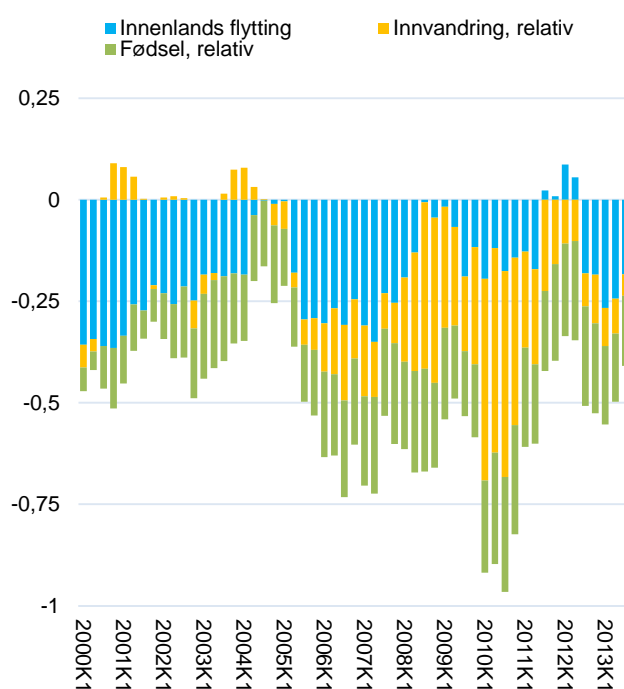
3.3 Befolkningsutvikling, relativ

Det er interessant å se på hvordan befolkningsutviklingen på et sted avviker fra gjennomsnittet for Norge. Det kaller vi relativ utvikling, og tallene for Nord-Trøndelag er vist i figur 35. Figuren viser hvordan de ulike komponentene i befolkningsutviklingen i Nord-Trøndelag avviker fra landsgjennomsnittet.

Her ser vi at fødselsbalansen har vært svakere i Nord-Trøndelag enn i landet som helhet i hele perioden.

Innvandringen til Nord-Trøndelag har også vært svakere enn til landet som helhet. I 2001 og 2004 var innvandringen til Nord-Trøndelag relativt høyere, men ellers har den vært lik landsgjennomsnittet eller lavere.

Vi så i figur 33 på forrige side at de fleste andre fylker i Norge har hatt en sterkere befolkningsvekst enn Nord-Trøndelag. Og i figur 35 ser vi *hvordan* utviklingen i Nord-Trøndelag avviker fra utviklingen i landet som helhet.

Figur 35: Relativ vekst, dvs. forskjell mellom prosentvis vekst i Nord-Trøndelag og Norge, dekomponert, kvartalsvis.

3.4 Befolkningsutvikling i regionene

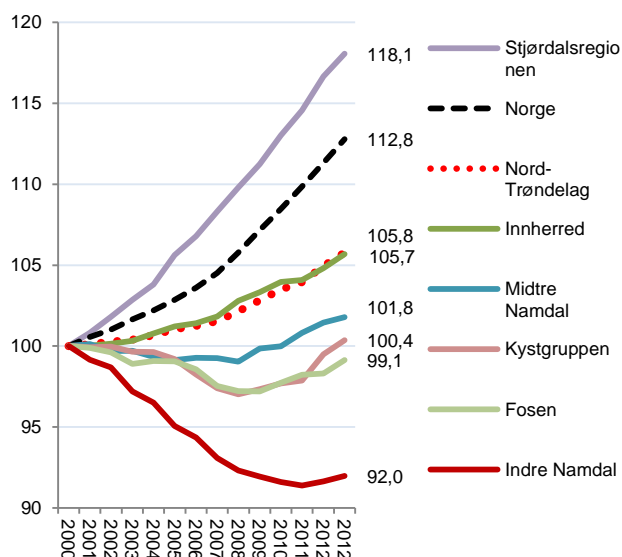
Figur 36 viser den indekserte utviklingen av folketallet i regionene i Nord-Trøndelag. Dette er sammenliknet med befolkningsutviklingen i Norge og i fylket i samme periode.

Stjørdalsregionen har vokst med 18,1 prosent mellom 2000 og 2012. Veksten er over veksten på landsbasis som er på 12,8 prosent.

Innhærred har vokst med 5,7 prosent. Veksten er like stor som i fylket som helhet.

Midtre Namdal, Kystgruppen og Fosen har hatt tilnærmet nullvekst.

Folketallet i Indre Namdal har blitt redusert med 8 prosent.

Figur 36: Befolkningsutviklingen i regionene i Nord-Trøndelag, sammenliknet med utviklingen i Norge og hele fylket fra 2000 til 2012. 2000-nivået = 100.

3.5 Befolkningsutvikling i kommunene

I figur 37 ser vi den dekomponerte befolkningsutviklingen i de enkelte kommunene i Nord-Trøndelag mellom 2008 og 2012.

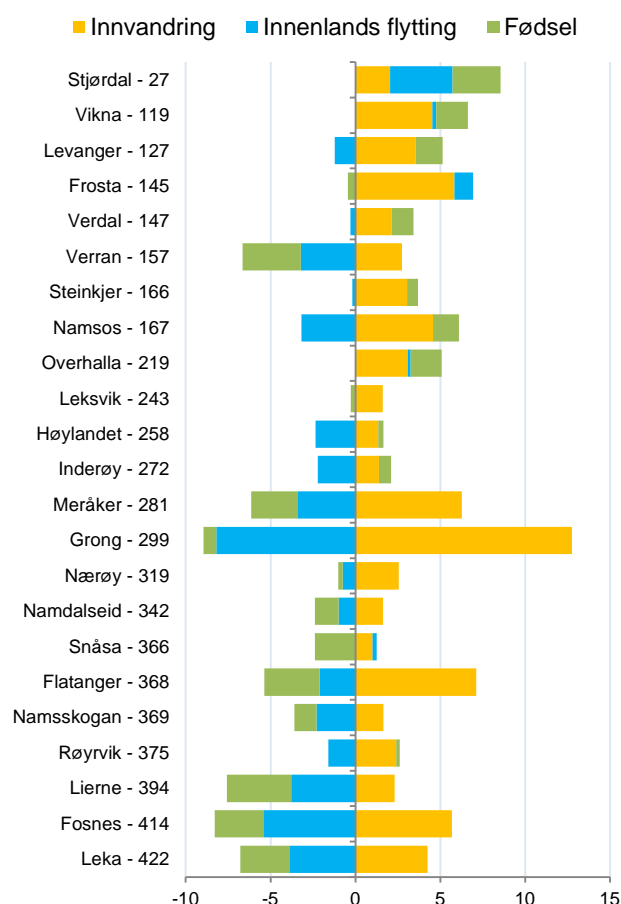
Stjørdal har hatt positiv fødselsbalanse, innenlandsk flytting og innvandring. Det har også Vikna.

Levanger har noe netto fraflytting, men tjener på innvandring og en positiv fødselsbalanse.

Grong skiller seg ut ved å ha en høy innvandring som kompenserer for den innenlandske fraflyttingen og den negative fødselsbalansen. Dette gjelder også for Flatanger.

Stjørdal er rangert som nummer 27 av de 428 kommunene i landet med hensyn til folketallsvekst. Leka er rangert som nummer 422; bare seks kommuner i landet har hatt en dårligere folketallsutvikling. Spredningen i befolkningsvekst mellom de enkelte kommunene i Nord-Trøndelag er stor.

Innvandringen har bidratt positivt til folketallsutviklingen i samtlige kommuner i Nord-Trøndelag i perioden 2008 til 2012.

Figur 37: Befolkningsutviklingen i kommunene dekomponert i innvandring, innenlands flytting og fødselsoverskudd i perioden 2008 – 2012. Rangering blant landets kommuner ved siden av kommunenavn på venstre akse.

3.6 Relativ flytting

Relativ flytting er nettoflyttingen til et sted inklusive innvandring, fratrukket Norges nettoflytting. Med dette målet får vi et mål for nettoflyttingen til steder som betyr det samme over en lengre tidsperiode, selv om nettoinnvandringen til Norge varierer fra år til år. Den relative nettoflyttingen er dermed et mål som vi kan bruke for å sammenlikne regioner med hverandre, og over et lengre tidsrom.

Tabell 12: Relativ nettoflytting i regionene i Trøndelag, 2000-2012, rangert etter progressivt gjennomsnitt for de siste ti årene. Siste kolonne viser trenden i den siste tiårsperioden.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt	Trend
2	Hitra/Frøya	0,4	-0,9	0,4	-0,1	-0,9	-0,7	-0,5	1,9	0,3	1,9	0,4	0,3	1,6	0,7	0,21
12	Stjørdalsregionen	0,4	0,5	0,5	0,5	1,1	0,5	0,6	0,1	0,1	0,3	0,1	0,5	-0,1	0,3	-0,08
16	Trondheimsregionen	0,2	0,1	0,1	0,3	0,3	0,5	0,6	0,4	0,0	0,1	-0,2	0,1	0,3	0,2	-0,04
44	Orkdalregionen	0,4	-0,4	-0,3	-0,2	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,7	-0,4	-0,4	-0,8	-0,2	-0,4	-0,05
46	Innherred	-0,4	-0,2	-0,3	0,0	0,0	-0,5	-0,3	0,0	-0,7	-0,5	-1,0	-0,3	-0,2	-0,4	-0,05
50	Oppdal/Rennebu	0,2	0,2	0,3	-0,2	0,0	-0,3	-0,4	-0,9	0,0	-0,9	0,0	-0,9	-0,6	-0,5	-0,05
51	Fosen	-0,3	-0,4	-1,0	0,0	-0,2	-0,8	-1,5	-1,1	-0,8	-0,2	-0,1	-0,8	0,0	-0,5	0,02
52	Kystgruppen	-0,3	-0,4	-0,9	-0,4	-0,6	-1,3	-1,4	-1,2	-0,6	-0,5	-0,6	0,3	-0,3	-0,5	0,09
60	Midtre Namdal	-0,4	-0,8	-0,5	-0,7	-0,7	-0,5	-0,7	-1,1	-0,4	-0,9	-0,2	-0,5	-0,8	-0,6	0,02
61	Rørosregionen	0,3	0,3	-0,2	0,2	-0,3	-0,8	-0,4	-1,4	-1,2	-0,3	-0,4	-0,6	-0,5	-0,6	-0,04
75	Indre Namdal	-0,9	-0,7	-1,4	-0,9	-1,5	-0,9	-1,7	-1,4	-0,8	-1,0	-0,6	-0,6	-0,4	-0,8	0,09

Stjørdalsregionen har i snitt hatt en årlig innflytting som er 0,3 prosentpoeng høyere enn landsgjennomsnittet. Veksten var sterkere før, den har blitt redusert med 0,08 prosentpoeng mellom 2000 og 2012. Denne reduksjonen er blant de sterkeste i landet.

Innherred har i snitt hatt en årlig vekst som er 0,4 prosentpoeng lavere enn veksten nasjonalt. Endringen er negativ. Innherred rangerer som nummer 46 av de 83 regionene, og er dermed litt under medianregionen med hensyn til relativ flytting.

Fosen og Kystgruppen har i snitt hatt en årlig vekst som er 0,5 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. Endringen er derimot positiv, spesielt for Kystgruppen.

Midtre Namdal har hatt en gjennomsnittlig årlig vekst som er 0,6 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. Endringen er svakt positiv.

Indre Namdal rangerer lavest i fylket og i landsdelen. Den gjennomsnittlige årlige folketallsveksten har vært 0,8 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. Trenden er derimot positiv. Indre Namdal rangerer som nummer 75 av de 83 norske regionene.

3.6.1 Relativ flytting kommuner

Vi kan også se på relativ flytting for kommuner. Mange kommuner har et lavt folketall. Da vil små endringer i flyttemønstrene gi uforholdsmessig store utslag. Derfor har vi i tabellen under operert med tre års glidende gjennomsnitt.

Tabell 13: Relativ flytting i kommunene, tre års glidende gjennomsnitt, rangert etter progressivt gjennomsnitt. Siste kolonne viser trenden, dvs. retningen for verdiene i de siste årene.

Rang	Kommune	2001 - 2003	2002 - 2004	2003 - 2005	2004 - 2006	2005 - 2007	2006 - 2008	2007 - 2009	2008 - 2010	2009 - 2011	2010 - 2012	Prog snitt	Trend
122	Overhalla	0,0	0,1	-0,2	-0,3	-0,1	-0,2	-0,4	-0,3	0,0	0,5	-0,1	0,0
181	Grong	-1,4	-0,9	-1,3	-0,6	-1,2	-0,7	-0,1	0,2	0,2	-0,1	-0,3	0,2
185	Inderøy	-2,3	-1,5	-1,8	-1,1	-0,5	0,0	-0,5	-0,5	-0,3	0,8	-0,4	0,3
195	Snåsa	-0,2	-0,6	-0,5	-0,8	-0,7	-0,7	-0,5	-0,2	0,2	-0,3	-0,4	0,0
256	Vikna	0,6	0,9	0,5	-0,6	-1,4	-1,9	-1,1	-0,8	-0,2	0,0	-0,6	-0,1
260	Stjørdal	-1,8	-1,5	-1,0	-1,2	-1,3	-1,4	-0,7	-0,4	0,4	-0,1	-0,6	0,2
261	Frosta	-0,6	-0,7	-0,6	-0,6	-0,4	-0,3	-0,4	-0,2	-0,8	-1,1	-0,6	0,0
287	Verdal	-0,2	-0,4	-0,8	-1,1	-0,8	-0,7	-0,3	-0,4	-0,5	-1,3	-0,7	0,0
301	Namsskogan	0,3	-0,3	-0,9	-1,2	-1,0	-0,7	-0,7	-0,6	-1,0	-0,6	-0,8	-0,1
306	Verran	0,1	-0,7	-0,9	-1,7	-1,3	-1,6	-0,5	0,3	-0,6	-0,9	-0,8	0,0
309	Namsos	0,1	-0,4	-1,1	-1,5	-1,0	-0,9	-0,7	-0,7	-0,4	-0,8	-0,8	0,0
316	Røyrvik	-0,4	-0,6	-0,8	-0,6	-0,6	-0,5	-0,9	-1,3	-1,0	-0,7	-0,8	0,0
317	Leka	-1,0	-0,6	-0,6	-0,6	-0,9	-0,9	-0,7	-0,6	-0,7	-1,3	-0,8	0,0
334	Lierne	-1,0	-1,3	-1,2	-1,2	-1,0	-0,9	-1,1	-0,6	-0,8	-0,7	-0,9	0,1
335	Steinkjer	0,0	0,0	-0,8	-1,9	-1,1	-1,1	-1,1	-1,3	-1,2	0,2	-0,9	0,0
342	Levanger	-0,8	-1,0	-1,1	-1,8	-1,6	-1,5	-0,9	-0,5	-0,6	-0,6	-0,9	0,1
368	Nærøy	-1,4	-0,8	-0,8	-1,0	-2,3	-1,9	-1,6	-0,5	-0,1	-0,9	-1,0	0,1
370	Meråker	0,3	-0,7	-1,3	-1,8	-1,2	-1,1	-0,7	-1,6	-0,8	-0,8	-1,0	-0,1
376	Høylandet	-0,5	-1,1	-1,3	-1,8	-1,9	-1,1	-1,5	-0,8	-1,0	-0,2	-1,1	0,0
380	Fosnes	-2,1	-1,7	-1,3	-1,3	-2,3	-1,8	-1,9	-0,4	-0,6	-0,1	-1,1	0,2
410	Leksvik	-2,9	-3,9	-3,9	-3,4	-2,3	-2,5	-1,6	-1,1	-0,3	0,6	-1,4	0,5
413	Flatanger	-0,5	-1,7	-1,8	-2,7	-2,3	-1,7	-1,2	-1,0	-1,9	-0,9	-1,5	0,0
426	Namdalseid	-3,7	-2,9	-2,2	-1,7	-2,7	-2,9	-2,7	-1,7	-1,0	-0,4	-1,8	0,3

Overhalla hadde en tilflytting som var 0,5 prosentpoeng over landsgjennomsnittet i perioden 2010-2012. Den årlige veksten har i progressivt snitt vært 0,1 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. Trenden er nøytral. Overhalla rangerer som nummer 122 av de 428 norske kommunene i Norge.

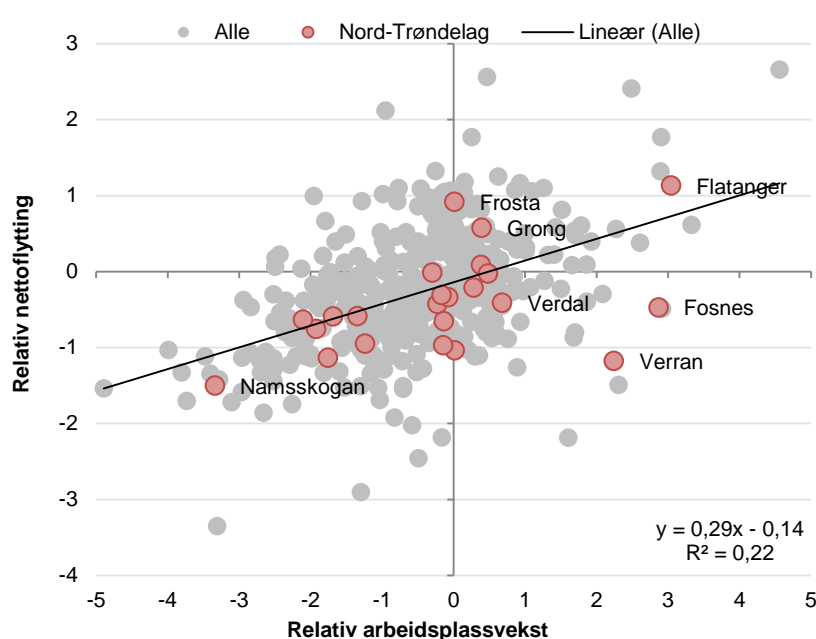
Inderøy hadde en tilflytting på 0,8 prosentpoeng over landsgjennomsnittet i perioden 2010-2012. I snitt har den årlige veksten vært 0,4 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. Trenden er derimot positiv, det vil si at retningen har vært positiv i de senere årene. Inderøy rangerer som nummer 185 blant landets 428 kommuner med hensyn til relativ flytting.

Grong rangeres noe over Inderøy. Grong hadde relativt svak tilflytting i perioden 2010-2012. Det progressive snittet er også negativt, men trenden er positiv. Snåsa rangerer som nummer 195 blant de 428 norske kommunene. Trenden er nøytral, og det progressive snittet er 0,4 prosentpoeng under landsgjennomsnittet.

De øvrige kommunene i Nord-Trøndelag har over den siste tiårsperioden hatt en årlig tilflytting som er under verdien til mediankommunen. Bare to kommuner i Norge har hatt et dårligere flyttetall enn Namdalseid kommune. Den årlige tilflyttingen til Namdalseid har i snitt vært 1,8 prosentpoeng under landsgjennomsnittet.

4. Bostedsattraktivitet

Flytting og arbeidsplassvekst er de dominerende størrelsene for å beskrive regional utvikling. Det er åpenbart en sterk positiv sammenheng mellom et steds nettoflytting og den samlede arbeidsplassveksten. Steder med sterk vekst i antall arbeidsplasser vil trekke til seg innflyttere, og da vil den sterke arbeidsplassveksten være en årsak til innflyttingen. Andre steder kan ha sterk innflytting uten arbeidsplassvekst i en periode, og da vil denne innflyttingen føre til arbeidsplassvekst i skjermede sektorer i senere perioder. Flytting og arbeidsplassvekst vil dermed ha en gjensidig positiv påvirkning.

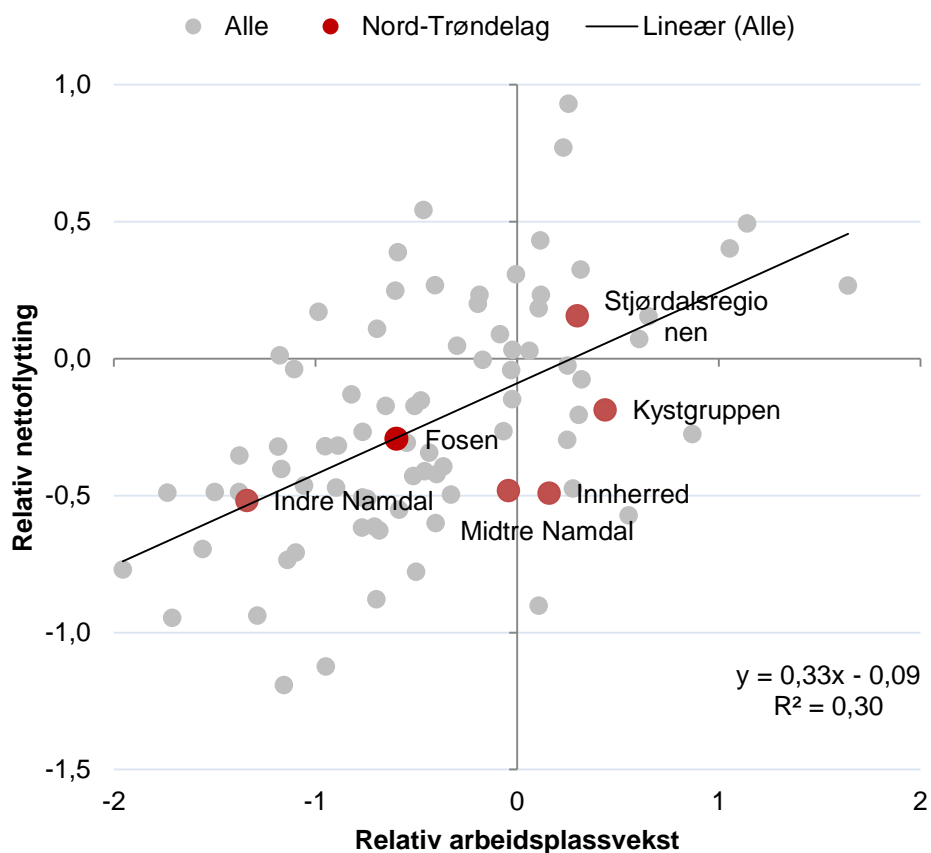

Figur 38: Kommunene i Norge i perioden 2010-2012 etter relativ nettoflytting og relativ arbeidsplassvekst.

Figuren viser hvordan sammenhengen mellom relativ nettoflytting og relativ arbeidsplassvekst har vært i kommunene i Norge i perioden 2010 til 2012. Streken viser den statistiske sammenhengen mellom disse to størrelsene, og representerer forventet relativ nettoflytting, gitt nivået på den relative arbeidsplassveksten. Sammenhengen er positiv, men mange kommuner har en nettoflytting som avviker ganske sterkt fra forventningsverdien.

Flatanger har hatt en arbeidsplassvekst som er 3 prosentpoeng over landsgjennomsnittet. Tilflyttingen har vært 1,1 prosent over landsgjennomsnittet. Tilflyttingen har vært høyere enn det som er forventet av arbeidsplassveksten. Fosnes og Verran har også hatt en arbeidsplassvekst som er høyere enn landsgjennomsnittet, men tilflyttingen har vært under landsgjennomsnittet. Frostø har hatt en arbeidsplassvekst som er lik landsgjennomsnittet. Flyttingen har derimot vært 0,9 prosentpoeng over landsgjennomsnittet. Namsskogan har hatt en arbeidsplassvekst som er 3,3 prosentpoeng under veksten på landsbasis. Tilflyttingen har vært 1,5 prosentpoeng under landsgjennomsnittet, og lavere enn det som er forventet. Ganske mange kommuner i Nord-Trøndelag har hatt en arbeidsplassvekst som er lik landsgjennomsnittet. Men mange av de kommunene har en relativt dårlig flyttebalanse.

Vi kan vise den samme figuren for regionene.

Figur 39: Relativ nettoutflytting og relativ arbeidsplassvekst i regionene i Norge i perioden 2010-2012.

R²-verdien for regresjonen til regionene er høyere enn for regresjonen til kommunene. Dette indikerer at sammenhengen mellom relativ arbeidsplassvekst og relativ nettoutflytting er sterkere for regioner enn for kommuner. Dette kan skyldes blant annet pendlingsmuligheter mellom kommunene i den enkelte region. Dette undersøker vi nærmere i neste kapittel.

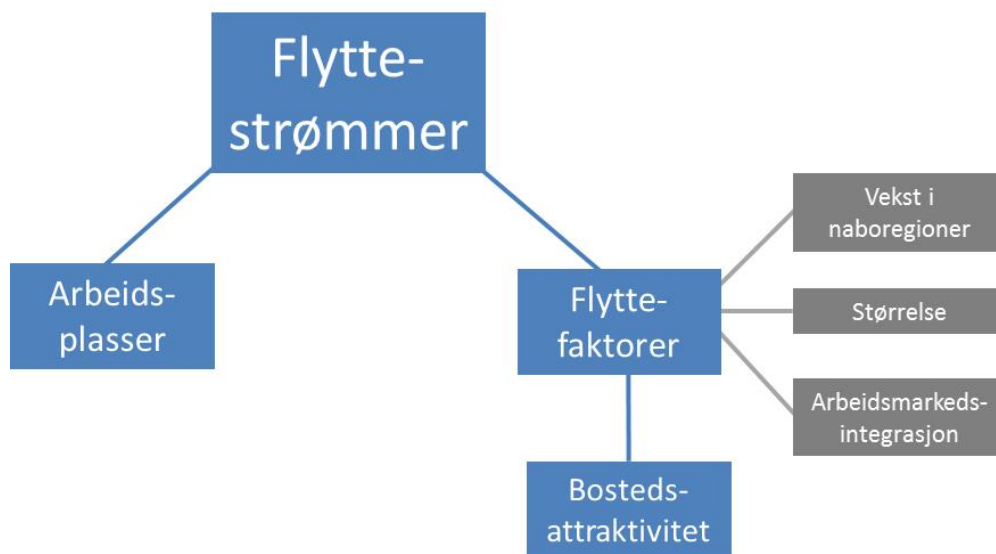
Kystgruppen har hatt sterkst arbeidsplassvekst i Nord-Trøndelag i perioden 2010-2012, men tilflyttingen er svakere enn forventet. Stjørdalsregionen har derimot både positiv arbeidsplassvekst og positiv tilflytting.

Indre Namdal og Fosen har hatt negativ arbeidsplassvekst relativt til landsgjennomsnittet, og nettoutflyttingen er som forventet når man kontrollerer for denne arbeidsplassutviklingen.

Midtre Namdal og Innherred har hatt en relativ nettoutflytting som er 0,5 prosent under landsgjennomsnittet. Mens arbeidsplassveksten i Midtre Namdal har vært omtrent like høy som veksten nasjonalt, har veksten i Innherred vært noe høyere enn den nasjonale veksten.

4.1 Hva styrer flyttestrømmene?

Som vi så på forrige side, påvirker arbeidsplassveksten på et sted nettoflyttingen på en positiv måte. Men vi så også at noen steder har mye bedre flyttebalanse enn arbeidsplassveksten tilsier, mens andre har mye dårligere flyttebalanse. Det er dermed faktorer ved siden av arbeidsplassveksten på et sted som har stor betydning for flyttebalansen. Det er svært interessant å få avdekket hva de andre flyttefaktorene består av.

Figur 40: Faktorer som styrer flyttestrømmene.

I figuren over har vi definert tre strukturelle forhold som har en signifikant og positiv betydning for flyttebalansen til et sted, når effekten av arbeidsplassveksten er tatt hensyn til.

Det ene er stedets *befolkningsstørrelse*, som betyr at steder med en stor befolkning har systematisk bedre flyttebalanse enn steder med lav befolkning. Det er et uttrykk for at steder med en høy konsentrasjon av folk virker tiltrekkende.

Derne ser vi at steder med høy *arbeidsmarkedsintegrasjon* har systematisk bedre flyttebalanse enn steder med lav. Det betyr at steder som ligger innenfor et større arbeidsmarked, og dermed har gode pendlingsmuligheter for befolkningen, får en gevinst i form av høyere netto innflytting.

Arbeidsmarkedsintegrasjonen regnes ut ved å legge sammen den prosentvise andelen av de sysselsatte på stedet som pendler ut med den prosentvise andelen av arbeidsplassene på stedet som det pendles inn til.

Den tredje strukturelle faktoren, *nabovekst*, er vekst i antall arbeidsplasser på omkringliggende steder som ligger innenfor pendlingsavstand. Dersom det er arbeidsplassvekst i nabokommunene, vil dette føre til høyere netto innflytting.

Telemarksforskning har analysert hvordan disse faktorene påvirker nettoflyttingen i kommunene i Norge i en regresjonsanalyse med input av data fra 2001 til og med 2012. Når vi kjenner disse sammenhengene, kan vi analysere hvordan disse faktorene hver for seg og til sammen har påvirket nettoflyttingen i en bestemt kommune. Et steds *bostedsattraktivitet* blir målt som en restfaktor; avviket mellom den faktiske nettoflyttingen og den forventede nettoflyttingen når vi tar hensyn til stedets arbeidsplassvekst, arbeidsplassveksten i nabokommuner, befolkningsstørrelse og arbeidsmarkedsintegrasjon. Steder som har bedre nettoflytting enn forventet vil da bli karakterisert som attraktive som bosted. Slike steder har egenskaper som fører til høyere nettoflytting enn hva som er «statistisk normalt».

4.1.1 Strukturfaktorer for kommuner og regioner

Figuren ved siden av viser effekten av befolkningsstørrelsen, arbeidsmarkedsintegrasjonen og naboveksten på flyttemønsteret etter at vi har kontrollert for arbeidsplassveksten.

Befolkningsstørrelsen har hatt en positiv effekt for tilflyttingen til Stjørdal, Levanger, Verdal, Steinkjer og Namsos. Disse stedene trekker til seg folk fordi de er store.

Inderøy og Overhalla trekker til seg tilflyttere på grunn av gode pendlingsmuligheter, dvs. at arbeidsmarkedet er godt integrert med arbeidsmarkedet i omkringliggende kommuner. De får tilflyttere på grunn av god arbeidsmarkedsintegrasjon.

Stjørdal og Levanger får tilflyttere også på grunn av arbeidsplassvekst i nabokommuner.

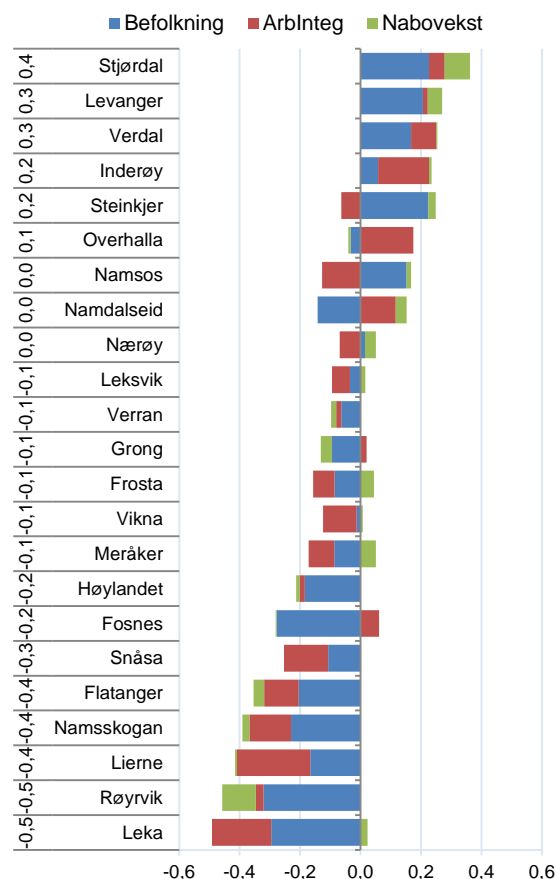
For mange av kommunene i Nord-Trøndelag har en lav befolkningsstørrelse en direkte negativ effekt på nettoflyttingen. Dette gjelder bl.a. Fosnes, Røyrvik og Leka.

I figur 42 ser vi struktureffektene for regionene. Her har vi også beregnet den *interne* arbeidsmarkedsintegrasjonen mellom kommunene i regionen, som har en påvist positiv effekt på nettoflyttingen. Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen måler arbeidsmarkedsintegrasjonen mellom kommunene innad i regionen.

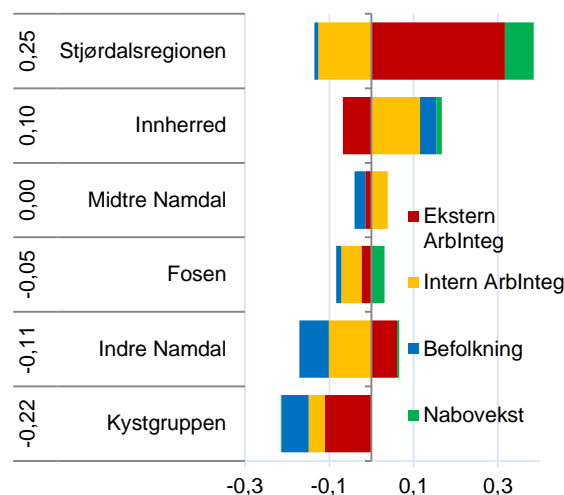
Innherred og Midtre Namdal har en intern arbeidsmarkedsintegrasjon som virker positivt på flyttingen.

Den eksterne arbeidsmarkedsintegrasjonen har en positiv effekt på tilflyttingen til Stjørdalsregionen.

Kystgruppen har dårlige forutsetninger for positiv nettoflytting på grunn av lave verdier av samtlige strukturelle flyttefaktorer.

Figur 41: Strukturfaktorenes betydning for årlig nettoflytting i perioden 2010-2012. Samlet struktureffekt helt til venstre, som årlig ekstra netto innflytting av folketallet.

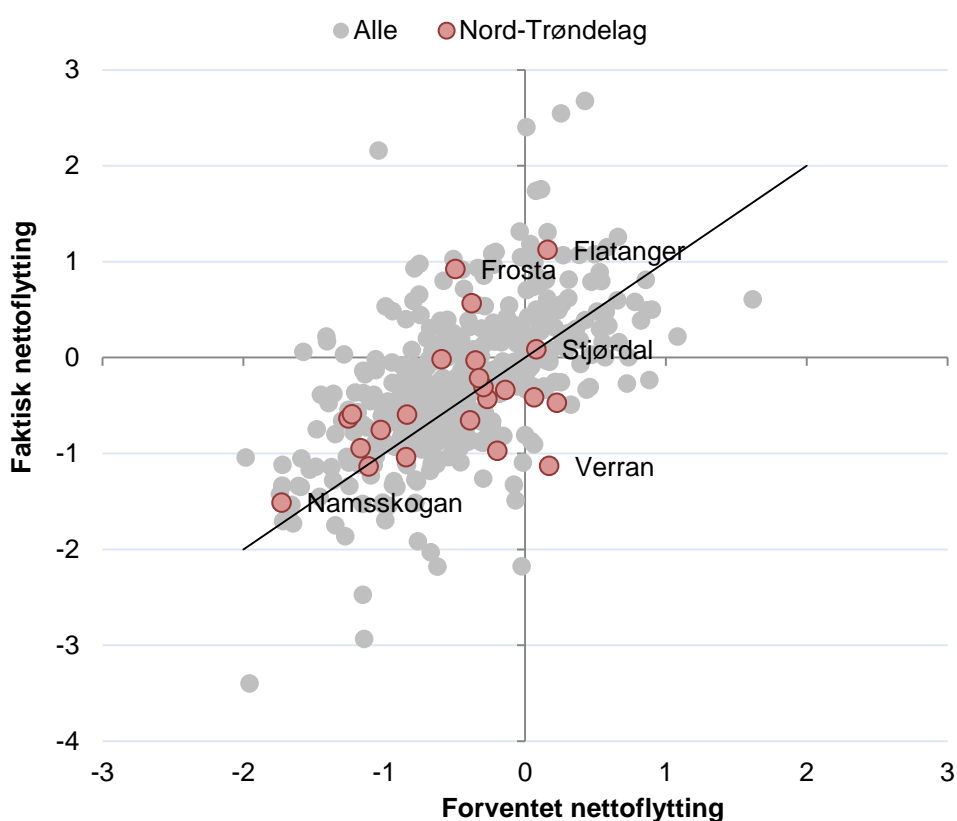

Figur 42: Strukturfaktorenes betydning på årlig nettoflytting i perioden 2010-2012. Samlet struktureffekt helt til venstre.

4.2 Bostedsattraktivitet

Vi har så langt i dette kapitlet vist at nettoflyttingen til en kommune eller region påvirkes positivt av arbeidsplassveksten på stedet. Det er en velkjent og nesten selvfølgelig sammenheng. Dernest har vi vist at nettoflyttingen også påvirkes positivt av arbeidsplassvekst i nabokommuner eller naboregioner, at størrelsen på folketallet påvirker nettoflyttingen positivt og at også arbeidsmarkedsintegrasjonen målt med brutto inn- og utpendling påvirker nettoflyttingen i positiv retning. Dermed er det fire kjennetegn ved kommuner og regioner som har en påviselig statistisk positiv sammenheng med nettoflyttingen.

Vi kan da regne ut hvor stor nettoflytting en kommune er forventet å få, gitt disse fire størrelsene. I figuren under er forventet nettoflytting regnet ut for alle kommunene i landet, og sammenholdt med den faktiske nettoflyttingen.

Figur 43: Faktisk nettoflytting og forventet nettoflytting ut fra arbeidsplassvekst og strukturelle forhold i perioden 2010-2012. Aksene viser verdier i prosent.

De færreste kommunene i Nord-Trøndelag har positiv forventet nettoflytting. De er plassert til venstre for den vertikale akse. Flatanger har hatt en faktisk nettoflytting på 1 prosent, og dette er over den forventede nettoflyttingen som er omtrent null. Flatanger har dermed en positiv bostedsattraktivitet. Stjørdal har en forventet og faktisk nettoflytting som er nøytral, dvs. lik null. Bostedsattraktiviteten er nøytral. Verran har gode forutsetninger for positiv nettoflytting, men nettoflyttingen har vært lavere enn forventet. Verran hadde negativ bostedsattraktivitet i perioden 2010-2012. Frosta har på tross av en arbeidsplassvekst og strukturelle flyttefaktorer som impliserer negativ forventet nettoflytting, hatt en positiv nettoflytting langt over forventningslinjen. Frosta har positiv bostedsattraktivitet. Namsskogan har dårlige forutsetninger for positiv nettoflytting. Den faktiske nettoflyttingen har vært litt over det som er forventet, så bostedsattraktiviteten er svak, men positiv.

Det statistiske målet for bostedsattraktivitet vil variere en del fra år til år, og da spesielt for de små kommunene. En ukjent andel av denne variasjonen er nok et utslag av ekte tilfeldigheter. Det er derfor best å se på utviklingen av bostedsattraktiviteten over tid. I tabellen under ser vi hvordan bostedsattraktiviteten har vært i kommunene de siste ti treårsperiodene.

Tabell 14: Bostedsattraktiviteten de siste ti treårsperiodene. Tallene til venstre viser rangeringen til kommunen blant de 428 kommunene i landet med hensyn til ti års progressivt gjennomsnitt. Nest siste kolonne viser progressivt gjennomsnitt. Siste kolonne viser trenden, dvs. retningen på verdiene for de siste årene.

Rang	Kommune	2001 - 2003	2002 - 2004	2003 - 2005	2004 - 2006	2005 - 2007	2006 - 2008	2007 - 2009	2008 - 2010	2009 - 2011	2010 - 2012	prog snitt	Trend
16	Frosta	0,6	1,0	0,5	0,7	0,0	0,5	0,5	0,8	1,3	1,4	0,8	0,06
25	Meråker	0,7	1,3	0,7	1,1	0,4	0,3	0,3	0,7	1,1	0,6	0,7	-0,03
83	Stjørdal	0,5	0,4	0,5	0,7	0,5	0,3	0,3	0,4	0,3	0,0	0,3	-0,04
128	Namsskogan	0,9	-0,2	-0,6	0,2	0,1	0,7	-0,3	0,7	0,1	0,2	0,2	0,00
158	Leksvik	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	-0,2	0,0	0,2	0,4	0,3	0,1	0,02
162	Snåsa	-0,3	-1,1	-0,8	-0,6	-0,1	0,0	0,2	0,6	0,4	0,6	0,1	0,17
171	Verran	0,3	0,8	0,9	0,5	2,5	2,4	2,8	-2,2	-1,6	-1,3	0,1	-0,24
175	Vikna	0,3	-0,1	0,1	0,1	0,4	0,5	0,2	-0,4	0,0	0,3	0,1	-0,01
221	Lierne	-0,3	-0,8	-0,3	0,4	0,8	0,4	-0,3	-0,6	0,0	0,2	0,0	0,04
233	Steinkjer	-0,1	-0,2	-0,1	0,3	0,3	0,4	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,01
235	Grong	-0,3	-0,6	-0,4	-0,6	-0,5	0,0	-0,2	-0,2	0,0	0,9	0,0	0,11
289	Levanger	0,0	-0,1	0,2	0,1	0,0	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3	-0,2	-0,1	-0,04
292	Namsos	-0,3	-0,2	-0,2	0,0	-0,4	-0,3	-0,3	0,2	-0,1	-0,3	-0,1	0,02
317	Namdalseid	-0,8	-0,4	0,1	0,0	-0,2	-0,3	-0,6	-0,3	-0,3	0,2	-0,2	0,03
328	Overhalla	-0,8	-1,3	-1,4	-0,3	-0,4	0,1	-0,5	0,4	-0,1	0,0	-0,2	0,15
335	Nærøy	-0,7	0,0	0,1	0,1	-0,8	-0,6	-0,5	-0,2	-0,1	0,1	-0,2	0,02
338	Høylandet	-0,8	-0,9	0,7	0,3	0,3	-0,8	-0,7	-0,4	-0,2	0,0	-0,2	0,01
353	Flatanger	0,7	-0,1	-0,8	-0,5	-1,1	-0,6	-1,1	-0,6	0,0	1,0	-0,3	0,01
372	Leka	-0,8	-2,2	-2,9	-1,3	0,2	0,2	0,5	-0,4	-0,2	-0,2	-0,4	0,22
374	Verdal	-0,4	-0,3	-0,3	-0,4	-0,2	-0,3	-0,2	-0,4	-0,5	-0,5	-0,4	-0,01
383	Røyrvik	-1,6	-0,6	-1,0	-0,8	-1,5	-1,5	-1,0	0,2	0,2	0,6	-0,4	0,19
392	Fosnes	-0,1	-1,5	-1,3	0,0	0,4	-0,1	-0,7	-0,8	-0,3	-0,7	-0,5	0,01
419	Inderøy	-0,2	-0,1	0,1	0,2	-0,7	-1,2	-1,2	-0,9	-0,8	-0,8	-0,7	-0,12

I et tiårsperspektiv har Frosta og Meråker hatt best bostedsattraktivitet. Frosta rangerer som nummer 16 av alle kommunene i landet, mens Meråker rangerer som nummer 25. Begge kommunene har hatt positiv bostedsattraktivitet i alle treårsperiodene siden 2001.

Stjørdal har også hatt positiv bostedsattraktivitet gjennom hele perioden, og rangerer som nummer 83 av alle norske kommuner.

Verran hadde veldig høy bostedsattraktivitet mellom 2005 og 2007 og mellom 2007 og 2009. Deretter har bostedsattraktiviteten vært negativ.

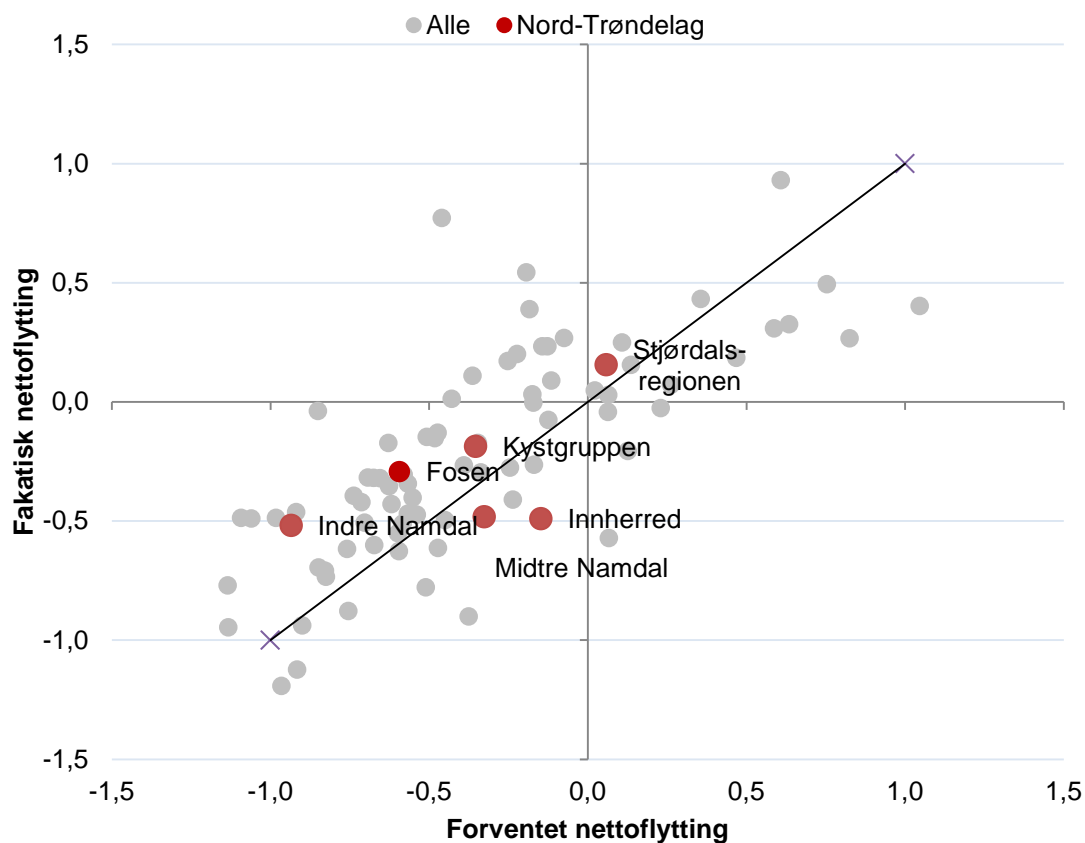
Snåsa hadde negativ bostedsattraktivitet fram til midten av forrige tiår, mens den var positiv i andre halvdel. Vi ser av trenden at den er veldig positiv. Bostedsattraktiviteten har blitt sterkt forbedret.

Leka og Røyrvik og har også hatt sterke forbedringer i bostedsattraktiviteten, selv om begge kommunene rangerer lavt.

Flatanger, kommunen som rangerte så høyt i perioden 2010 – 2012, slik vi så på forrige side, har i et tiårsperspektiv hatt en negativ bostedsattraktivitet.

4.2.1 Bostedsattraktivitet for regioner

Vi kan også se på sammenhengen mellom faktisk nettoflytting og forventet nettoflytting for regionene.

Figur 44: Faktisk nettoflytting og forventet nettoflytting i prosent i regionene ut fra arbeidsplassvekst og strukturelle forhold i perioden 2010-2012.

Bare Stjørdalsregionen har en forventet positiv nettoflytting. De har også hatt en svak positiv nettoflytting, så bostedsattraktiviteten er positiv.

Indre Namdal har dårlige forutsetninger for positiv nettoflytting, men den faktiske nettoflyttingen er bedre enn gjennomsnittet for andre norske regioner med tilsvarende arbeidsplassvekst og strukturelle flyttefaktorer. Bostedsattraktiviteten er dermed positiv.

Fosen og Kystgruppen har positiv bostedsattraktiviteten, mens Innherred og Midtre Namdal har negativ bostedsattraktivitet.

Regioner som ligger under forventningslinjen har negativ bostedsattraktivitet, mens regioner som ligger over forventningslinjen har positiv bostedsattraktivitet.

4.2.2 Regionene i Trøndelag

I tabellen under ser vi bostedsattraktiviteten i alle regionene i Trøndelag.

Tabell 15: Bostedsattraktiviteten de siste ti treårsperiodene. Tallene til venstre viser rangeringen til regionen blant de 83 regionene i landet med hensyn til ti års progressivt gjennomsnitt. Nest siste kolonne viser progressivt gjennomsnitt. Siste kolonne viser trenden, dvs. retningen på verdiene for de siste årene.

Rang	Region	2001 - 2003	2002 - 2004	2003 - 2005	2004 - 2006	2005 - 2007	2006 - 2008	2007 - 2009	2008 2010	2009 - 2011	2010 - 2012	prog snitt	Trend
1	Hitra/Frøya	0,0	0,4	0,5	0,5	0,5	0,9	1,2	0,9	1,0	1,2	0,9	0,12
2	Oppdal/Rennebu	-0,2	0,1	0,6	1,1	0,6	0,5	0,2	0,7	0,5	0,6	0,5	0,05
9	Stjørdalsregionen	0,4	0,4	0,3	0,6	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4	0,1	0,3	-0,02
14	Rørosregionen	0,6	0,5	0,2	0,3	-0,2	0,0	-0,2	0,4	0,4	0,5	0,2	-0,01
22	Fosen	0,0	0,3	0,4	-0,1	-0,4	-0,3	0,1	0,4	0,4	0,3	0,1	0,02
37	Orkdalregionen	0,0	-0,1	-0,2	0,1	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,01
43	Trondheimsregionen	-0,4	-0,3	-0,1	0,2	0,4	0,3	0,2	-0,1	-0,1	-0,2	0,0	0,02
53	Kystgruppen	-0,3	-0,2	0,0	0,3	0,0	0,1	-0,1	-0,3	-0,2	0,2	0,0	0,01
57	Indre Namdal	-0,5	-0,9	-0,5	-0,2	0,0	0,0	-0,3	-0,1	0,0	0,4	-0,1	0,10
63	Innherred	-0,1	-0,2	0,0	0,2	0,2	0,1	0,0	-0,3	-0,4	-0,3	-0,1	-0,04
67	Midtre Namdal	-0,4	-0,6	-0,6	0,0	-0,4	-0,2	-0,4	0,2	-0,1	-0,1	-0,2	0,05

Hitra/Frøya og Oppdal/Rennebu er regionene i landet med best bostedsattraktivitet. Hitra/Frøya har i snitt hatt en bostedsattraktivitet som er mye høyere enn nummer to, og som er mye høyere enn medianregionen.

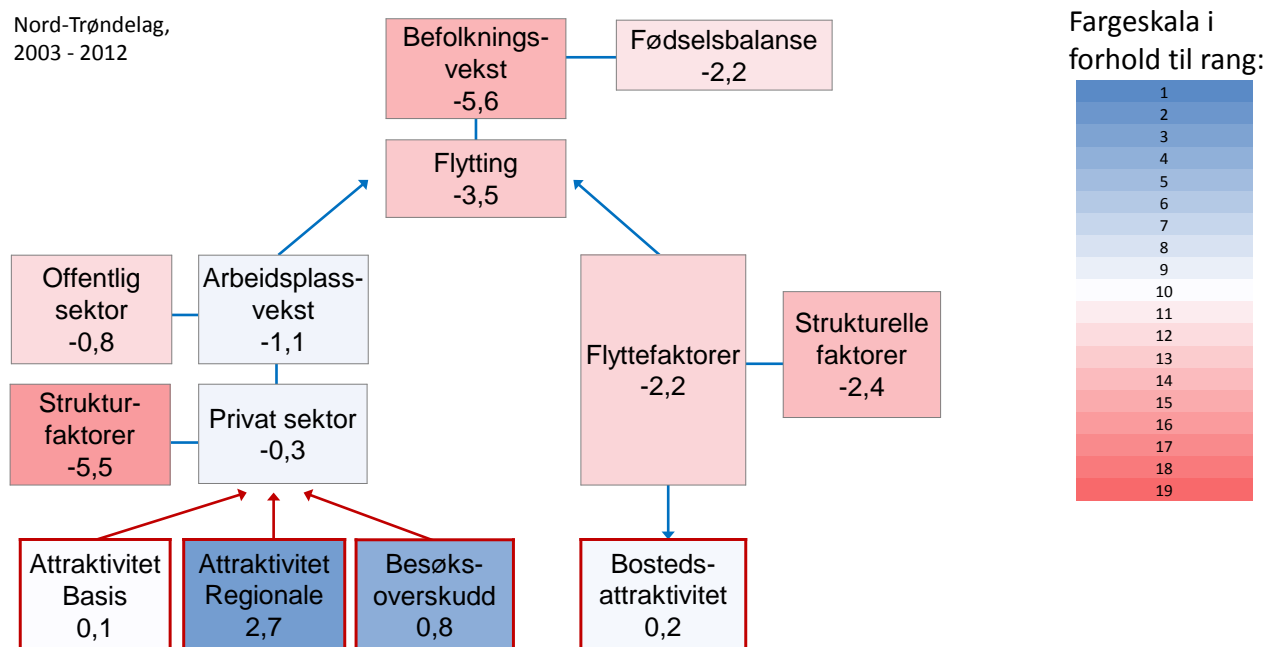
Stjørdalsregionen har høyest bostedsattraktivitet i Trøndelag, og rangerer som nummer ni i landet.

Fosen har en ganske nøytral bostedsattraktivitet. Den har skiftet på å være positiv og negativ, men den har vært positiv i de siste årene. Trenden er svakt positiv.

De øvrige regionene i Nord-Trøndelag har en gjennomsnittlig bostedsattraktivitet som er under medianverdien. Kystgruppen har i snitt hatt nøytral bostedsattraktivitet, mens Indra Namdal, Innherred og Midtre Namdal har i snitt hatt negativ bostedsattraktivitet. For Indre Namdal og Midtre Namdal har det vært en positiv trend.

4.2.3 Oppsummering attraktivitet

I figuren under oppsummeres analysen av flytting og bostedsattraktivitet i Nord-Trøndelag.

Figur 45: Relativ utvikling i Nord-Trøndelag de ti siste årene, dvs. differanse mellom utviklingen i Nord-Trøndelag og i Norge. Tall for arbeidsplassvekst er i prosent av sysselsettingen i 2002, mens tall for befolkningsendringer og flytting er i prosent av befolkning samme år. Boksene nederst til venstre viser bedriftsattraktiviteten i basis-, de regionale – og besøksnæringene. Boksen nederst til høyre viser bostedsattraktiviteten.

Befolkningsveksten i Nord-Trøndelag har vært 5,6 prosentpoeng under veksten på landsbasis i den siste tiårsperioden. Dette skyldes til dels en relativt lav fødselsbalanse, men mest et relativt lavt flyttetall.

Arbeidsplassveksten har vært 1,1 prosentpoeng under arbeidsplassveksten på landsbasis. Hovedbidraget kommer fra offentlig sektor. Privat sektor har også bidratt negativt.

De strukturelle forholdene for arbeidsplassvekst i privat sektor er ikke gode. Boksen som viser strukturfaktorer er rød, og det betyr at verdien rangerer lavt blant fylkene i landet. Men når en justerer for den negative bransjestrukturen, ser vi at det har blitt skapt flere arbeidsplasser i både de regionale næringene og i besøksnæringene enn bransjestrukturen og befolkningsutviklingen skulle tilsi. Det er høy bedriftsattraktivitet i de regionale næringene og i besøksnæringene. Det er «nøytral» bedriftsattraktivitet i basisnæringene.

De strukturelle flyttefaktorene, dvs. befolkningsstørrelse, nabovekst og arbeidsmarkedsintegrasjon, er ikke fordelaktige for nettoflyttingen. Men den faktiske flyttingen har vært bedre enn både arbeidsplassveksten og de strukturelle flyttefaktorene skulle tilsi. Bostedsattraktiviteten i Nord-Trøndelag er positiv.

5. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse^v.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjejustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjejustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 10. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjejustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andel lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en andre indikator som justerer for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren "næringslivets størrelse" er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen.

For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe.

Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av årets NæringsNM.

5.1 Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I denne perioden økte også antall foretak raskere enn veksten i økonomien. Det kan være flere årsaker til det. Kanskje ble det flere foretak som ble registrert, som tidligere var uregistrert. Kanskje ble det vanligere å splitte opp virksomheter i drifts- og eierselskap. En tredje årsak kan være at det kreves et registrert foretak for å opprette et domene på internett. Det kan synes som om etableringsfrekvensen og veksten i antall foretak nå er på et mer normalt nivå, og at økningen de siste to årene reflekterer at veksten i næringslivet er på vei opp.

Etableringsfrekvensen i Nord-Trøndelag har alltid ligget under etableringsfrekvensen for landet. Det siste året har etableringsfrekvensen økt ganske mye i Nord-Trøndelag, og nærmer seg nivået i Norge, selv om det ligger en del under fremdeles. I 2012 var etableringsfrekvensen i Nord-Trøndelag 5,8 prosent, mot 7,1 prosent på landsbasis.

5.1.1 Etableringsfrekvens i fylkene

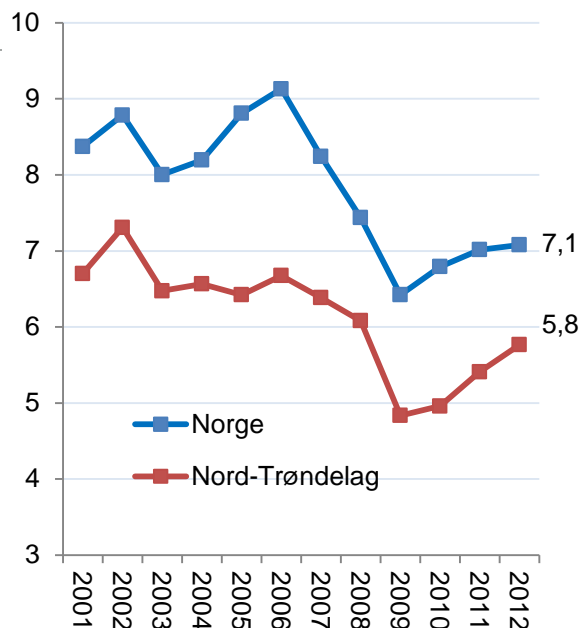
I figur 47 ser vi etableringsindeksen i alle fylkene, for 2012, og som gjennomsnitt for de ti siste årene.

Oslo har hatt høyest etableringsfrekvens, mens Sogn og Fjordane har lavest etableringsfrekvens både i 2012 og i snitt siste ti år.

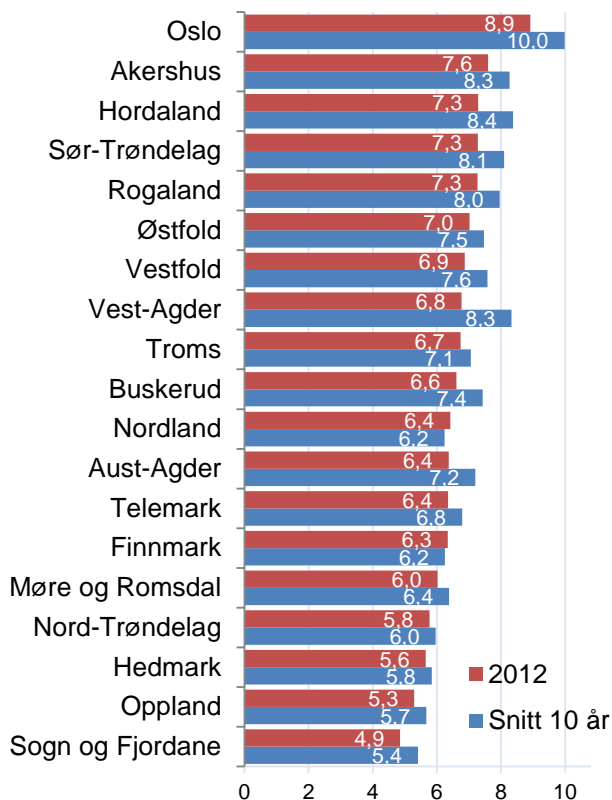
Nord-Trøndelag er rangert som nummer 16 av fylkene i 2012, og for siste ti år.

Noe av forskjellen i etableringsfrekvensen mellom fylkene kan forklares av bransjestrukturen. Enkelte fylker har mange foretak i bransjer hvor det er mindre nyetablering og færre nedleggelse. Nord-Trøndelag er et av disse fylkene.

Det kan se ut til at vekst, og spesielt høy vekst i befolkningen, forårsaker høy etableringsfrekvens.

Figur 46: Etableringsfrekvensen i Norge og Nord-Trøndelag i perioden 2001-2012.

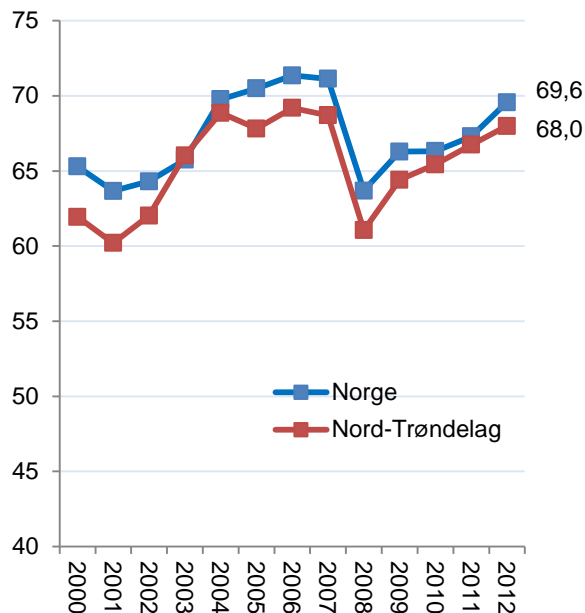
Figur 47: Etableringsfrekvensen i fylkene i 2012, og gjennomsnitt av etableringsfrekvensen for siste ti år.

5.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet i fylkene måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, men har vært stigende i de tre siste årene, og nærmer seg det høye nivået i 2006/2007. I 2012 hadde 69,6 prosent av alle regnskapspliktige foretak et positivt resultat før skatt.

68,0 prosent av foretakene i Nord-Trøndelag hadde overskudd i 2012. Det er en lavere andel enn ellers i landet. Næringslivet i Nord-Trøndelag har hatt en lavere andel lønnsomme foretak enn Norge i alle årene vi har målt, unntatt i 2003.

Figur 48: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Norge og Nord-Trøndelag i perioden 2000-2012.

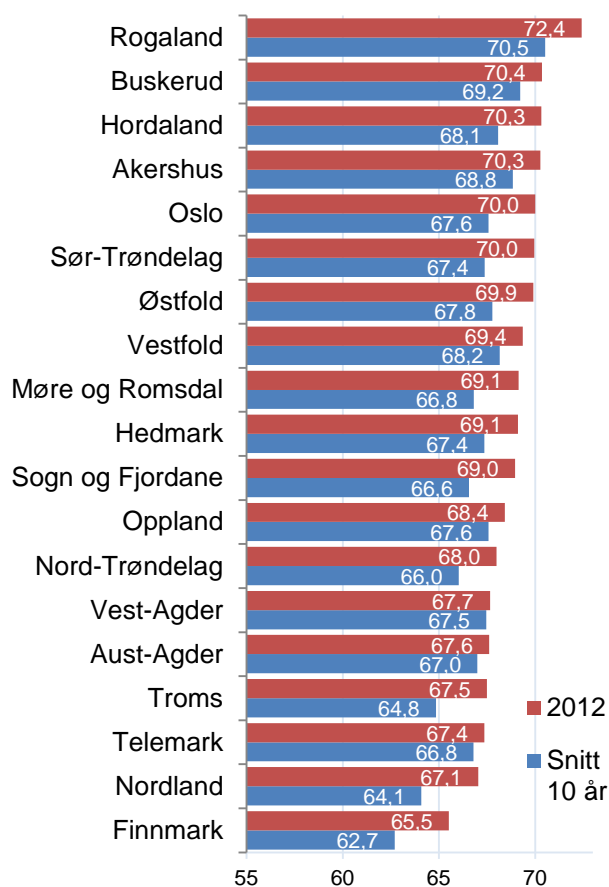
5.2.1 Andel lønnsomme foretak i fylkene

I figur 49 ser vi hvordan andelen lønnsomme foretak varierer mellom fylkene i Norge.

Rogaland har den beste lønnsomheten, fulgt av Buskerud og Hordaland.

De fire nordligste fylkene har vesentlig bedre lønnsomhet i 2012 i forhold til gjennomsnittet de siste ti årene.

Nord-Trøndelag er nummer 13 av fylkene når det gjelder andel lønnsomme foretak.

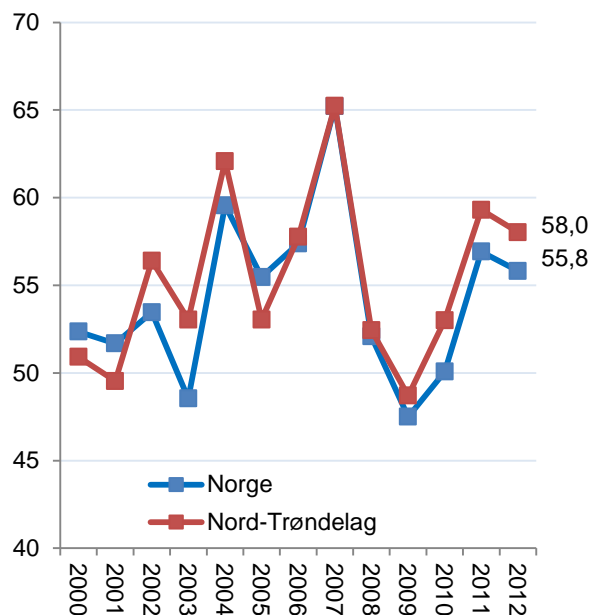
Figur 49: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i fylkene i 2012 og i snitt siste ti år.

5.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette har andel vekstforetak tatt seg opp fram til 2012, da det ble en liten nedgang.

I Nord-Trøndelag har andel vekstforetak vært nokså lik landsgjennomsnittet i mange av årene i perioden 2000-2012, men i de siste fire årene har andelen vekstforetak vært høyere enn for Norge.

I 2012 hadde 58,0 prosent av foretakene i Nord-Trøndelag omsetningsvekst høyere enn prisstigningen, men andelen for Norge var 55,8.

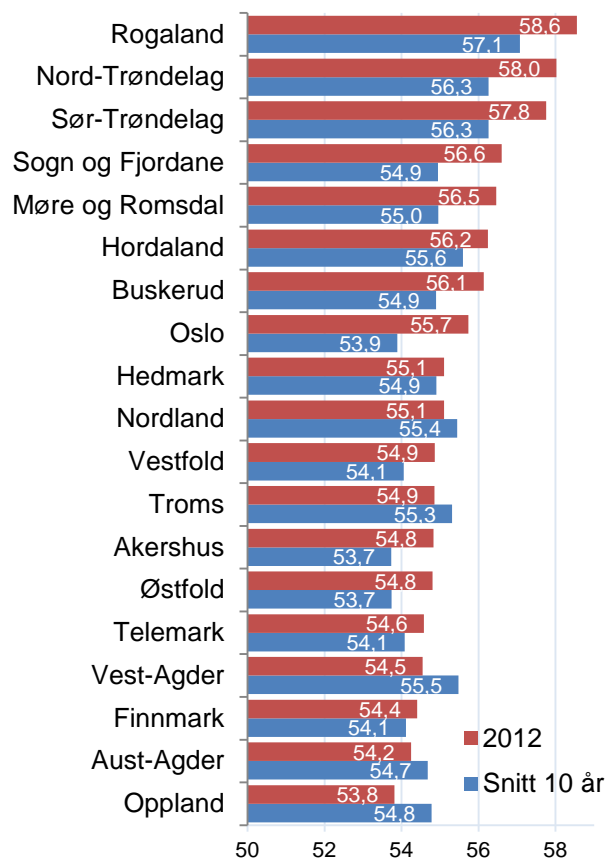

Figur 50: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i Nord-Trøndelag og Norge i perioden 2000-2012.

5.3.1 Andel vekstforetak i fylkene

Rogaland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag hadde en andel vekstforetak på over 57 prosent i 2012. I den siste tiårsperioden er det også de samme tre fylkene som har hatt høyest andel vekstforetak, med et snitt på over 56 prosent. Rekkefølgen er også den samme for andel vekstforetak de siste ti årene, som i 2012.

Denne indikatoren er av og til vanskelig å forstå og tolke bevegelsene til. Den korresponderer ofte dårlig med vekst i antall arbeidsplasser samlet i næringslivet.

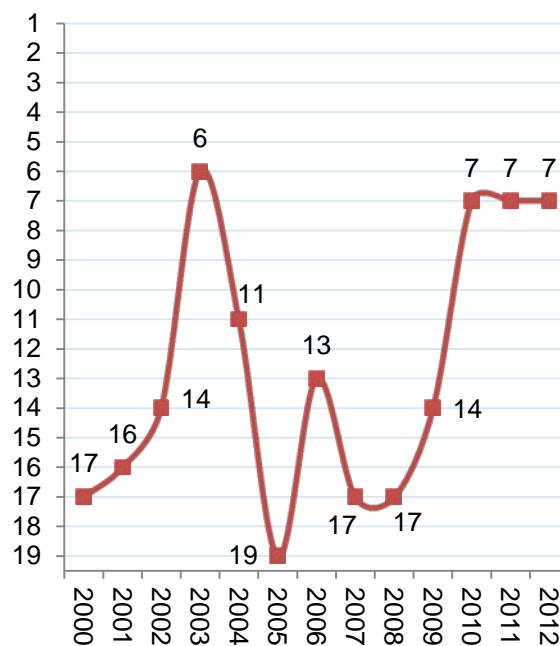
Figur 51: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i fylkene i 2012 og i snitt for siste ti år.

5.4 NæringsNM for fylkene

NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med ti indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en region. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste ni årene.

Figur 52 viser plasseringen til Nord-Trøndelag i årene 2000-2012. Nord-Trøndelag hadde sin beste plassering i 2003, da ble Nord-Trøndelag nummer seks. I 2005 var Nord-Trøndelag det dårligste av alle fylkene.

De tre siste årene har Nord-Trøndelag blitt rangert som nummer sju, og har stabilisert seg blant den beste halvdel av fylkene.

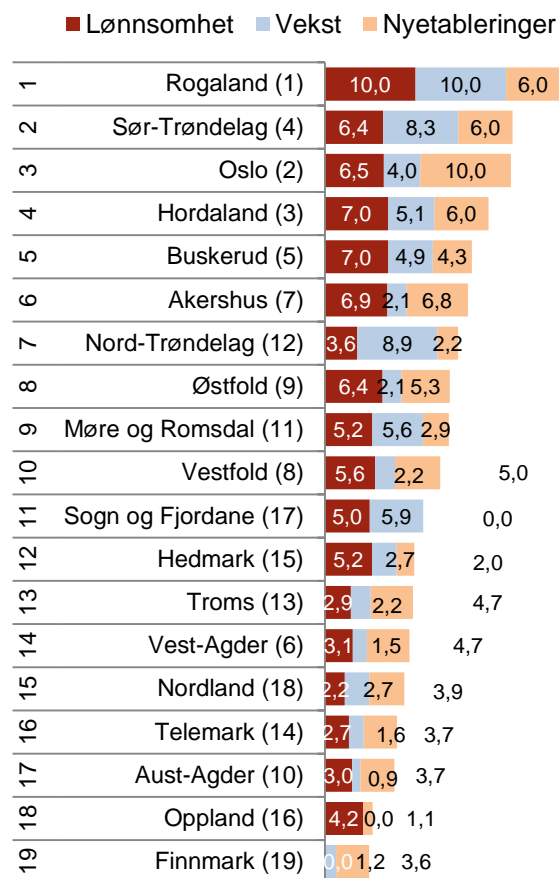
Figur 52: Rangeringen til Nord-Trøndelag i NæringsNM i perioden 2000-2012.

5.4.1 Fylkenes plassering

For å rangere fylkene bruker vi en enklere indeks basert på etableringsfrekvens, andel lønnsomme foretak og andel vekstforetak. Disse indikatorene er transformert til et tall mellom 0 og 10, der 0 er dårligste fylke og 10 er beste fylke.

Rogaland kom best ut av fylkene i 2012, foran Sør-Trøndelag og Oslo. Med Hordaland på fjerdeplass, er det fylkene med de største byene som gjorde det best. Rangeringen for siste ti år er nokså lik; med Rogaland på førsteplass, etterfulgt av Oslo, Hordaland og Sør-Trøndelag.

Nord-Trøndelag skårer godt på andel vekstforetak, men under middels på andel lønnsomme foretak og nyetableringer.

Figur 53: NæringsNM for fylkene basert på tall fra 2012. Tallene i parentes angir rangering for perioden 2003-2012.

5.5 NæringsNM for regioner

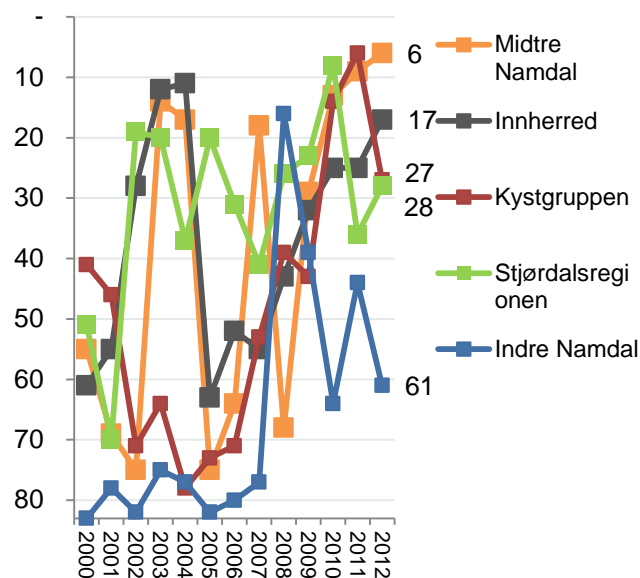
Midtre Namdal gjorde sitt beste resultat i siste NæringsNM da de ble nummer seks av de 83 regionene i landet. Midtre Namdal har gjort det bra de tre siste årene, og har blitt med blant de ti beste de to siste årene.

Innherred har hatt ganske varierende prestasjoner, og var høyt rangert i 2003 og 2004, før de falt ganske mye i 2005. De siste årene har Innherred klatret hvert år til en 17. plass i siste NæringsNM.

Stjørdalsregionen har vært i øvre halvdel av regionene siden 2002, og ble nummer 28 siste år.

Kystregionen har hatt svært varierende resultater, fra 78. plass i 2004, til en sjetteplass i 2011. I siste NæringsNM ble de nummer 27.

Indre Namdal har som oftest vært den dårligste regionen i Nord-Trøndelag. Fram til 2007 hadde de mange plasseringer blant de aller dårligste. Beste plassering var i 2008 da de ble nummer 16. I siste NæringsNM ble de igjen svakeste region i Nord-Trøndelag med en 61. plass.

Figur 54: Rangeringen til regionene i Nord-Trøndelag i NæringsNM i perioden 2000-2012.

5.5.1 Regionene i Trøndelag

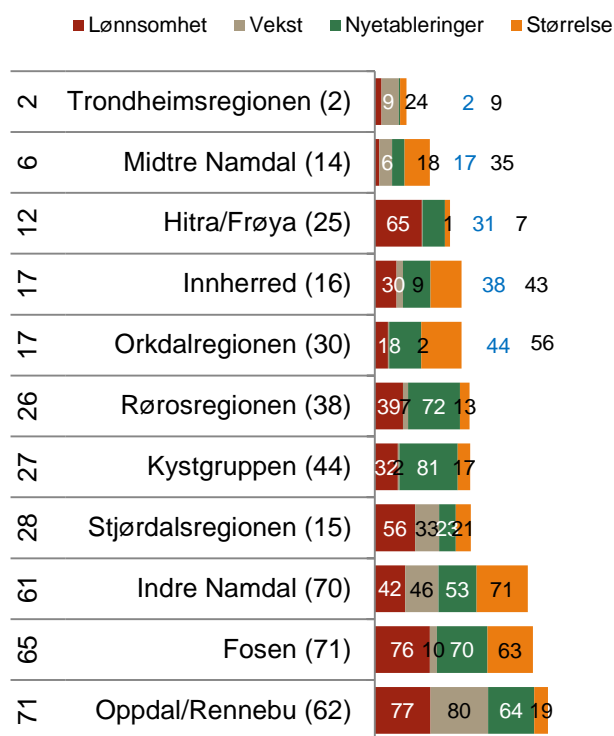
Regionenes plassering i NæringsNM er basert på et sett med ti indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse.

Det er regionene på Vestlandet som gjør det sterkest i NæringsNM, og Stavangerregionen er på topp for både 2012 og siste ni år.

Trondheimsregionen er nest best i landet, best i Trøndelag i siste NæringsNM. Midtre Namdal er sjette best i siste NæringsNM, og er nå 14. best i landet for de ti siste årene. Innherred har også gjort det ganske bra de siste ti årene, og er nummer 17 siste år, og nummer 16 for de ti siste årene.

Kystgruppen ble nummer 28 i siste NæringsNM, men noen svake plasseringer trekker ned plasseringen for de i siste årene, der de er litt under middels på en 44. plass.

Indre Namdal ble som nevnt nummer 61 i siste NæringsNM, og er nummer 70 for de ti siste årene.

Figur 55: NæringsNM for regionene i Trøndelag. Rangering blant landets 83 regioner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises i figuren.

5.6 NæringsNM for kommuner

Leka ble best av kommunene i Nord-Trøndelag i siste NæringsNM med sin 21. plass. Leka er en kommune med få foretak, og har derfor fått en stjerne i diagrammet. I små kommuner kan resultatene variere en del av tilfeldige årsaker. Leka har imidlertid hatt gode og stigende plasseringer i de siste fem årene.

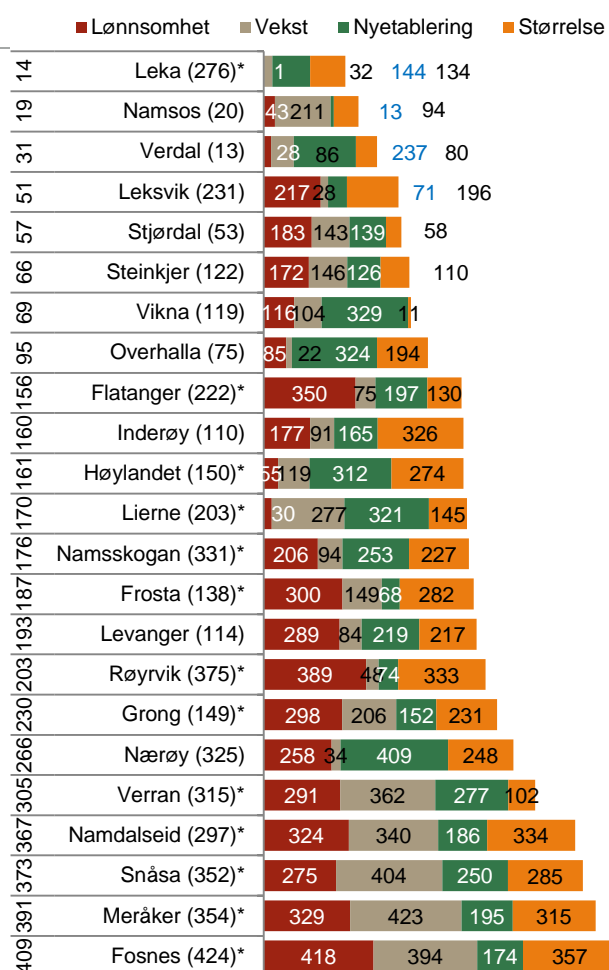
Namsos er nummer to i Nord-Trøndelag, og nummer 19 av de 428 kommunene i landet. Namsos har hatt gode plasseringer i de fire siste NæringsNM, og er også ganske høyt rangert for NæringsNM for de ti siste årene, som nummer 20.

Verdal er nummer 13 i NæringsNM for de siste ti årene, og best av kommunene i Nord-Trøndelag på lang sikt. Verdal ble nummer 31 i siste NæringsNM.

Leksvik, Stjørdal, Steinkjer, Vikna og Overhalla ble også rangert blant de 100 beste kommunene for resultatene i 2012.

De fleste kommunene i Nord-Trøndelag ble plassert over middels i siste NæringsNM.

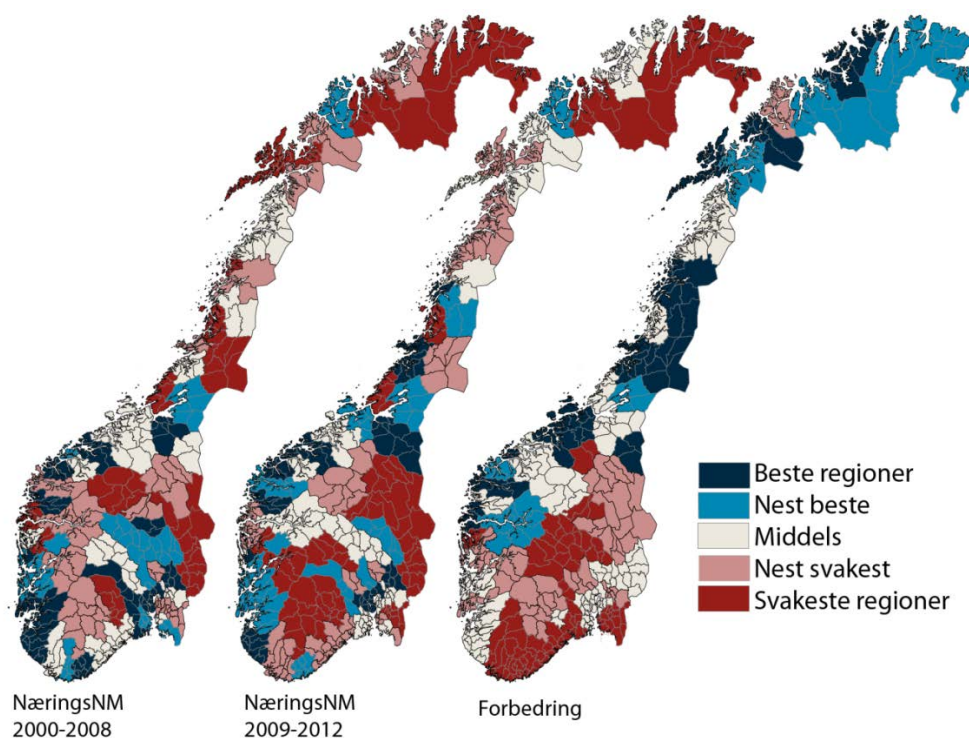
Fosnes, Meråker, Snåsa og Namdalseid kom ganske langt ned på resultatlista. Fosnes er også en av de dårligste kommunene i landet for NæringsNM for siste ti år.

Figur 56: Kommunene i Nord-Trøndelag resultat i NæringsNM. Alle tall er rangeringer blant landets 428 kommuner, til venstre rangering for NæringsNM siste år, i parentes siste ti år. I figuren vises rangeringer for hver av de fire indeksene.

5.6.1 NæringsNM før og etter finanskrisen

Finanskrisen som startet i 2008, representerer et veiskille i den regionale utviklingen i Norge og har påvirket næringsutviklingen ulikt i de forskjellige regionene.

Figur 57: Kart som viser regionenes sammenlagte resultat i NæringsNM i perioden 2000-2008 til venstre, sammenlagte resultater fra perioden 2009-2012 i midten, og regionenes forbedring i siste periode til høyre.

I kartene over har vi vist hvordan regionene gjorde det i NæringsNM. Kartet til venstre viser perioden 2000 - 2008. I midten ser vi hvordan regionene presterte i NæringsNM i perioden 2009-2012, det vil si etter finanskrisen.

Forskjellen mellom disse to periodene blir ganske tydelig i det siste kartet, der vi har illustrert regionenes endring i rangering i NæringsNM i disse to periodene. Ingen regioner i de åtte fylkene på Østlandet eller de to Agderfylkene har hatt fremgang i NæringsNM. Samtidig er de fleste av regionene med sterk tilbakegang lokalisert på Østlandet eller i Agder.

Samtlige regioner som har hatt forbedring i NæringsNM er lokalisert på Nord-Vestlandet, Trøndelag eller Nord-Norge. Rogaland og ytre deler av Hordaland framstår som uendret, ettersom de var blant de beste regionene også før finanskrisen, og dermed har det ikke vært rom for forbedring.

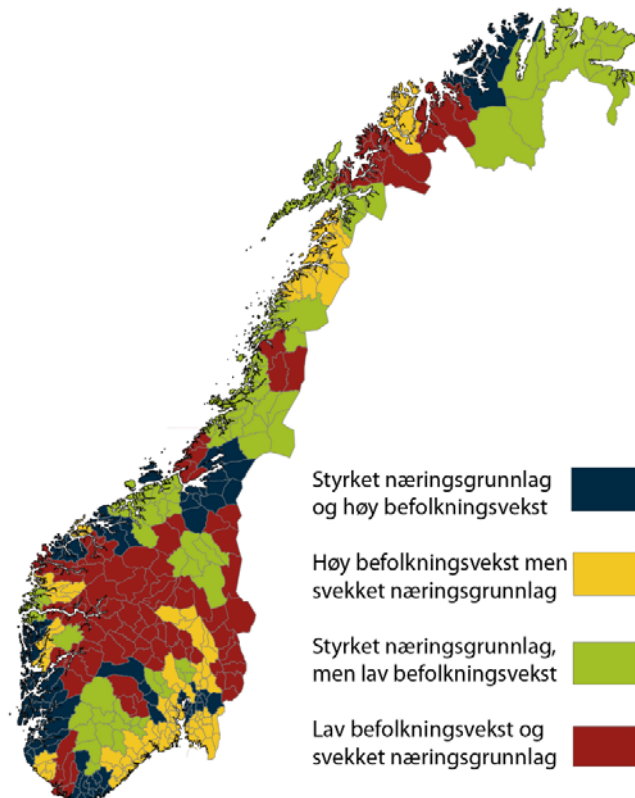
Finanskrisen ser dermed ut til å ha rammet næringslivet på Østlandet og Agder hardere enn i resten av landet. Eksportrettet industri har hatt vanskelige kår etter finanskrisen, for eksempel i sektorer som bildeler og papir, og det har gitt negative impulser på mange industristeder på Østlandet. Noen av de mest sentrale regionene på Østlandet, som Romerike, Akershus Vest, Drammensregionen og Kongsberg har likevel fremdeles et sterkt næringsliv. Akershus Vest og Kongsberg er regioner med mye olje- og gassrelatert virksomhet.

Vestlandet har mer olje- og gassrelatert virksomhet som har dratt nytte av stadig høyere investeringsnivå på sokkelen, mens Nord-Norge har fått positive impulser fra høy produksjon og gode priser på fisk, samt økende aktivitet innenfor olje- og gassutvinning.

Regionene i Nord-Trøndelag er enten på samme nivå eller har fått bedre rangering etter finanskrisen.

5.7 Næringsdrevet eller befolkningsdrevet vekst?

Regionenes næringsstetthet, som er målt som antall arbeidsplasser i næringslivet i prosent av befolkning, har utviklet seg forskjellig. Noen regioner får økt næringsstetthet ved at næringslivet har en høyere vekst enn befolkningen, og får etter hvert styrket sitt næringsgrunnlag. De mest vellykkede av disse regionene har også høyere befolkningsvekst enn gjennomsnittet, samtidig som de har fått styrket næringsgrunnlaget. I andre regioner øker folketallet raskere enn antall arbeidsplasser i næringslivet, og disse har da fått et svekket næringsgrunnlag. Mest sårbare er regioner som kombinerer svak befolkningsvekst med svekket næringsgrunnlag.

Figur 58: Regionene i Norge, fordelt etter om de har over eller under gjennomsnittlig befolkningsvekst (median av regionene), og om de har økt eller svekket næringsgrunnlag, målt som endring av næringsstetthet fra 2000 til 2012.

Mange regioner på Vestlandet og i Trøndelag har siden 2000 fått styrket næringsgrunnlag samtidig som befolkningsveksten har vært over middels av regionene. De indre strøkene på Vestlandet har imidlertid både svak befolkningsutvikling og svekket næringsgrunnlag.

På Østlandet har regioner som Nedre Romerike, Follo og Akershus Vest fått økt næringsstetthet sammen med høy befolkningsvekst, men den økte næringsstettheten har skjedd på bekostning av næringsstettheten i Oslo. Mange regioner på

Østlandet har høy befolkningsvekst, men har etter hvert stadig lavere næringsstetthet. Dermed har sysselsettingsandelen falt. Kongsberg/Numedal har imidlertid oppnådd kombinasjonen av høy befolkningsvekst med styrket næringsgrunnlag.

Regionene i Nord-Trøndelag har alle fått styrket næringsgrunnlag, men har varierende befolkningsvekst.

6. Innovasjon

Innovasjon er et sentralt begrep for å forklare global vekst. Nye produkter og forbedrede prosesser skaper økonomisk vekst. Det er derfor interessant å forsøke å måle regionale variasjoner i næringslivets innovasjon. Kan slike forskjeller være med på å forklare hvorfor regionene har ulik næringsutvikling?

Statistisk Sentralbyrå gjennomfører regelmessig en spørreundersøkelse om innovasjon i næringslivet, som vi har fått tilgang til. Siste utgave av denne undersøkelsen ble gjennomført i 2010 og omfattet 6 595 foretak. Mange av disse hadde virksomhet i flere bransjer og kommuner, og hadde til sammen 10 870 bedrifter. Undersøkelsen har en rekke spørsmål om FoU, innovasjon og samarbeid. Vi har konsentrert oss om spørsmål som går direkte på om bedriftene faktisk har gjennomført innovasjoner.

Tabell 16: Spørsmål fra innovasjonsundersøkelsen som er brukt i innovasjonsmålingen.

	Tekst: Verdi lik 1 hvis...	Kort navn	Vekt
Produkt-innovasjon	foretaket introduserte produktinnovasjon i form av nye eller vesentlig forbedrede varer i perioden 2008-2010	Vare	2
	foretaket introduserte produktinnovasjon i form av nye eller vesentlig forbedrede tjenester i perioden 2008-2010	Tjeneste	2
	foretaket hadde produktinnovasjoner nye for markedet i perioden 2008-2010	Nytt for markedet	4
	foretaket hadde produktinnovasjoner nye for verdensmarkedet i perioden 2008-2010	Nytt i verden	4
Prosess-innovasjon	foretaket har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for produksjon eller fremstilling av varer og tjenester i 2008-2010	Metode	2
	foretaket har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for lagring, levering eller distribusjon av varer og tjenester i 2008-2010	Distribusjon	1
	foretaket har introdusert nye eller vesentlig støttefunksjoner, som systemer for vedlikehold, innkjøp, regnskap eller IT i 2008-2010	Støttefunksjon	1
Markeds-innovasjon	foretaket i 2008-2010 introduserte markedsinnovasjoner i form av: vesentlige endringer i design (utseende/utforming) av en vare eller tjeneste	Design	1
	foretaket i 2008-2010 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye media eller nye måter for promotering av produktet	Media	1
	foretaket i 2008-2010 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye måter for produkt plassering eller salgskanaler	Markedskanal	0,5
	foretaket i 2008-2010 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye metoder for prising	Prising	0,5

I tabellen over ser vi de spørsmålene som danner grunnlag for indikatorer for innovasjon i regioner og fylker. De er samlet i tre typer av innovasjon: Produktinnovasjon, prosessinnovasjon og markedsinnovasjon. Det er også definert vekt for hvert av spørsmålene, som vi bruker når vi skal lage en samlet indeks for innovasjon. Vektingen er skjønnsmessig, og baserer seg på at noen av spørsmålene intuitivt virker å være viktigere enn andre. Spørsmål om produktinnovasjoner er nye for markedet og om produktinnovasjonene er nye for verdensmarkedet er tillagt størst vekt. Spørsmål om nye måter for produkt plassering eller nye metoder for prising er gitt lavest vekt.

6.1 Innovasjonsfrekvens

Den enkleste og mest direkte metoden å måle regional innovasjon på er å se på andelen, eller frekvensen, av bedrifter som oppgir å ha gjennomført innovasjoner av de 11 ulike typer, basert på de 11 spørsmålene i tabellen på forrige side.

Tabell 17: Andel av bedriftene som oppgir ulike typer av innovasjon i 2010. N = antall bedrifter som har svart på undersøkelsen.

Rang	Fylke	N	Vare	Tjeneste	Mytt marked	Nyt Verden	Metode	Distribusjon	Støtte-funksjon	Design	Media	Markeds-kanal	Prising	Innovasjons-grad
1	Sør-Trøndelag	697	17,8	11,3	20,8	8,6	12,8	3,7	7,7	14,3	14,5	10,3	7,0	264,8
2	Nord-Trøndelag	258	15,9	13,6	18,2	4,3	14,7	4,7	9,7	17,8	14,7	17,1	12,0	257,6
3	Oslo	1683	15,3	13,8	20,1	7,4	9,2	5,9	9,3	14,9	15,4	11,0	9,0	257,3
4	Vestfold	452	20,1	8,2	20,4	6,9	9,1	4,0	7,1	15,0	16,6	9,5	6,9	249,6
5	Telemark	349	16,6	10,9	18,1	6,6	17,8	7,4	10,0	11,5	12,6	7,2	5,2	248,3
6	Sogn og Fjordane	280	12,1	12,9	13,6	5,0	19,6	7,9	13,2	18,2	17,5	13,6	5,0	247,9
7	Møre og Romsdal	690	18,6	8,1	20,0	7,1	12,3	5,4	9,1	12,6	13,2	9,1	6,8	247,2
8	Hordaland	1032	16,3	11,3	18,0	7,5	10,7	4,9	9,8	14,2	14,0	10,6	8,2	245,1
9	Buskerud	527	17,5	8,9	18,0	8,3	13,1	5,5	9,3	12,0	14,0	6,8	6,3	243,7
10	Troms	324	12,3	14,2	19,4	5,6	12,7	7,4	9,6	11,4	15,4	10,8	9,3	243,7
11	Akershus	934	17,5	10,4	18,8	7,4	9,0	5,2	8,7	13,5	15,4	9,1	6,7	242,8
12	Østfold	509	18,5	8,1	18,1	5,5	12,2	4,3	7,3	14,7	14,7	10,6	7,3	236,4
13	Oppland	342	14,0	8,8	17,3	5,0	13,7	4,1	9,9	14,6	14,0	10,8	9,1	229,2
14	Aust-Agder	220	18,2	5,5	17,3	7,3	15,5	1,4	6,4	13,6	10,5	7,3	3,2	227,0
15	Rogaland	1110	14,5	8,8	15,8	7,1	10,2	3,7	10,3	11,4	11,2	8,3	5,9	213,6
16	Nordland	530	10,2	9,4	14,5	4,2	10,9	5,5	10,9	9,2	11,9	8,3	6,0	189,8
17	Vest-Agder	391	11,5	7,9	12,0	5,6	12,8	4,9	7,4	10,5	9,5	7,4	6,4	184,7
18	Hedmark	393	13,2	7,4	13,2	1,0	10,7	2,3	6,1	11,5	12,0	6,9	6,1	169,3
19	Finnmark	149	8,1	8,7	14,8	3,4	9,4	8,7	4,7	5,4	10,7	4,7	2,0	163,1

I tabellen over ser vi hvordan andelen av innovative bedrifter varierer mellom fylker, for de 11 ulike innovasjonstypene. Vi ser også resultatet av en samlet indeks for innovasjon til slutt, der vi har brukt vektene fra tabellen på forrige side.

Målt på denne måten er det Sør-Trøndelag som har høyest andel innovative foretak, fulgt av Nord-Trøndelag, Oslo og Vestfold. Finnmark, Hedmark og Vest-Agder har lavest andel innovative bedrifter.

Nord-Trøndelag har mange innovative foretak, spesielt når det gjelder innovasjon i form av nye tjeneste eller nytt design. Der er en høy andel av bedrifter mer markedsinnovasjon. En svakhet er kanskje at det er en lav andel som har produktinnovasjoner som er nye på verdensmarkedet.

6.1.1 Innovasjonsfrekvens – enbedriftsforetak og flerbedriftsforetak

Et kompliserende forhold er at vi har en del foretak som har bedrifter i flere kommuner. Store industriforetak som f.eks. Hydro, Orkla og Statoil har virksomhet i en rekke kommuner. I tallene på forrige side har vi regnet hver enkelt bedrift i slike flerbedriftsforetak som innovative dersom foretaket har oppgitt å ha innovasjon. Spørsmålet er om ikke statistikken over innovasjon i enbedriftsforetakene er et bedre mål på regional innovasjon, enn statistikk som tar med avdelinger av større foretak. Hvis vi tar ut en tabell som på forrige side, men bare med enbedriftsforetak får vi følgende tall:

Tabell 18: Andel av enbedriftsforetakene som oppgir ulike typer av innovasjon i 2010.

Rang	Fylke	N	Vare	Tjeneste	Mylt marked	Nyt Verden	Metode	Distribusjon	Støtte-funksjon	Design	Media	Markeds-kanal	Prising	Innovasjons grad
1	Møre og Romsdal	329	22,2	7,0	22,5	7,6	15,2	4,3	7,3	14,0	12,5	7,3	5,5	267,5
2	Sør-Trøndelag	311	17,7	9,6	22,8	9,0	13,5	2,9	5,8	13,5	12,9	9,0	5,8	265,0
3	Hordaland	484	18,4	8,5	19,6	9,1	10,7	4,1	9,7	13,2	11,8	10,5	8,9	251,9
4	Oslo	990	13,1	13,3	20,2	7,4	6,9	5,1	8,3	13,7	14,2	11,4	9,8	242,6
5	Akershus	496	18,1	7,9	19,6	9,3	7,9	3,6	7,3	12,1	12,5	8,9	6,5	238,3
6	Buskerud	284	19,0	5,6	18,0	9,5	10,9	3,2	3,9	12,0	13,0	8,5	7,4	232,9
7	Vestfold	253	19,8	6,7	18,6	7,1	8,7	2,4	6,3	13,8	12,6	8,7	7,9	230,4
8	Aust-Agder	129	19,4	4,7	17,8	7,8	10,9	0,8	2,3	14,7	10,1	7,8	3,1	220,2
9	Oppland	182	14,8	5,5	15,4	6,6	11,0	2,2	6,6	10,4	12,1	6,6	7,7	199,5
10	Sogn og Fjordane	124	11,3	8,1	15,3	3,2	13,7	1,6	5,6	13,7	16,1	7,3	8,1	198,8
11	Nord-Trøndelag	129	16,3	5,4	14,7	3,1	14,0	3,1	4,7	12,4	11,6	8,5	9,3	195,7
12	Telemark	177	14,1	7,9	13,6	5,1	11,9	4,0	6,2	10,2	11,3	7,9	6,8	191,5
13	Østfold	260	16,5	4,6	15,4	5,0	9,2	1,9	3,8	10,4	11,5	8,1	6,5	187,7
14	Rogaland	538	14,1	6,1	14,5	6,1	8,9	2,2	6,5	11,0	8,6	5,9	4,8	185,5
15	Vest-Agder	181	11,6	6,1	10,5	5,5	11,0	3,3	4,4	13,3	9,9	5,5	6,1	171,5
16	Nordland	209	11,5	8,1	12,4	2,9	10,5	1,9	7,7	10,5	10,5	10,0	4,8	170,1
17	Troms	147	10,9	8,8	13,6	4,1	8,8	3,4	4,8	8,2	8,2	6,8	5,4	166,7
18	Hedmark	159	8,8	5,7	10,7	0,6	8,2	1,3	3,8	8,8	10,1	6,3	5,7	129,2
19	Finnmark	73	4,1	2,7	6,8	0,0	5,5	1,4	2,7	5,5	4,1	4,1	2,7	74,7
	<i>Norge</i>	<i>5455</i>	<i>15,6</i>	<i>8,1</i>	<i>17,5</i>	<i>6,8</i>	<i>9,9</i>	<i>3,3</i>	<i>6,5</i>	<i>12,2</i>	<i>11,9</i>	<i>8,6</i>	<i>7,0</i>	<i>207,4</i>

Når vi bare måler innovasjonsgraden i foretak som bare har virksomhet på ett sted, får vi en litt annen rangering, enn vi fikk når vi tok med flerbedriftsforetakene. Nå er det Møre og Romsdal som har høyest innovasjonsgrad, foran Sør-Trøndelag og Hordaland. Finnmark, Hedmark og Troms kommer nederst.

Nord-Trøndelag kommer på 11. plass også når vi bare måler innovasjonsandelen av enbedriftsforetakene i fylket. Det er altså først og fremst de bedriftene som inngår i større konsern som har en høy innovasjonsfrekvens. Bedriftene som bare har virksomhet i Nord-Trøndelag har en middels andel med innovasjon.

6.1.2 Innovasjonsgrad fylker

Hvis vi skal foreta en rangering av fylkene når det gjelder andeler innovative foretak, kan vi kombinere resultatene fra de to tabellene vi har vist i de foregående sidene. Vi får da en rangering som vist i figuren til høyre. Sør-Trøndelag har den høyeste innovasjonsgraden, fulgt av Møre og Romsdal og Oslo.

Figuren illustrerer også at det er liten forskjell mellom fylkene, bortsett fra Finnmark og Hedmark som har en del lavere frekvens av innovative foretak. Når det er lite som skiller fylkene, vil rangeringen bli ganske sterkt påvirket av valg av indikatorer.

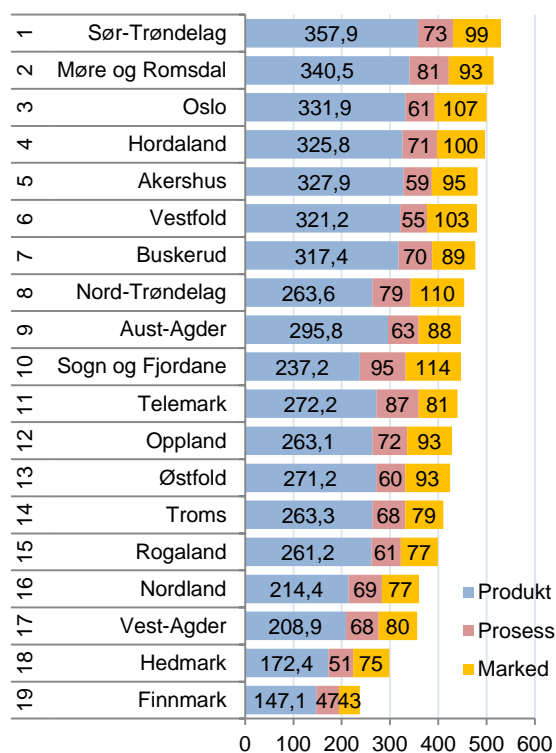
Nord-Trøndelag kommer ut som nummer åtte på denne rankingen, som vi mener er mest hensiktsmessig for å rangere områder med hensyn til andel innovative foretak. Nord-Trøndelag har nest høyest andel av bedrifter med markedsinnovasjon.

I figur 60 kan vi se hvor Nord-Trøndelag skårer godt og dårlig for de 11 innovasjonstypene, for henholdsvis de lokale enbedriftsforetakene, og for sine avdelinger av større foretak med virksomhet flere steder.

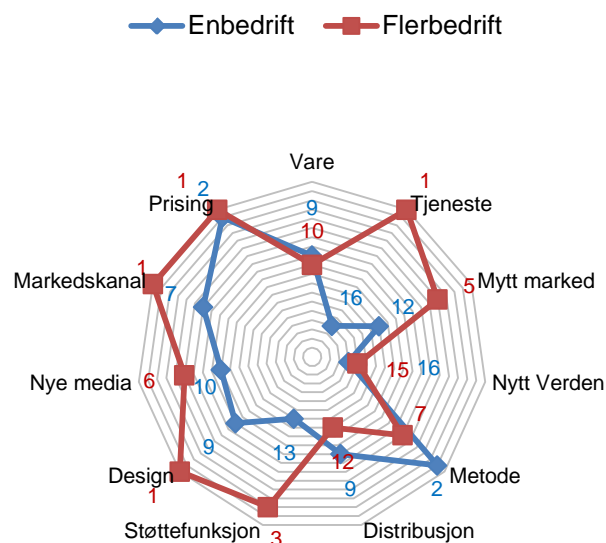
Bedriftene som hører til i Nord-Trøndelag har mye markedsinnovasjon i form av nye måter for produksjonsmetode eller systemer for prising. Eller er andelen middels eller lav.

De bedriftene som hører til større foretak med virksomhet flere steder har på sin side oftere introdusert nye eller vesentlig forbedrede tjenester, støttefunksjoner, nytt design, bruk av nye markedskanaler og nye systemer for prising.

Bedriftene i Nord-Trøndelag skårer lavest for produktinnovasjoner som er nye på verdensmarkedet, det gjelder både en- og flerbedriftsforetakene.

Figur 59: Innovasjonsgrad i fylkene i 2010.

Figur 60: Rangering for Nord-Trøndelag for de ulike innovasjonstypene i 2010.

6.1.3 Innovasjonsgrad i regionene

Andelen innovative bedrifter varierer ikke så mye mellom fylker, men variasjonene er sterkere mellom regioner. For regionene har vi i tillegg til frekvensen av innovative bedrifter i undersøkelsen også regnet ut hvor stor andel de innovative bedriftene utgjør av samlet sysselsetting. Resultatene av denne utregningen er vist i siste kolonne i tabellen under. Noen regioner er slått sammen på grunn av lavt antall bedrifter som er med i undersøkelsen, slik at det er 80 regioner som er rangert.

Tabell 19: Andel innovative bedrifter for de ulike innovasjonstypene, blant regionene i Trøndelag i 2010. Samlet rang for frekvens, og rang for andel av samlet sysselsetting innen innovative bedrifter helt til høyre. Rangeringen er gjort gjennom å kombinere andel av innovative bedrifter og andel av sysselsatte i innovative bedrifter.

Rang	Region	Vare	Tjeneste	Mytt marked	Nytt i Verden	Metode	Distribusjon	Støttefunk.	Design	Nye media	Markeds-kanal	Prising	Rang frekvens	Rang veid syss
10	Trondheimsregionen	29,2	18,9	35,9	15,4	19,6	5,6	10,5	21,5	21,7	17,4	11,0	6	16
11	Stjørdalsregionen	27,8	16,0	33,1	8,6	19,1	10,6	14,0	24,6	26,1	14,3	17,4	12	10
15	Orkdalregionen	43,1	2,4	40,7	15,1	27,8	0,0	2,4	20,2	12,7	2,4	7,6	8	26
28	Midtre Namdal	26,0	16,1	35,9	9,2	16,8	3,1	3,1	23,6	19,1	22,9	20,6	16	48
29	Rørosregionen	13,9	10,2	24,1	3,7	38,9	3,7	17,6	15,3	19,0	8,8	0,0	43	15
39	Kystgruppen	20,7	8,7	19,6	2,9	43,3	6,9	15,6	19,6	9,8	22,5	26,6	33	47
42	Innherred	22,1	15,3	18,7	4,3	18,7	2,2	6,7	19,6	19,4	19,6	12,3	47	30
50	Indre Namdal	20,6	20,6	20,6	0,0	6,9	6,9	19,7	27,5	20,6	20,6	6,9	46	57
52	Hitra/Frøya	17,8	3,0	17,8	9,0	8,8	0,0	6,0	29,3	8,8	6,0	0,0	67	29
63	Oppdal/Rennebu	16,7	8,3	16,7	8,3	16,7	16,7	16,7	16,7	16,7	16,7	16,7	48	76
67	Fosen	13,0	9,6	15,1	5,5	20,6	5,5	15,1	20,6	31,6	11,6	7,5	52	75

Trondheimsregionen har den høyeste andelen av innovative bedrifter av regionene i Trøndelag, og er nummer ti av regionene i Norge på denne rangeringen.

Stjørdalsregionene er rangert på plassen bak Trondheimsregionene, på en 11. plass.

Midtre Namdal og Kystgruppen har også en andel innovative bedrifter som er bedre enn middels av regionene. Midtre Namdal og Kystgruppen har en mindre andel av sysselsettingen i innovative bedrifter, de har dermed høy innovasjonsandel i små bedrifter.

Innherred og Indre Namdal har litt under middels andel av innovative bedrifter. Innherred har imidlertid over middels andel av sysselsettingen i innovative bedrifter.

6.2 Innovasjonsklima

Andelen av innovative foretak varierer ganske sterkt mellom ulike bransjer. I en bransje som produksjon av datamaskiner og elektroniske produkter oppgir over 65 prosent av foretakene at de har introdusert nye produkter på markedet, mens i andre bransjer er andelen null. Samtidig øker sannsynligheten for at bedriften er innovativ med størrelsen til bedriften. Dermed vil en region som har mange bedrifter i bransjer med høy innovasjonsgrad naturlig få en høyere andel innovative bedrifter, mens regioner med mange bedrifter i bransjer med lav andel innovative bedrifter vil sannsynligvis få lave andeler med innovative bedrifter. Vi kan måle andelen innovative bedrifter i regionene, der vi samtidig korrigerer for ulikheter i bransjestruktur og fordeling mellom små og store bedrifter. Da får vi et uttrykk for om regionen har høy eller lav andel innovative foretak gitt sin bransje- og størrelsesstruktur. Vi kaller dette for *innovasjonsklima*^{vi}. Vi konsentrerer oss om enbedriftsforetakene i denne analysen. Resultatene av denne analysen er gitt i tabellen under.

Tabell 20: Innovasjonsklima, målt som sannsynlighet for at en bedrift er innovativ gitt bransje og størrelse. Oslo er referansefylke, og har derfor verdien 0 for alle indikatorene. Tallene måler sannsynligheten for innovasjon i forhold til Oslo.

Rang	Fylke	Vare	Tjeneste	Mytt marked	Nytt Verden	Metode	Distribusjon	Støttefunk.	Design	Nye media	Markeds-kanal	Prising	Indekstall
1	Møre og Romsdal	0,3	0,3	0,3	0,1	0,7	0,2	0,4	0,1	0,1	-0,2	-0,3	4,8
2	Hordaland	0,2	0,2	0,1	0,3	0,4	0,2	0,7	0,1	0,0	0,2	0,3	4,7
3	Sør-Trøndelag	0,2	0,2	0,3	0,3	0,7	-0,3	0,0	0,1	0,1	-0,1	-0,4	4,5
4	Buskerud	0,2	-0,1	0,0	0,3	0,4	0,1	-0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	2,9
5	Akershus	0,2	-0,2	0,0	0,2	0,2	-0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	0,9
6	Oppland	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	-0,3	0,4	-0,1	0,0	-0,4	0,0	0,9
7	Sogn og Fjordane	-0,3	0,5	0,0	-0,6	0,7	-0,6	0,3	0,3	0,4	-0,2	0,2	0,2
8	Oslo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9	Nordland	-0,2	0,6	-0,1	-0,5	0,3	-0,4	0,7	0,1	0,0	0,2	-0,3	-0,7
10	Telemark	-0,2	0,3	-0,4	-0,4	0,5	0,3	0,2	-0,1	0,0	0,0	0,0	-1,6
11	Rogaland	0,0	-0,2	-0,2	-0,2	0,2	-0,3	0,3	0,1	-0,3	-0,3	-0,3	-2,2
12	Troms	-0,2	0,3	-0,2	-0,2	0,1	0,1	-0,1	-0,3	-0,3	-0,2	-0,3	-2,3
13	Vestfold	0,0	0,0	-0,2	-0,3	0,0	-0,4	0,2	0,1	0,0	-0,1	0,1	-2,3
14	Nord-Trøndelag	0,0	0,1	-0,2	-0,9	0,6	0,2	0,0	0,2	0,1	0,1	0,4	-2,4
15	Aust-Agder	0,2	-0,4	0,0	0,1	0,3	-1,4	-0,9	0,1	-0,2	-0,2	-1,0	-2,7
16	Vest-Agder	-0,3	0,1	-0,5	-0,2	0,3	0,1	-0,1	0,2	-0,2	-0,4	-0,1	-2,7
17	Østfold	0,0	-0,2	-0,2	-0,3	0,2	-0,5	-0,3	-0,1	0,1	0,0	0,0	-3,0
18	Hedmark	-0,8	-0,1	-0,6	-2,3	0,0	-1,0	-0,4	-0,4	-0,2	-0,4	-0,3	-16,2
19	Finnmark	-1,0	-0,8	-0,7	-17,7	-0,3	-0,7	-0,3	-0,6	-1,0	-0,9	-1,1	-82,0

Møre og Romsdal er rangert best av fylkene når det gjelder innovasjonsklima, foran Hordaland, Sør-Trøndelag og Buskerud. Finnmark og Hedmark kommer ut klart svakere enn de andre fylkene. Det er forholdsvis jevnt mellom de andre fylkene.

Nord-Trøndelag kommer ut som under middels når det gjelder innovasjonsklima. Målingen av innovasjonsklima tar utgangspunkt i enbedriftsforetakene, og vi husker at Nord-Trøndelag hadde en forholdsvis lav andel av innovative bedrifter blant disse.

6.2.1 Innovasjonsklima i regionene

Vi kan bruke samme metode for å beregne innovasjonsklima i regionene. Vi tar da utgangspunkt i rangeringer for hver enkelt innovasjonstype. Resultatene for regionene i Trøndelag er vist i tabellen under.

Tabell 21: Innovasjonsklima, målt som sannsynlighet for at en bedrift er innovativ gitt bransje og størrelse. Oslo er referanseregion. Tallene i tabellen viser rangering for hver av indikatorene fra 1=beste region til 80=dårligste region.

Rang	Region	Vare	Tjeneste	Mytt marked	Nytt Verden	Metode	Distri-busjon	Støttefunk.	Design	Nye media	Markeds-kanal	Prising
7	Trondheimsregionen	15	25	12	7	17	37	48	34	36	22	48
8	Oppdal/Rennebu	42	23	35	8	13	1	3	18	34	17	9
17	Indre Namdal	1	6	8	65	70	7	11	3	14	7	53
25	Rørosregionen	61	3	5	77	2	78	4	14	12	54	76
32	Stjørdalsregionen	44	59	26	35	21	22	29	52	11	77	11
40	Orkdalregionen	7	80	14	37	26	80	80	37	52	78	60
45	Kystgruppen	32	71	50	67	7	11	26	27	61	9	1
53	Midtre Namdal	66	18	41	69	58	53	68	12	66	13	3
54	Fosen	71	39	70	47	30	26	19	43	8	63	59
64	Innherred	47	32	62	53	45	63	73	65	50	38	47
73	Hitra/Frøya	72	67	68	72	73	71	66	5	63	74	70

Trondheimsregionen er også på topp for innovasjonsklima blant regionene i Trøndelag. Den høye andelen innovative bedrifter var dermed ikke et resultat av bransjestrukturen.

Indre Namdal er rangert som nummer 17 for innovasjonsklima. Da vi målte andelen innovative bedrifter, var Midtre Namdal rangert under middels, men når vi korrigerer for bransjestrukturen er andelen ganske høy.

Stjørdalsregionene hadde en høy andel innovative bedrifter, men har bare litt over middels andel når vi korrigerer for bransjestrukturen.

Midtre Namdal og Innherred blir rangert under middels for innovasjonsklima.

6.3 Internasjonalisering

Hvilke fylker har det mest internasjonale næringslivet? Innovasjonsundersøkelsen har også data om hvorvidt bedriftene selger varer og tjenester til utlandet, og om de har sitt hovedmarked utenlands. Det kan vi bruke for å se hvordan tilbøyeligheten til å selge varer og tjenester utenlands varierer mellom fylkene.

I figur 61 ser vi hvordan andelen som har eksport og som har sitt hovedmarked utenlands varierer mellom fylkene.

Møre og Romsdal har den høyeste andelen av eksportbedrifter i utvalget. Aust-Agder har den høyeste andelen av bedrifter som har sitt hovedmarked utenlands.

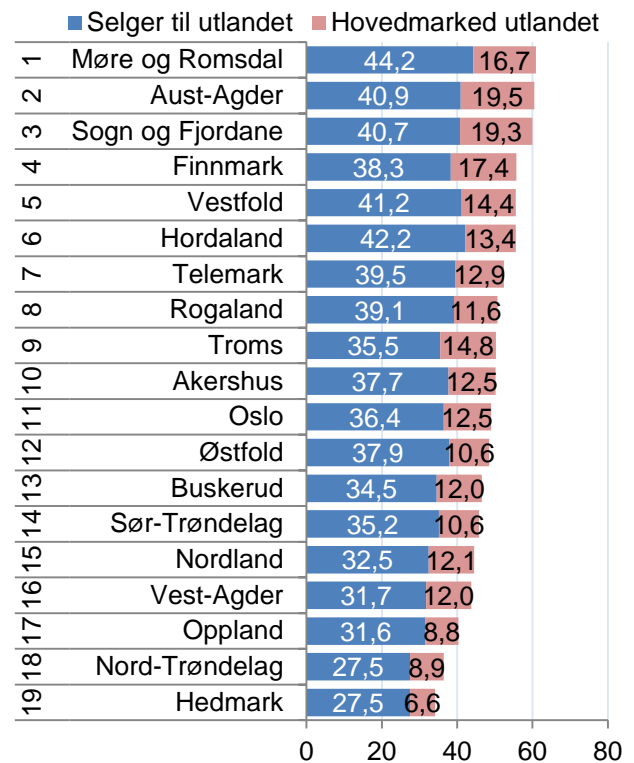
Nord-Trøndelag er rangert som nest sist av fylkene, og har dermed lav andel eksportbedrifter.

Innovasjonsundersøkelsen er en utvalgsundersøkelse, og vi kan ikke være helt sikre på at utvalget er helt representativt for næringslivet i fylkene.

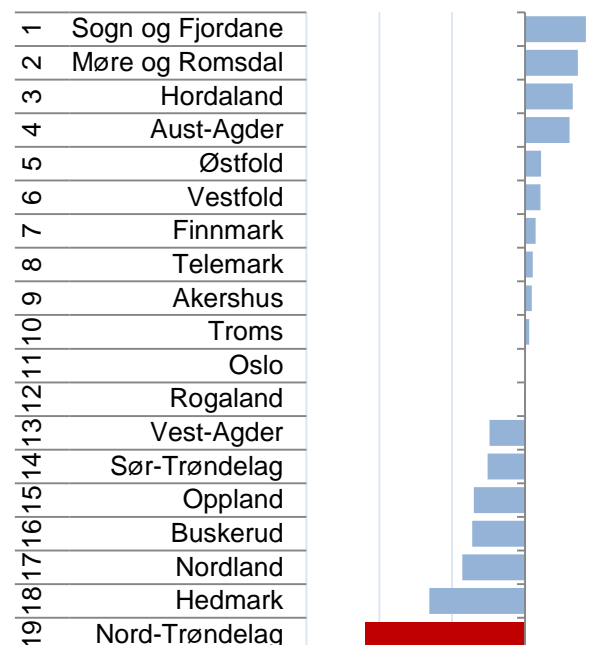
Tilbøyeligheten til å eksportere varierer med hensyn til bransje, der det er noen bransjer som har mye eksport. Det er også flere store enn små bedrifter som eksporterer.

Vi kan derfor måle *eksportklima*^{viii} med å bruke samme metode som vi brukte for å måle innovasjonsklima. Resultatene er vist i figur 62. Her ser vi at Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Hordaland og Aust-Agder har en høyere eksporttilbøyelighet enn de andre fylkene.

Nord-Trøndelag er nå rangert sist av fylkene. Det er svært lav tilbøyelighet til å eksportere i næringslivet i Nord-Trøndelag enn ellers i landet, når vi sammenlikner eksportandelen for samme bedriftsstørrelse og bransje.

Figur 61: Andel av bedrifter i innovasjonsundersøkelsen som oppgir at de selger til utlandet, og som har sitt hovedmarked utenlands i 2010.

Figur 62: Eksportklima: Tilbøyelighet til å ha eksport, korrigert for størrelse og bransje i 2010.

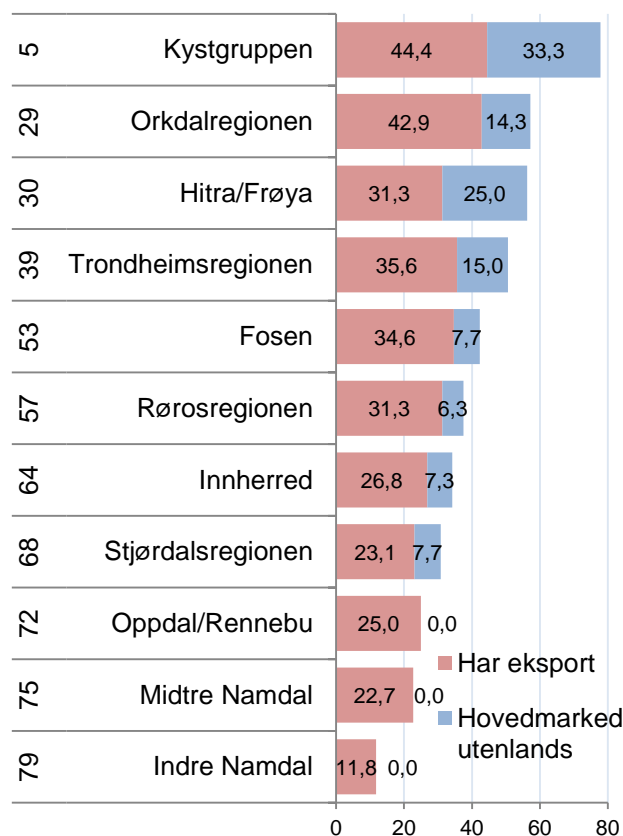
6.3.1 Internasjonalisering regioner

Andelen av bedrifter som har eksport varierer ganske sterkt mellom regionene.

I figur 63 ser vi hvordan andelen eksportbedrifter varierer i regionene i Trøndelag.

Næringslivet i Kystgruppen har en høy eksportandel, og en høy andel bedrifter med hovedmarkedet i utlandet. Kystgruppen er rangert som nummer fem av de 83 regionene i landet når det gjelder eksportandel.

De andre regionene i Nord-Trøndelag har forholdsvis lav eksportandel. Midtre og Indre Namdal er blant regionene i landet med aller lavest eksportandel.

Figur 63: Andel av bedriftene i innovasjonsundersøkelsen som har eksport og som har sitt hovedmarked utenlands i 2010.

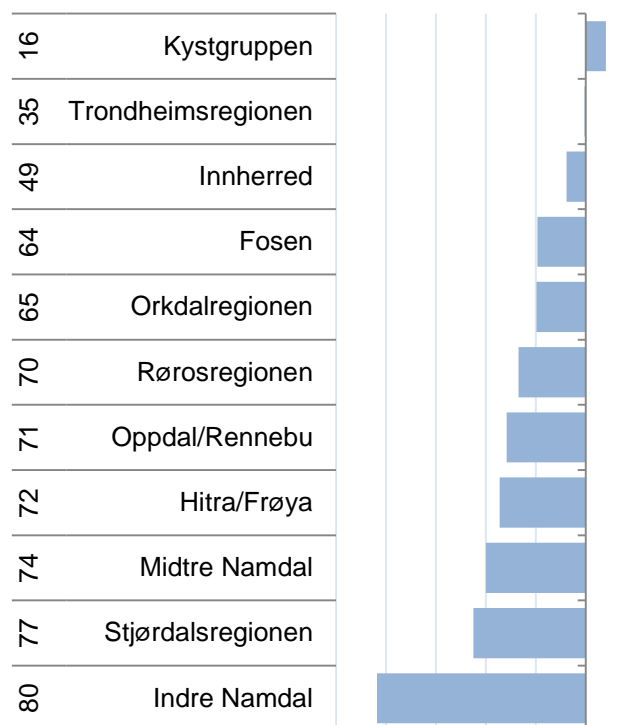
6.3.2 Eksportklima regioner

Når vi måler eksporttilbøyeligheten, korrigerer vi for forskjeller i størrelse og bransje. Da blir rangeringen noe annerledes.

Det er bare næringslivet i Kystgruppen som har en høy eksporttilbøyelighet blant regionene i Nord-Trøndelag. Kystgruppen har dermed også en høy tilbøyelighet til å eksportere som ikke bare skyldes at de har mange bedrifter i bransjer med høy eksportandel.

Bedriftene i Innherred har bare litt lavere eksporttilbøyelighet enn middels av regionene i Norge.

De andre regionene har lav eksporttilbøyelighet. Næringslivet i Indre Namdal har lavest eksporttilbøyelighet av samtlige regioner som er målt for dette.

Figur 64: Eksporttilbøyelighet korrigeret for størrelse og bransje i 2010.

6.4 Innovasjonssamarbeid

Innovasjonsundersøkelsen har også detaljerte spørsmål om innovasjonssamarbeid. Det spørres om hvilke typer institusjoner som bedriftene har samarbeid med, og hvor disse samarbeidspartnerne er lokalisert geografisk.

De første vi undersøker er hvor stor andel av bedriftene som har innovasjonssamarbeid, og hvor disse er lokalisert.

Tabell 22: Andel av enbedriftsforetak som oppgir samarbeid, fordelt etter samarbeidspartnerens lokalisering, 2010.

Fylke	Regionalt	Norge	Norden	Europa	USA	Kina/India	Andre land	Har samarbeid	SUM utland	N
Sør-Trøndelag	8,7	6,8	3,2	4,2	2,3	0,6	1,9	17,7	12,2	311
Møre og Romsdal	13,7	21,9	4,3	7,3	2,1	1,2	1,8	16,1	16,7	329
Oppland	16,5	15,9	4,4	6,0	5,5	0,5	0,5	15,9	17,0	182
Troms	7,5	9,5	4,1	5,4	2,7	0,7	0,0	15,0	12,9	147
Sogn og Fjordane	24,2	18,5	4,8	6,5	0,8	0,0	0,0	12,1	12,1	124
Akershus	9,9	7,1	5,0	5,8	3,4	3,4	3,2	11,9	21,0	496
Nord-Trøndelag	18,6	12,4	3,1	9,3	3,9	2,3	3,1	11,6	21,7	129
Hedmark	10,1	11,3	4,4	2,5	0,6	0,0	0,6	11,3	8,2	159
Telemark	11,3	18,1	9,6	9,6	1,1	1,7	2,3	11,3	24,3	177
Vest-Agder	13,8	15,5	7,2	8,3	3,3	1,1	2,2	11,0	22,1	181
Rogaland	9,3	10,6	5,0	6,1	3,5	0,9	1,7	11,0	17,3	538
Aust-Agder	14,7	14,7	6,2	10,1	1,6	2,3	3,1	10,9	23,3	129
Hordaland	5,0	6,6	1,9	3,7	1,4	0,6	0,4	10,3	8,1	484
Oslo	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,5	0,7	10,0	3,6	990
Nordland	16,3	10,5	1,0	4,8	1,4	1,0	2,4	9,6	10,5	209
Buskerud	9,2	15,8	7,0	9,5	1,1	0,0	0,7	8,8	18,3	284
Vestfold	8,7	7,9	6,7	9,5	3,2	2,8	4,3	8,7	26,5	253
Østfold	7,7	5,4	5,8	5,0	0,4	1,2	1,2	8,1	13,5	260
Finnmark	6,8	6,8	0,0	1,4	0,0	0,0	1,4	5,5	2,7	73

Fylkene er sortert etter hvor stor andel av bedriftene som har samarbeid. Det er Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal som har høyest andel av bedrifter som har innovasjonssamarbeid. Det kan også være interessant å se hvor mange som har innovasjonssamarbeid med utenlandske partnere. Her er det Vestfold som skårer høyest, fulgt av Telemark og Aust-Agder. Sogn og Fjordane har klart høyest andel som har innovasjonssamarbeid regionalt, mens Oslo har klart lavest andel av regionale partnere. En skulle kanskje tro at bedrifter i Oslo ville hatt mange flere potensielle partnere å samarbeide med enn for eksempel Sogn og Fjordane, så dette er kanskje noe overraskende.

Bedriftene i Nord-Trøndelag har litt over middels andel med innovasjonssamarbeid med andre partnere.

De har ofte innovasjonssamarbeid med partnere i egen region, et trekk de deler med Sogn og Fjordane, og har også oftere innovasjonssamarbeid med partnere i utlandet.

6.4.1 Type innovasjonspartner

Det er også interessant å se hvilke typer innovasjonspartnere som bedriftene samarbeider med. I spørreundersøkelsen spørres det om hvorvidt partnere er kunde, leverandør, konkurrent, universitet, FoU-institusjon eller forskningsinstitutt.

Tabell 23: Andel som har innovasjonssamarbeid med ulike typer partnere i 2010.

Fylke	Har samarbeid	Eget konsern	Forskningsinstitutt	Konkurrenter	Konsulenter	Kunder	Lab/FoU-foretak	Leverandører	Universiteter
Østfold	8,1	3,1	3,1	0,8	2,3	5,8	3,5	5,4	2,7
Akershus	11,9	4,8	4,2	4,2	4,4	7,1	2,8	6,3	4,0
Oslo	10,0	0,7	0,5	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,6
Hedmark	11,3	1,9	3,1	2,5	2,5	7,5	2,5	6,3	3,1
Oppland	15,9	7,7	4,4	3,3	6,6	7,7	6,0	8,8	4,9
Buskerud	8,8	5,3	4,9	2,5	4,2	8,8	4,9	8,1	4,6
Vestfold	8,7	8,3	4,0	2,0	4,3	7,1	5,1	9,5	2,8
Telemark	11,3	7,9	7,3	1,1	5,1	10,7	5,1	9,0	7,3
Aust-Agder	10,9	4,7	3,9	7,0	4,7	11,6	3,9	13,2	3,9
Vest-Agder	11,0	7,2	5,5	2,2	4,4	6,6	8,3	9,4	7,7
Rogaland	11,0	4,5	3,3	4,1	4,1	7,2	3,5	6,7	3,7
Hordaland	10,3	2,1	2,3	1,4	2,7	3,1	2,7	3,5	1,9
Sogn og Fjordane	12,1	7,3	4,8	4,0	9,7	10,5	2,4	11,3	4,8
Møre og Romsdal	16,1	7,0	5,5	3,3	4,9	10,6	4,6	10,9	5,5
Sør-Trøndelag	17,7	2,6	3,5	2,9	2,9	6,1	2,3	3,9	3,5
Nord-Trøndelag	11,6	2,3	5,4	2,3	5,4	11,6	3,9	13,2	8,5
Nordland	9,6	3,8	2,9	3,3	1,9	10,5	1,9	7,2	5,7
Troms	15,0	1,4	2,0	2,7	4,1	7,5	2,7	5,4	4,1
Finnmark	5,5	2,7	2,7	0,0	2,7	4,1	1,4	2,7	0,0
Norge	11,4	3,9	3,3	2,5	3,4	6,3	3,1	6,1	3,5

Det er kunder som det er flest som har innovasjonssamarbeid med. 6,3 prosent av utvalget har samarbeid med kundene sine. Dernext er det leverandører som har nest høyest hyppighet, med 6,1 prosent. Universiteter, konsulenter, forskningsinstitutter og FoU-foretak har henholdsvis mellom 3 og 4 prosent av utvalget innovasjonssamarbeid med. Konkurrenter har lavest hyppighet for innovasjonssamarbeid, kanskje ikke så overraskende. Det er likevel 2,5 prosent av bedriftene som har innovasjonssamarbeid med konkurrenter. Samarbeid innen eget konsern er også en kategori. Her er det mange bedrifter som ikke inngår i konsern, slik at av denne andelen er nok ganske høy for de bedriftene som inngår i konserner, naturlig nok.

Det er ganske stor variasjon mellom fylkene når det gjelder hvem bedriftene samarbeider med. Bedriftene i Nord-Trøndelag har mest samarbeid med kunder og leverandører.

7. Utdanning

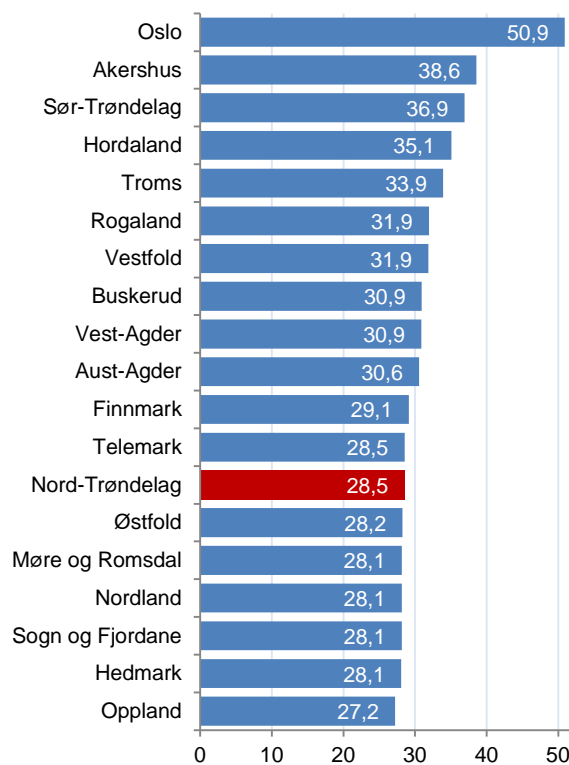
Det er stor interesse for utdanningsnivået, både generelt i befolkningen og i næringslivet. Et høyt utdanningsnivå regnes ofte som en kvalitet i seg selv, samtidig som mange antar at et høyt utdanningsnivå også er vekstfremmende for næringslivet. I regionale utviklingsstrategier, både blant fylkeskommuner og primærkommuner, er det ofte selvstendige målsettinger om å oppnå økt utdanningsnivå. Derfor har vi tatt med dette temaet i denne rapporten. Telemarksforskning har fått tilgang til data fra SSB om utdanningsnivå for alle sysselsatte fordelt på arbeids- og bokommune, og etter sektor og næring. Vi vil først presentere noen data om utdanningsnivå i befolkningen, deretter konsentrerer vi oss om utdanningsnivået i næringslivet.

7.1 Utdanning i befolkning

Utdanningsnivået i befolkningen varierer ganske mye mellom fylkene. Oslo har klart høyest utdanningsnivå i sin befolkning. 50,9 prosent av den sysselsatte befolkningen i Oslo har høyere utdanning, dvs. minst tre år på universitet eller høyskole. Da regner vi ut andelen blant den delen av befolkningen som er registrert som sysselsatt.

Etter Oslo er det Akershus, Sør-Trøndelag, Hordaland og Troms som har høyest andel av de sysselsatte med høyere utdanning.

28,5 prosent av befolkningen i Nord-Trøndelag har minst treårig utdanning fra høyskole eller universitet. Det er under middels av fylkene i landet, men høyere enn seks fylker.

Figur 65: Andel av den sysselsatte befolkningen minst tre års utdanning på høyskole eller universitet i 2012.

7.1.1 Utdanningsnivå i arbeidsliv og befolkning

På forrige side så vi hvordan utdanningsnivået varierte i den sysselsatte befolkningen. Når vi beregner andelen med høy utdanning etter arbeidssted i stedet for etter bosted, får vi et litt annerledes resultat. Oslo har fremdeles den høyeste andelen med høyere utdanning, men nå er nivået 48 prosent. Det er lavere enn når vi målte etter bosted. Det betyr at andel med høyere utdanning blant de som arbeider i Oslo er lavere enn andelen av de som har arbeid og bor i Oslo. Etter Oslo er det Sør-Trøndelag, Akershus og Hordaland som har det mest kompetansekrevene arbeidslivet.

Nord-Trøndelag er nummer 11 av fylkene når det gjelder kompetansenivå i arbeidslivet, dvs. nesten middels av fylkene. Nord-Trøndelag har høyere utdanningsnivå i arbeidsliv enn i befolkning.

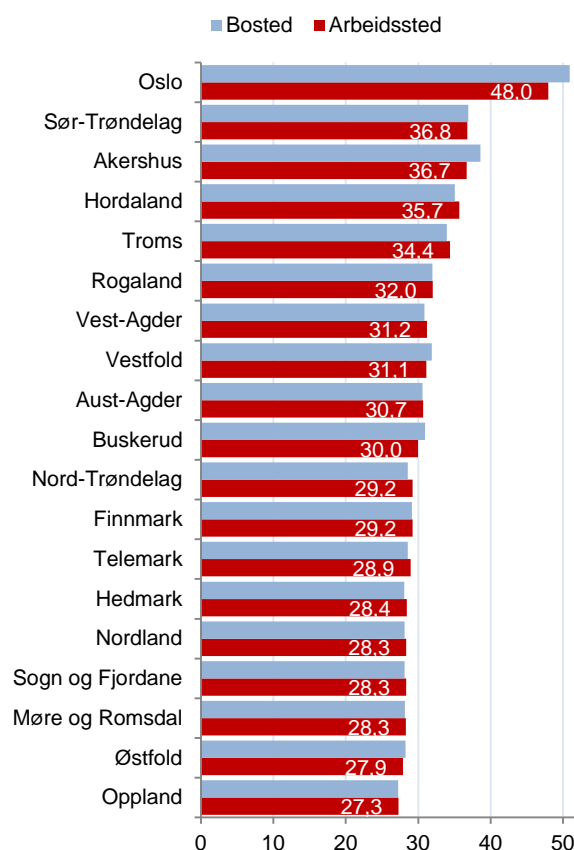
7.1.2 Utdanningsnivå blant pendlere

Det kan være interessant å se på utdanningsnivået til de som pendler ut og inn av fylkene.

Oslo har et ganske mye høyere utdanningsnivå for de som pendler ut enn de som pendler inn. Det samme gjelder Akershus, Buskerud og Vestfold. På Østlandet har Østfold, Hedmark, Oppland og Telemark høyere utdanningsnivå blant de som pendler inn. Kanskje betyr det at fylker som Oslo og Vestfold er attraktive steder som bosted for folk med høyere utdanning? I så fall vil Hedmark og Telemark vært tilsvarende mindre attraktive for personer med høy utdanning. Kanskje har de med høyere utdanning større preferanse for å bo urbant? Eller bedre råd til å bo i de relativt dyrere byene?

På Vestlandet er det Rogaland som har høyere utdanningsnivå blant de som pendler ut, mens de andre fylkene har lavere.

Nord-Trøndelag har mye høyere utdanningsnivå blant de som pendler inn til fylket enn de som pendler ut. I Sør-Trøndelag er det motsatt. Kan det være at høyt utdannede personer foretrekker å bo i Trondheim?

Figur 66: Andel sysselsatte med høyere utdanning, etter bosted og arbeidssted i 2012.

Tabell 24: Andel med høyere utdanning hos pendlere i 2012.

	Pendler ut (%)	Pendler inn (%)	Differanse
Østfold	32,0	34,2	-2,2
Akershus	45,0	41,8	3,1
Oslo	51,0	43,0	8,0
Hedmark	29,4	35,9	-6,5
Oppland	29,7	32,6	-2,8
Buskerud	37,7	35,8	1,8
Vestfold	36,1	31,0	5,1
Telemark	30,9	35,4	-4,5
Aust-Agder	34,1	36,9	-2,9
Vest-Agder	32,8	33,5	-0,8
Rogaland	33,9	28,2	5,7
Hordaland	32,2	36,1	-3,9
Sogn og Fjordane	30,8	31,3	-0,5
Møre og Romsdal	29,9	30,1	-0,2
Sør-Trøndelag	40,2	37,8	2,4
Nord-Trøndelag	30,9	41,9	-11,0
Nordland	29,0	32,3	-3,3
Troms	30,7	37,3	-6,7
Finnmark	31,4	33,6	-2,1

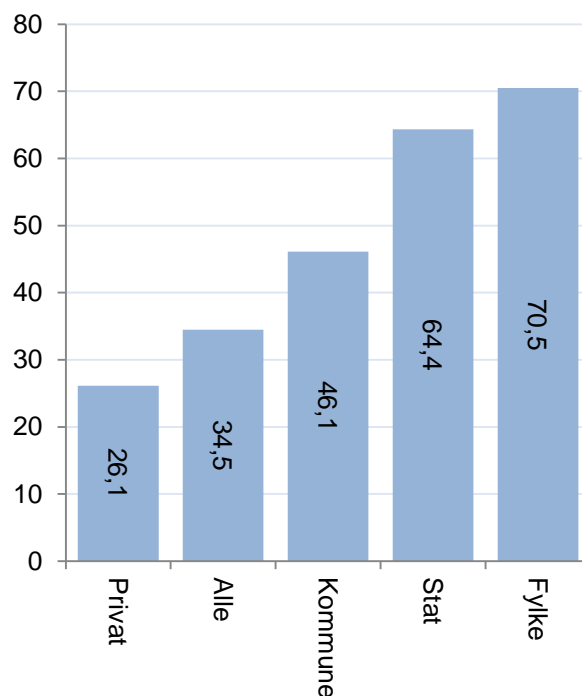
7.1.3 Utdanningsnivå sektorer

Det er stor forskjell på utdanningsnivået i de ulike sektorene. Fylke og stat har mye høyere andel med høyere utdanning enn de andre sektorene. Over 70 prosent av de som arbeider i fylkeskommunene har høyere utdanning, mens 64,4 prosent av de statsansatte har minst 3-årig utdanning.

Blant kommuneansatte er også utdanningsnivået høyere enn gjennomsnittet. Her har 46,1 prosent av arbeidstakerne høyere utdanning.

Næringslivet har mye lavere andel utdannede enn i offentlig sektor. 26,1 prosent av de som jobber i næringslivet har høyere utdanning.

Sektorsammensetningen har naturligvis stor betydning for den regionale variasjonen i utdanningsnivået. Steder hvor en stor andel av sysselsettingen er i offentlig sektor vil naturlig få et høyere utdanningsnivå i arbeidslivet, og sannsynligvis også i befolkningen.

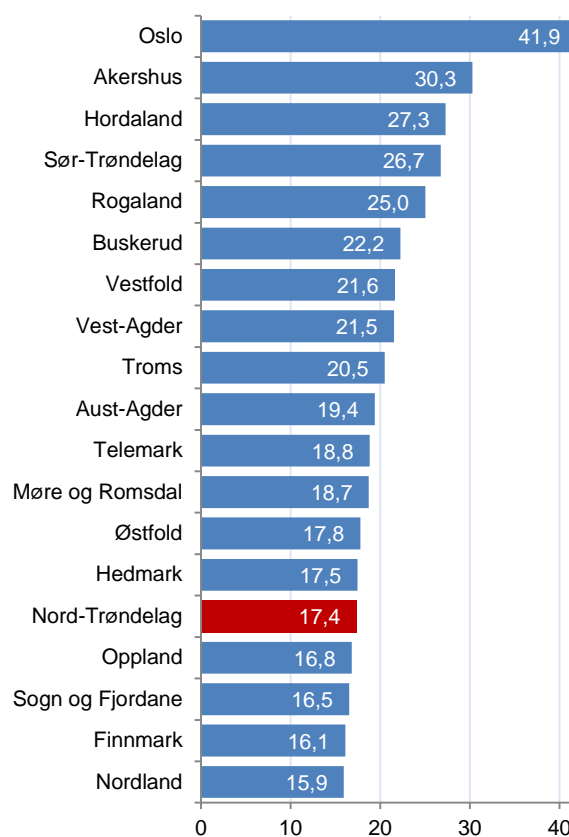
Figur 67: Andel med høyere utdanning etter sektor, 2012.

7.1.4 Utdanningsnivå næringslivet

I resten av kapittelet skal vi se spesielt på utdanningsnivået i næringslivet. Variasjonen i utdanningsnivå i næringslivet er vist i figur 68.

Oslo har klart høyest utdanningsnivå i sitt næringsliv. 41,9 prosent av de som arbeider i næringslivet i Oslo har høyere utdanning. Akershus, Hordaland og Sør-Trøndelag har også et høyere utdanningsnivå i næringslivet enn tilsvarende tall på landsbasis. Alle de andre fylkene har et lavere utdanningsnivå i næringslivet enn landet som helhet. Umiddelbart kan det synes som om det ikke er spesielt sterk sammenheng mellom utdanningsnivå og innovasjon. Møre og Romsdal, som utmerket seg da vi målte innovasjonsklima og internasjonalisering, er på den nedre halvdel når det gjelder utdanningsnivå.

Nord-Trøndelag er femte sist av fylkene når det gjelder utdanningsnivå i næringslivet. 17,4 prosent av de som arbeider i næringslivet i Nord-Trøndelag har høyere utdanning.

Figur 68: Andel med høyere utdanning i næringslivet, etter arbeidssted i 2012.

7.1.5 Utdanningsnivå regioner

Hvordan varierer utdanningsnivået i næringslivet i regionene? I tabellen under ser vi hvordan utdanningsnivået i regionene i Trøndelag har utviklet seg.

Tabell 25: Andel med høyere utdanning i næringslivet i regionene, etter arbeidssted, 2000-2012.

Rang 2012	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Rang 2000	Forbedring rang
5	Trondheimsregionen	22,3	25,1	23,5	23,6	24,6	25,2	25,8	26,0	26,7	27,7	28,1	28,3	30,3	5	0
11	Stjørdalsregionen	12,7	13,6	14,5	15,2	15,9	16,1	17,5	17,5	18,7	21,1	20,6	20,8	22,8	25	14
35	Innherred	12,0	12,2	12,2	12,5	13,2	13,9	14,2	14,7	15,0	15,8	16,2	16,0	17,4	31	-4
44	Rørosregionen	10,0	11,4	10,9	10,9	11,8	12,6	12,8	12,2	12,9	14,2	13,6	15,5	16,2	50	6
59	Indre Namdal	8,1	8,2	8,4	8,3	9,4	10,9	11,1	11,6	11,4	13,2	13,0	13,4	14,8	66	7
64	Oppdal/Rennebu	8,1	7,9	7,9	8,0	8,4	9,6	10,0	10,4	11,5	12,0	12,2	12,8	14,0	69	5
66	Midtre Namdal	9,0	9,0	9,6	8,9	9,9	10,6	11,1	10,7	11,5	12,3	12,6	12,6	14,0	59	-7
70	Hitra/Frøya	5,6	5,9	6,3	6,8	5,9	6,6	7,2	7,7	7,6	8,2	8,2	8,2	13,3	82	12
76	Orkdalregionen	7,9	8,1	8,6	9,1	9,4	10,1	9,7	9,8	10,3	11,2	11,3	11,3	12,2	73	-3
77	Fosen	7,5	7,5	7,7	8,3	8,7	9,1	9,5	9,6	10,3	10,7	10,7	11,3	12,1	75	-2
82	Kystgruppen	7,0	7,6	7,2	7,6	8,2	8,5	8,7	8,7	9,1	9,2	9,4	9,4	11,3	78	-4

Trondheimsregionen har det klart høyeste utdanningsnivået i næringslivet av regionene i Trøndelag, og det femte høyeste utdanningsnivået av de 83 regionene i landet.

Næringslivet i Stjørdalsregionen har også et høyt utdanningsnivå i næringslivet, og er rangert som nummer 11.

Innherred har en andel av arbeidstakere i næringslivet som er litt høyere enn middels.

De andre regionene i Nord-Trøndelag har et lavt utdanningsnivå. Kystgruppen har det nest laveste utdanningsnivået i næringslivet av alle regionene i landet.

Noen av regionene i Nord-Trøndelag har klatret en del på rangeringen siden 2000, som Stjørdalsregionen og Indre Namdal. De andre regionene i fylket har falt på rangeringen av utdanningsnivå i næringslivet.

Tolkningen av dette er tvetydig. Dersom dette kommer av at det har vært en vekst i noen bransjer som har generelt lavt utdanningsnivå kan det være positiv, men dersom det skyldes manglende vekst eller nedgang i kompetanseintensive næringer er det negativt.

7.1.6 Utdanningsnivå i kommuner

Vi kan også se på utdanningsnivået i næringslivet i kommunene.

Tabell 26: Andel med høyere utdanning i næringslivet i kommunene, etter arbeidssted, 2000-2012.

Rang 2012	Navn	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Rang 2000	Forbedring rang
27	Stjørdal	13,8	14,8	15,9	16,7	17,2	17,5	18,8	18,7	19,9	22,5	21,9	22,2	24,1	59	32
55	Snåsa	8,8	9,1	8,9	9,7	11,1	13,5	15,3	14,0	13,5	16,3	15,2	16,7	20,0	233	178
65	Steinkjer	13,9	14,5	14,1	14,5	15,2	15,9	16,0	16,4	16,4	17,3	17,9	18,3	19,6	57	-8
73	Levanger	12,7	12,8	12,8	13,3	14,1	15,4	15,7	16,4	17,0	17,9	18,1	17,3	19,3	83	10
109	Inderøy	10,8	11,8	11,4	11,7	12,2	13,3	14,9	16,0	15,7	16,3	15,2	15,6	17,5	141	32
114	Meråker	10,2	10,9	11,0	11,1	13,0	12,4	13,5	13,4	14,6	15,2	16,8	17,0	17,5	158	44
176	Høylandet	9,5	6,5	7,5	6,7	9,5	11,2	11,5	10,2	10,3	12,0	12,2	14,1	15,4	189	13
203	Grong	9,9	10,1	10,6	10,3	10,4	11,6	10,5	11,9	12,5	14,6	13,7	13,9	14,7	165	-38
206	Namsos	10,2	9,8	10,6	9,5	10,0	10,7	11,6	11,4	11,8	13,1	13,8	13,4	14,6	157	-49
215	Overhalla	8,4	8,5	9,7	9,5	12,0	13,0	12,0	9,6	11,7	12,4	11,0	11,5	14,3	249	34
216	Leksvik	7,1	7,0	7,8	9,0	9,3	10,0	11,4	10,8	12,5	12,1	12,7	13,6	14,3	306	90
218	Verdal	9,4	9,2	9,6	9,4	10,3	10,4	10,9	11,7	12,2	12,7	13,3	12,7	14,3	199	-19
279	Flatanger	5,2	7,0	6,0	7,1	6,1	7,3	7,0	7,6	8,4	8,2	7,9	10,8	12,9	381	102
280	Leka	4,8	4,1	5,3	6,3	5,4	6,9	6,6	5,9	8,8	10,1	11,4	12,1	12,9	392	112
329	Namsskogan	6,4	6,7	6,3	6,3	7,6	7,4	6,7	7,9	6,7	7,5	8,0	9,6	11,7	341	12
336	Lierne	4,0	4,8	5,2	5,8	5,8	8,1	7,7	10,0	9,3	10,3	10,9	9,3	11,4	412	76
343	Vikna	7,1	7,4	7,3	7,8	8,8	8,8	9,0	9,2	10,0	9,6	9,5	9,2	11,3	307	-36
349	Nærøy	7,2	8,1	7,2	7,5	7,9	8,4	8,6	8,4	7,9	8,4	8,9	9,2	11,0	302	-47
363	Frosta	5,9	5,6	5,3	5,5	5,7	5,7	7,1	7,5	8,0	8,3	8,8	8,2	10,5	362	-1
380	Røyrvik	8,5	12,0	10,6	6,3	10,9	10,6	13,1	13,6	16,1	16,8	17,9	14,8	10,1	247	-133
388	Fosnes	2,3	6,8	5,3	2,4	5,2	3,1	6,3	5,6	8,3	4,4	7,3	8,9	9,8	424	36
401	Namdalseid	5,1	5,4	5,7	6,1	7,6	7,5	9,0	8,8	9,9	9,0	8,9	9,5	9,0	384	-17
423	Verran	6,3	6,6	7,8	7,4	7,9	7,7	6,4	5,3	5,9	5,9	7,7	6,6	6,7	350	-73

Stjørdal har den høyeste andelen av arbeidstakere i næringslivet med høyere utdanning av kommunene i Nord-Trøndelag. Stjørdal er rangert som nummer 27 av de 428 kommunene i landet med hensyn til utdanningsnivå i næringslivet, men har likevel lavere andel høyt utdannede enn næringslivet i Norge. De store byene drar opp utdanningsnivået veldig mye.

Snåsa, Steinkjer og Levanger har også ganske høyt utdanningsnivå, og er rangert blant de 100 kommunene i landet med høyest utdanningsnivå i næringslivet.

Kommuner som Snåsa, Leksvik, Flatanger, Leka og Lierne har hatt sterkest økning i utdanningsnivået, mens Røyrvik, Verran, Namsos, Nærøy, Vikna og Grong har hatt svakere vekst i andelen med høy utdanning enn resten av landet, og har derfor falt på denne rankingen.

7.2 Hvorfor varierer utdanningsnivået?

Det er stor forskjell på utdanningsnivået mellom de ulike bransjene. Vi kan derfor gjøre en bransjejustering på samme måte som vi har gjort tidligere i denne rapporten, og få fram om regionene har mer eller mindre høyt utdanningsnivå gitt den bransjestrukturen de har. Resultatene er vist i tabellen til høyre. I tabellen har vi først vist normalisert andel med høy utdanning, der vi har sett på differansen mellom andel med høy utdanning i næringslivet i regionen og den tilsvarende andelen på landsbasis. Derne har vi regnet ut hvor mye av dette avviket som kan forklares av bransjestrukturen, og til slutt en bransjejustert utdanningsandel.

Da ser vi at det bare er noen få regioner som har en bransjestruktur som tilsier at utdanningsnivået i næringslivet skal ligge høyere enn gjennomsnittet for Norge. Det er bare Trondheimsregionen av regionene i Trøndelag som har en bransjestruktur som tilsier at utdanningsnivået skal være høyere enn landet.

Når vi justerer for bransjestrukturen, ser vi at rangeringen med hensyn til utdanningsnivå blir litt annerledes enn når vi bare ser på andelen uten å ta hensyn til bransjestrukturen.

Trondheimsregionen har det høyeste bransjejusterte kompetansenivået av regionene i Trøndelag, og femte høyest i Norge. Stjørdalsregionen har også et høyt bransjejustert utdanningsnivå, og er rangert som nummer 12 av de 83 regionene.

Innherred har også et høyere bransjejustert utdanningsnivå enn middels av regionene.

De andre regionene i Nord-Trøndelag har et lavt utdanningsnivå, bransjestrukturen tatt i betraktning.

Kystgruppen har det laveste bransjejusterte utdanningsnivået av alle regionene i landet. Næringslivet i Kystgruppen ser likevel ut til å gjøre det ganske bra.

Tabell 27: Normalisert andel med høyere utdanning i næringslivet, bransjeeffekten, og bransjejustert andel med høyere utdanning. Rangering blant landets regioner mht. bransjejustert utdanningsnivå.

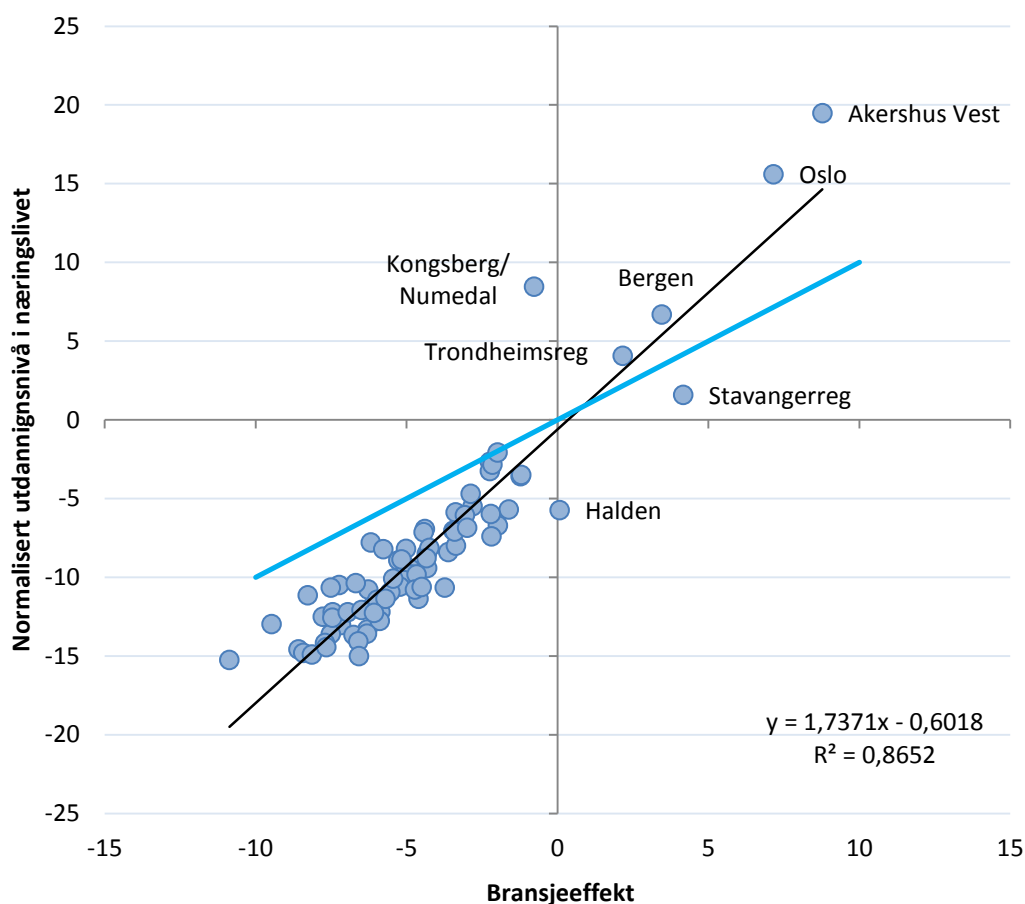
Rang	Region	Normalisert andel	Bransjeeffekt	Bransjejustert
5	Trondheimsregionen	4,1	2,2	1,9
12	Stjørdalsregionen	-3,5	-1,2	-2,3
25	Hitra/Frøya	-13,0	-9,5	-3,5
28	Innherred	-8,9	-5,2	-3,7
42	Rørosregionen	-10,1	-5,4	-4,6
45	Oppdal/Rennebu	-12,2	-7,4	-4,8
58	Indre Namdal	-11,4	-6,0	-5,5
70	Midtre Namdal	-12,3	-6,1	-6,2
82	Orkdalregionen	-14,1	-6,6	-7,5
83	Kystgruppen	-15,0	-6,6	-8,4

Når en betrakter tabellen, vil den oppmerksomme leser oppdage at de som har høy utdanningsandel i næringslivet også ser ut til å få høy bransjejustert andel. Tromsøregionen er for eksempel høyest på begge målene, mens de med lavest utdanningsnivå også har lavest utdanningsnivå etter bransjejustering. Ytre Helgeland er en region som ikke faller helt inn i dette mønsteret, ettersom de kom vesentlig bedre ut etter bransjejustering, men tendensen er likevel ganske klar.

Det betyr at bransjestrukturen ikke helt ut forklarer hvorfor noen regioner har et høyere utdanningsnivå i næringslivet, men at det også må være andre forhold som påvirker utdanningsnivået.

Det skal vi se litt mer på, på neste side.

I figuren under har vi satt inn alle regionene etter utdanningsnivå og bransjeeffekten.

Figur 69: Utdanningsnivå, normalisert, og bransjeeffekten på utdanningnivå i norske regioner i 2012.

Av denne figuren kan en lese seg til flere forhold. For det første er det bare seks av 83 regioner med en andel av næringslivets ansatte med høy utdanning som er over andelen på landsbasis. Det er de største byregionene, Akershus Vest og Kongsberg/Numedal. Det er dermed hele 77 regioner som har lavere utdanningsnivå i sitt næringsliv enn gjennomsnittet for Norge.

For det andre er det bare seks regioner som har en bransjestruktur som tilsier en høyere utdanningsandel. Halden er en av disse, mens Kongsberg/Numedal ikke har en slik bransjestruktur.

Når vi legger inn en regresjonslinje (den sorte streken), ser vi at korrelasjonen mellom bransjeeffekten og utdanningsandelen er svært høy, hele 0,8652. Bransjestrukturen forklarer dermed svært mye av variasjonene, tilsynelatende. Problemet er at bransjestrukturen overforklarer forskjellene. Regresjonsformelen, som vi kan lese av diagrammet er y (utdanningsandel) = $1,7371 \cdot x$ (bransjeeffekt) - $0,6018$. Betaværdien, som er tallet 1,7371 burde ligge nært verdien 1. Da skulle regresjonslinjen vært som den blå streken i diagrammet. Når vi regner ut bransjustert utdanningsandel er det avstanden til den blå streken som gir svaret.

Når vi går inn og ser på utdanningsnivået i regioner som Oslo og Akershus Vest, ser vi at de har mye høyere utdanningsnivå enn landet i alle bransjer. Så hvis en region har en bransjestruktur med en stor andel i kompetanseintensive bransjer, så blir også utdanningsnivået i lite kompetanseintensive bransjer også høyere.

ⁱ Alle tall om arbeidsplasser og sysselsetting er fra registerbasert sysselsettingsstatistikk fra SSB.

ⁱⁱ Progressivt gjennomsnitt er et gjennomsnitt for de siste ti årene, der de siste årene gis størst vekt, siste år teller 10, nest siste 9, osv. Dette er en metode som vi bruker for å rangere utviklingen mellom ulike geografiske områder for en rekke indikatorer, fordi vi da ikke bare måler utviklingen i tiårsperioden, men også får med om trenden er positiv eller negativ.

ⁱⁱⁱ Vi bruker begrepet *vekstimpuls* om arbeidsplassvekst, når vi måler veksten i arbeidsplasser i en bransje, eller sektor i prosent av samlet sysselsetting i et område. Dette til forskjell fra prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i den samme bransjen fra et tidspunkt til et annet. Da vil bransjer med høy prosentvis egenvekst, men som utgjør en liten andel av samlet sysselsetting komme ut med lav vekstimpuls. Dette gjør at vi slipper å forklare av sektorer og bransjer som har høy prosentvis egenvekst egentlig ikke betyr så mye for utviklingen.

^{iv} Les mer om *shift-share-analysis* og *industry mix effect* og *local share effect* på denne Wikipedia-artikkelen: http://en.wikipedia.org/wiki/Shift-share_analysis

^v Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.

^{vi} Rent teknisk måler vi innovasjonsklima gjennom en binær logistisk regresjonsanalyse der avhengig variabel er om bedriften har innovasjon (0/1) og uavhengige variable er størrelse (lineær av antall ansatte), bransje (dummyvariable for hver 2-siffer NACE-bransje) og dummyvariable for regioner. Betakoeffisienten for regionvariabelen vil da være et uttrykk for om regionen har høy eller lav tilbøyelighet for å ha innovasjon. Denne regresjonsanalysen er kjørt for alle de 11 innovasjonstypene, og deretter veid på samme måte som vi veier for frekvenser.

^{vii} Eksportklima måles gjennom en binær logistisk regresjonsanalyse der avhengig variabel er om bedriften har eksport (0/1) og uavhengige variable er størrelse (lineær av antall ansatte), bransje (dummyvariable for hver 2-siffer NACE-bransje) og dummyvariable for regioner. Betakoeffisienten for regionvariabelen vil da være et uttrykk for om regionen har høy eller lav tilbøyelighet for å ha eksport.

Regioninndeling for Nord-Trøndelag 2013:

Region-nummer	Region	Kommune-nummer	Kommune
57	Fosen	1718	Leksvik
63	Stjørdalsregionen	1711	Meråker
		1714	Stjørdal
		1717	Frosta
64	Innherred	1702	Steinkjer
		1719	Levanger
		1721	Verdal
		1723	Mosvik
		1724	Verran
		1729	Inderøy
65	Indre Namdal	1756	Inderøy
		1736	Snåsa
		1738	Lierne
		1739	Røyrvik
		1740	Namsskogan
		1742	Grong
66	Kystgruppen	1743	Høylandet
		1750	Vikna
		1751	Nærøy
67	Midtre Namdal	1755	Leka
		1703	Namsos
		1725	Namdalseid
		1744	Overhalla
		1748	Fosnes
		1749	Flatanger